

ד' בניסן, תשמ"ז 3.4.1987

אביאם סלע, ראיון   דוד לוי, יום ולילה   אדם, התשובה הגברית לריטה
ג'ון אוקונור, רוצה להיות ישראלי   תותח נגד אבני כליות. נס רפואי

בשבילך.

בנק הפועלים

מתחדשים לחג עם דגמי
אביב-קיץ 87
של מיטב יצרני ישראל
ומוצרי היוקרה
Marks & Spencer

לשרות לקוחותינו
יהיו בתי הכלבו פתוחים

במוצאי שבת 4.4.87
מצאת השבת עד 10 בערב
בימים א' - ה' עד 8 בערב

מאות הנחות בכל המחלקות

סופשבוע

ד' בניסן, תשמ"ז 3.4.1987

עורך: צבי לביא
עריכה: דניאלה בוקשטין
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבת: יעל תורן
גרפיקה: נטע גרינשפן
מודעות: אורי דגן

קוראים יקרים,

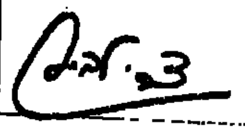
מוסף השבוע לא נוגע בשולי האקטואליה אלא בתוכה. ארועי הימים האחרונים חייבו התייחסות בשלושה נושאים, וגם לא דרשו חיטוט וחפירה לעומק. הראשון הוא התפטרותו של אל"מ אביאם סלע מתפקיד על בסיס תל־נוף, שחייבה יותר מתמיד להתבונן באיש. בעיקר על רקע החששות שהוא עלול להיות השעיר לעזאזל.

עד כה לא פורסמו דברים ישירים מפיו. הוא גם לא מדבר לתקשורת. אבל לפני כשש שנים קיים סלע שני שיחות־נפש ארוכות עם יעקב ארז, שהיה אז הסופר הצבאי של "מעריב". זו היתה שיחת־רקע, לא לפירסום, בתקופה קשה של מועקה עקב הכנסת הטילים הסוריים לבקעת הלבנון. הוא סיפר גם על עצמו, לא רק על תפקידו, ולא הסתפק בפרישת מחשבותיו. הטילים לא הפחידו אותו. כעבור שנה לערך, ביום הרביעי של מלחמת לבנון, התברר שבשיחות ההן הוא דיבר בלשון המעטה. משהו מרוח אותה שיחה פירסם ארז בסוף השבוע השני למלחמה, במדורו "שולחן החול". אביאם סלע הסתתר אז תחת הכינוי הסתמי "א." מאוחר יותר, היה גיבורה של "אגדה לילדים" תחת הכותרת "עוף מעולם אחר", שחזרה על עצמה לפני מספר שבועות בכתבה של ארז על האיש, הפעם בשמו המלא.

אולם בגנזים נותר תמליל ההקלטה של אותן שתי שיחות משנת 1981, והשבוע הותר לנו לפרסם לראשונה קטעים מתוכן בצורת ראיון. סלע מספר על סלע. חיים שכאלה. פער השנים לא גורע. כמה כבר יכול להשתנות בן־אדם בגילו בשש שנים.

יעל פז־מלמד עקבה במשך יממה אחרי דוד לוי בוועידת חרות. צריך היה להימצא שם בין אולם הקונגרסים לבין החדר המיוחד שהיקצו לו ורק לו הרחק מהאולם, כדי להבין מדוע יצא האיש הדפוק של הוועידה. הביקורת על לוי היתה שהוא ניתק עצמו ממחנהו והסתגר כמו בקונכיה. גם כשיצא מקליפתו הוא נראה מתייחס אל מעריציו כמו מאחורי בועת זכוכית. יומן הארועים שמציירת יעל מסכמת אישיות שצמחה מן העם והפכה מורמת מעם בידי עצמה.

טל בשן חוזרת למוסף אחרי חופשת לידה (מזל טוב כפול מגיע לה, לא רק על לידת הבן הבכור) ומיד הקריבה סוף־שבוע כדי להיו במחיצתה של משפחת מרק אוקונור, פרקליטו של ג'ון דימיאניוק שהולך כאסח נגד בית המשפט. חמש שנים הם חיים עם הסיפור, והפואנטה: המשפחה רוצה להשתקע בישראל. כשמראיינים אותם בתפאורה הציורית המאד־ירושלמית של מלון "אמריקן קולוני", אפשר להבין אותם. לא כל הארץ בנייני האומה.

בשער: גבי עמרני בתשדיר שרות.
כתבה בעמ' 14–17. צילום: שמואל רחמני.

„קודם כל, בשם הקליינט שלי, אלף תודות לוועדת החקירה של הסנאט על החיסיון המלא שהעניקה לי".

הקרבן הראשון בישראל של "פרשת פולארד". כך הוא דיבר ב־1981. ראיון. פרסום ראשון.

אביאם סלע, חיים שכאלה

השיחה עם אלוף־משנה אביאם סלע התקיימה סמוך ליום חיל האוויר, ב־1981. מפקדת החיל הציעה לי להיפגש עם קצין מטה בכיר לשיחת רקע, ובתפקידי אז ככתב צבאי שמחתי להזדמנות הזאת. באותם ימים, פחות משנה לפני מבצע "שלום הגליל", הפילו מטוסי חיל־האוויר שני מסוקים סוריים ליד זחלה, ובתגובה קידמו הסורים סוללות טילים לבקעת הלבנון. המתח הבטחוני גבר כשירדה על הארץ התחושה המעיקה כי הסורים מאיימים על הבטן הרכה של ישראל. רבים עדיין חיו בצל הטראומה של מלחמות ההתשה ויום הכיפורים, כאשר "הטיל כופף את כנף המטוס", כפי שתימצת אותה עזר ויצמן באותם ימים. גם עכשיו נדמה היה שטילי הנ"מ שוב מצמצמים את מרחב הפעולה האווירי.

בשתי הפעמים בהן נועדנו למשך שעות אחדות, התגלגלה השיחה הארוכה עם אביאם סלע, כמובן, גם לאיום הטילים ומשמעותו. למדתי להכיר קצין מבריק של חיל־האוויר החדור בבטחון מוחלט כי אין יותר בעיית טילים. דבריו היו משכנעים עד מאוד. אבל צריך לזכור שבאותם ימים טרם היה להם כיסוי בשטח. לחיל־האוויר לא היו הזדמנויות להתמודד עם מערכי טילים חדישים ומתוחכמים, כדי ליישם את לקחי מלחמת יום הכיפורים. אולם מנחם בגין, ראש־הממשלה דאז, שלמד את הנושא מפי צמרת חיל־האוויר – ובתוכה אביאם סלע – נדבק בבטחון שלהם כאשר תזר ואיים כי צה"ל יהרוס את הטילים הסוריים. בהזדמנות אחת, במאי 1981, גילה בגין לציבור כי חיל־האוויר עמד לתקוף את סוללות הטילים, אולם נאלץ לדחות את הפעולה בשל מזג אוויר לא מתאים. רבים חייכו אז.

אולם אביאם סלע היה רציני. בשיחותינו, שלא נועדו אז לפרסום, הוא הגן על מנחם בגין והסביר כי הממשלה עשתה את שלה כאשר קיבלה החלטה לתקוף את הטילים, וכי חיל־האוויר יוכיח את עצמו ביום שבו תתבצע הפעולה. שטר ההתחייבות המילולי של אביאם סלע נפרע בשלמות מדהימה ב־10 ביוני 1982, היום הרביעי של מלחמת לבנון. מטוסי חיל־האוויר תקפו ומחקו מעל פני האדמה את סוללות הטילים בבקעת הלבנון, והפילו ביום אחד עשרות מטוסים סוריים. אף מטוס ישראלי לא נפגע.

קטעים מתוך הראיון הותרו השבוע לפירסום, והם רואים אור לראשונה בעמודים אלה.

מאת יעקב ארז

איך קוראים לך החבר'ה, לא הפקודים שלך – סלע, אביאם, אבי?

שלושתם הולך. אבי זה בסדר. נולדתי קצת אחרי שההורים של אבי ניספו בשואה, וכך שמי הפרטי על שם שניהם – אבי־אם. את שם משפחתי שיניתי מסלבייאציסקי.

מתי נולדת?

ב־1946.

היכן?

בחיפה. למדתי בבית־הספר הריאלי תריסר שנים. סיימתי במגמה הביולוגית.

התגייסת ב־1963?

כן, לחיל האוויר, ומאז התגלגלתי במלחמות ישראל.

במלחמת ששת הימים כבר היית טייס?

כן. טייס מיסטר, סגן.

ואיפה לחמת?

ב־1966 הלכתי להיות מדריך בבית־ספר לטיסה. נימניתי על הצוות האווירובטי, ולמעשה המלחמה תפסה אותי כאשר הייתי בעיצומה של תקופת הדרכה. הייתי בטייסת מיסטרים. במלחמה תקפתי ברפידים, בגל הראשון. מטוסי מיג 21 מצריים ישבו בכוננות והמתינו. אחר־כך היו תקיפות ברמת־הגולן, במצרים, בכל מקום. תראה, כזאת היתה המלחמה. אין סיפורים מיוחדים.

במלחמת ההתשה, בשנת 1968, הגעתי לפרשת דרכים. היו לי הרבה מאוד גיחות מבצעיות, אבל הייתי צריך להחליט על ההמשך. החלטתי ללכת ללמוד ורציתי לעשות את זה משולב עם טיסה. אז, זה היה מאוד לא מקובל בחיל־האוויר, שאנשים גם לומדים וגם טסים. טענו שאני לא אצליח לעשות את זה, דבר שכמובן יצר יותר מוטיווציה. "אתם תגידו לי שאני לא אצליח לעשות את זה?!" אמרתי. כתוצאה מזה ויתרתי על מטוס מתקדם, שאז היה המיראז', ונשארתי תקופה נוספת של חצי שנה או שמונה חודשים, במיסטרים, בתל־נוף. התחלתי ללמוד כלכלה באוניברסיטה בירושלים, ב־1968, תוך כדי היותי מדריך בבי"ס לטיסה, כעבור שנה נשאתי את אשתי יהודית, וב־1969 הקמנו את טייסת הפאנטום הראשונה, ברמת־דוד.

והמשכת ללמוד?

כן. עברתי אז ללמוד בחיפה בשעות הערב. זו היתה אחת התקופות הקשות בחיי. עומס עצום. גם להקים טייסת פאנטום חדשה, וגם להמשיך במלחמת ההתשה, שהיתה קשה מאוד לפאנטומים. התחלתי כקצין מבצעים, ואחרי כמה חודשים הייתי סגן מפקד טייסת. למעשה, את עיקר מלחמת ההתשה עברתי כסגן מפקד טייסת. קרבות אוויר, תקיפות טילים, תקיפות עומק, כל מיני תקיפות. נלחמנו המון. המון. אני אפילו לא יודע כמה. עשרות, מאות גיחות מבצעיות. המון, באמת. אותה תקופה, כל יום היתה פעילות.

היכן?

במצרים וגם בסוריה.

כמה מטוסים הפלת?

הפלתי.

לא אומר כמה?

לא.

מטעמי צניעות או מטעמי בטחון?

אני לא אוהב להגיד.

הפלת בשתי הגזרות?

לא. רק במצרים.

בפאנטום?

כן. בשביל להרגיע אותך, אחד המטוסים שהפלתי היה מיג רוסי, אחד מהמיגים שהופלו בקרב המפורסם, ב־30 ביולי 1970. יום לפני שנסתיימה מלחמת ההתשה.

וכל אותו זמן המשכת ללמוד?

כן. לזכותה של אוניברסיטת חיפה ייאמר שהם הלכו לקראתי יוצא מן הכלל. קיבלו פחות או יותר כל רודך שהצעתי כדי ללמוד.

ולא חשבת לרגע להוריד את מתח הלימודים, או לדחות אותם?

בכל ערב שהייתי נוסע לאוניברסיטה, הייתי אומר בשער: זו הפעם האחרונה שאני עושה את העניין הזה.

מה לחץ עליך בליבך? לגמור כלכלה באוניברסיטה, זה לא תנאי להתקדמות בחיל האוויר.

לא. אבל אני מניח שהשפיעה העובדה שאשתי למדה עריכת־דין. היתה אווירה של לימודים במשפחה, וגם היא לא היתה בבית. גרנו ברמת־דוד, והיא היתה נוסעת כל יום לתל־אביב וחזרה.

ומתי הייתם נפגשים?

היינו נפגשים רק באישון לילה, או שהיינו נפגשים בתל־אביב, כי הייתי בא לתדריכים, לתחקירים, או שהיינו נפגשים לפעמים בחיפה. כל מיני ווריאציות כאלה. החיים שלנו היו סביב הלימודים. מצד שני, בתקופה ההיא, הרי לא ידעתי שמלחמת ההתשה תיגמר ואיך היא תיגמר. זה היה יכול להימשך גם תשע שנים או להיגמר אחרי שבוע. אבל לא היתה ההרגשה של "בוא נעשה עצירה לשנה". יותר משנה אחרי שהמלחמה נגמרה, בספטמבר 1971, נולד בני הבכור. שמו בישראל אורן: אורן סלע. זה העץ החביב עלי. בכרמל יש הרבה כמוהו. שם, בחורשות האורן, הייתי מבלה את עיקר שנותי, בגיל הילדות. אוכל צנוברים.

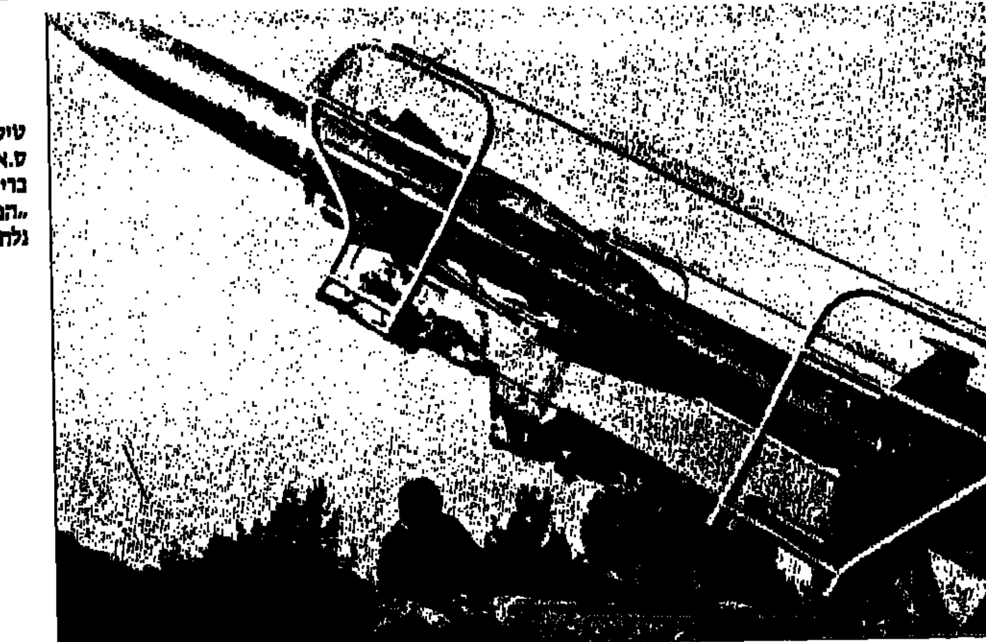
(המשך בעמוד הבא)

הפלת מיג סורי ב־1975. הטייס צונח: "המטוסים תמיד ינצחו".

„הגנה אווירית, כשמה כן היא: מקסימום אמצעי מניעה. אבל אם אתה לוקח שליש מכוחך ומשקיע אותו בקונדומים, אז נשאר לך רק שני שליש לייצר התקפות".

„נכון שהחיה הזאת, שקוראים לה טילי קרקע אוויר, יכולה להשמיד פיל, אך היא לא יכולה לפגוע באריות ובתנינים ובחיות אחרות".

„הפאניקה תמיד יותר גדולה מאשר המספרים האמיתיים. כי במגיפה, מה שחושבים עליה זה הרבה יותר גרוע מאשר המגיפה עצמה".

טיל קרקע־אויר ס.א. 6 מתוצרת ברית־המועצות: „הפיל, מלך היער, לא נלחם עם ארנבות".

(המשך מהעמוד הקודם)

ואז גם ביקשתי לצאת לחופשה של שמונה חודשים כדי לסיים את הלימודים. ממש עם הלידה של אורן נסענו ללמוד באוניברסיטת ירושלים, שהסכימה לחבר לי את השנה שלמדתי שם פעם עם השנתיים של חיפה. וכך יצא לי ללמוד כמו מטורף בשנה הזאת, בירושלים. במקביל גמרה אשתי בירושלים את לימודי המשפטים. למעשה היו אלה שמונה חודשים די שלווים. רק לימודים, וטיסה בכל שבוע. ממש חופשה בתשלום. סיימתי את הלימודים ביולי 1972. כלכלה וחטיבת מחשבים. חזרנו לרמת־דוד, לאותה טייסת, הפעם כדי להיות סגן ראשון. בתפקיד הזה הגעתי למלחמת יום הכיפורים.

באותה טייסת לחמת גם בהתשה וגם ביום כיפור?

כן.

איפה לחמת?

בכל מקום, בכל הזירות. תקפתי סוללות טילים, שדות תעופה, בעומק.

בולל הפלות?

לא. לא הפלתי. באחד הקרבות שהייתי נפל מטוס, אבל לא באשמתי. הוא החליט להכנס לאדמה לפני שהפלתי אותו. זו זכותו.

ואחרי המלחמה?

אחרי המלחמה נתבקשתי לבוא למפקדת חיל האוויר.

ואתה כבר רב־סרן?

כן. באתי למפקדה כדי ליישם את לקחי המלחמה, בתחומים מבצעיים שחיל אוויר שם בראש מעייניו.

ואחר־כך?

בינואר 1976 התמניתי כמפקד טייסת פאנטום. שלוש ורבע שנים פקדתי על הטייסת ההיא. נהניתי מכל יום.

שלוש ורבע שנים? למה כל־כך הרבה?

זה טוב.

זה מקובל בחיל האוויר?

יש ויש. תלוי בתקופה.

איזו תקופה עברה עליך?

היו תקריות וקרבות. מבצע ליטני, למשל, וכל מיני סיפורים, לא מלחמה ממש. אז גם נולד בני השני, רן. ומשם, מהפיקוד על הטייסת, הלכתי לאוניברסיטת תל־אביב לעשות תואר שני במינהל עסקים. קבלתי שנה חופש.

והספקת?

גם כאן אמרו: אפשר לעשות רק בשנתיים. אבל אני גמרתי אחרי שנה.

לא כל כך ברור לי העניין הזה, שאתה נוהג להכביל את העומס על עצמך. במלחמת ההתשה כשאתה קולט את הפאנטומים, נלחם וגם לומד, וגם אחר־כך. למה אתה עושה את זה?

אני לא חושב שנתתי לעצמי דין־וחשבון על מה שאני עושה. כל הזמן היה נראה לי שזה בר־השג, שזה אפשרי, כי מעל לכל הדברים האלה היה עניין. היתה הרגשת חשיבות, הרגשה שאנחנו סוללים את הדרך של הפאנטומים, שאנחנו פורצים. הכל בתחומים חדשים, בטכנולוגיה חדשה. הכנסנו מטוס בעל יכולת מרשימה. אין פה גבול לדימיון. כל מה שהעלית על הדעת שאפשר לעשות, שניתן לעשות – מומש במטוס הזה. גם בנושא המבצעים היו רעיונות משוגעים. אני מזכיר שבתקופת מלחמת ההתשה עשו גם מבצעים כמו חטיפת המכ"ם המצרי, מבצעי קומנדו, מבצעי צילום. אני עצמי עשיתי כמה מבצעי צילום מסמרי־שיער.

למשל?

את טיל הס.א.6 הראשון אני צילמתי.

מתוך מגמה להפיל אותו?

כן. היו אז כל מיני סיפורים ואמונות טפלות, שהדבר הזה זוחל מתחת לאדמה ומפיל כל מטוס שרק מתקרב.

ומלבד זה?

היו עוד הרבה מאוד משימות צילום עבור מבצעים מיוחדים. זו היתה תקופה עם המון הרגשת שורשיות, ארץ־ישראליות כזאת, שאנחנו באמת עושים את העבודה כדי שהעורף יהיה שקט, כי באמת בעורף לא היה כלום. המלחמה היתה בתעלה.

ואיך השפיעו הנפגעים והמטוסים שנפלו. הפאנטום המהולל, שפתאום נפגע בידי טילים?

זה יותר נכון לדבר על הרגשה כזאת לגבי אזרחים, ופחות לגבי חיל־האוויר. אין פה אגדות שמטוסים הם חסינים. מי שמצוי בתוך העניינים יודע שמטוסים נופלים באימונים, במבצעים, בגלל טעויות, בגלל תקלות, בגלל נ.מ., בגלל טילים, בגלל מטוסי אוייב. מטוסים נפלו גם קודם להתשה, וההלם כשנופלים מטוסים כבר היה קיים בחיל האוויר. אבל לציבור זה הגיע בסוף מלחמת ההתשה, כשהופלו פאנטומים וסקייהוקים.

אני חושב שהטראומה הזאת שזכורה לך, אין ספק שמקורה בטעות של חיל האוויר. במשך הזמן כנראה שנוצרה גם אצלך התחושה שהפאנטום זה מטוס כל־יכול, ופרט לזה שהוא תוקף ומפציץ הוא תמיד חוזר,

ויכול לעשות כל דבר. אז הוא לא יכול לעשות כל דבר, והוא לעתים גם לא חוזר. בעניין הזה הוא לא שונה מכל מטוס אחר. תלוי איזה משימות אתה נותן לו, תלוי איך מבצעים אותן. אבל אני זוכר שבאמת היתה הרגשה נוראית בציבור, לא מוצדקת, בפירוש לא מוצדקת.

נפלו כמה מטוסים. אבל אם אתה מנתח את זה בהגיון, בקור רוח, בוודאי בדיעבד, אתה רואה שכמות המטוסים שנפלה לא היתה גדולה, ובוודאי שלא באחוזים. ובוודאי שלא כאשר אתה משווה את זה מול המשימות שהם עשו, ומול התוצאות שהם השיגו. או זה בפירוש היה המחיר, ואם נגיד בצורה גסה – מחיר סביר.

אתה זוכר את הויכוח על ההתמודדות של המטוס מול הטיל – גם בהתשה, גם במלחמת יום הכיפורים ואחריה – ואת המשפט המפורסם של עזר ויצמן, שהטיל כופף את כנף המטוס. איך אתה רואה את ההתמודדות הזאת?

מי שחושב שהטילים בדור הזה יכופפו את כנפי המטוסים – תפיסתו המבצעית לוקה. הוא לא מצוי בטכנולוגיות הקיימות, ואני לא בטוח שהוא מכיר מספיק טוב את טייסי חיל האוויר. הסך הכל: אין פה בכלל תחרות בין השניים.

אפילו לא עם הטיל ס.א.6?

שום דבר. פשוט אין שום תחרות. אתן לך דוגמה למה אני מתכוון. דוגמה מחיי היער שלמדתי יום אחד כשבילתי באיזו מדינה אפריקנית והלכתי שם כמה ימים לסאפארי. פגשתי שם אנשים שבאמת בקיאים בחיי הג'ונגל. אתה יודע מי המלך האמיתי של היער? הפיל! הפיל הוא מלך היער, יש לזה הוכחות. הפיל הוא חיה צמחונית. אוכל רק מהעץ. עד שהוא מתרגז. מתי הוא מתרגז? כאשר אין מים. איך אתה יכול לבדוק את זה? הרי הם לא נלחמים כולם עם כולם, ואין ספק שהפיל לא נלחם עם הארנבות. אבל כאשר אין מים, ובסוף צריך לשמור על איזה שלולית אחת, אז מי בסוף נעמד שם, ולא נותן לאף חיה להתקרב? הפילים. הם לא נותנים להתקרב אפילו לאריות, ונלחמים שם על חייהם.

במידה רבה אני משווה את המטוסים לפילים. העובדה שהפיל הוא מלך היער, לא סותרת את האפשרות שזבוב טורדן יכול לשבת לו על העין, ולהציק לו הצקה נוראית. שועל לא יכול להרוג אותו, אבל יתוש – כן. נחש – עם קשיים רבים – גם כן יכול, למרות שלפיל יש עור של פיל. ויש עוד כל מיני חיות שיכולות לגרום לו צרות ומחלות. בקיצור, הפיל לא יכול להרוג את כל אותן חיות

(המשך בעמוד 43)

מר לוי

דוד לוי. האיש הדפוק של הוועידה. המתבודד. מנותק מפעילי מחנהו. קצר סבלנות כלפי הצירים. שומר גברתן ליד הדלת. שר אחד התנבא שם לפני ההצבעה שהוא ישלם מחיר כבד על תאוות הכבוד, המשחקים והפוזות שלו. צריך היה לעקוב אחריו יום ולילה כדי להבין למה. יומן ארועים בגן אורנים.

מאת יעל פז־מלמד
צילומים: שמואל רחמני

דוד לוי: אולי בכל זאת, כריזמה היא תכונה נרכשת.

בדיוק ברגע שצחי הנגבי נכנס, דיברה הפקידה של "גן־אורנים" בטלפון והציעה לקליינטית לקחת "קיש" „או אולי קרואסונים". בסוף התפשרו על תפריט מיוחד לחתונה שתתקיים שם בשבוע הבא. הנגבי – מחנה שמיר, בלייזר כחול, עניבה, נחמד מאוד – חלף על פני הפקידה ונכנס לחדר. „משה קצב הודיע שמה שלא יהיה – הוא מתחיל את דיוני הוועידה ב־12.45". דוד לוי – חליפה אפורה מחוייטת, עניבה תואמת, מתוח מאוד, יושב מתחת לפוסטרים של בורקס ועוף ענק מקושט בשלל צבעים – סקר את פני הנוכחים, ביקש עוד זמן להתייעצות. כשהנגבי יצא כבר הציעה הפקידה תפריט צמחוני, ובאולם סמוך החלה משפחת בן־ארי לקבל את ראשוני האורחים שבאו לברית־המילה. הסבא והסבתא המאושרים עמדו בחוץ, לבושים יפה, נרגשים מאוד, מחכים לאורחים. „לא, פה זה לא דוד לוי", ענו למתפשים, בפעם המאה.

שעתיים קודם לכן החל הכל. לוי התמקם עם עוזריו־מקורביו בחדר הקטן שהנהלת "גן־אורנים" „רואה לכבוד גדול לתת לשר הנכבד. כסף? מה פתאום. הכל בחינם". היו שם יחד אתו מיכאל קליינר; דוד אפל, בעל גוף שהספיק לשבת קצת בכלא לפני שישב באותו החדר; אורי אורן, הדובר הנאמן, שהחל את הקריירה שלו עם לוי לפני כשנה, ככותב הנאומים, והיה לאחד המקורבים ביותר. והיו שם גם מרדכי משעני, עוזר פוליטי שזה מקרוב הגיע; ונסים אבולוף, עורך־דין ירושלמי שגובהו היה מאפשר לו להתקבל ל"אנ.בי.אי.". מדי פעם התפנה גם מיכה רייסר מטיפולו המסור בצירים והגיח לעבר החדר, וגם ח"כ יהושע מצא, ויותר מאוחר גם ח"כ אליהו בן־אלישר.

יום ראשון, 29 למרץ, 11.30. שרי חרות התכנסו באחד החדרים של אולם הקונגרסים. „לוי לא הוזמן", לחש אחד מראשי מחנהו. „הולך להיות שמח". מתחילה התרוצצות. יש אומרים, „הוזמן, ועוד איך". לעומתם יש טוענים – „לא הוזמן". לבסוף מתברר שהוזמן, רק שלא בדיוק נתנו לו את הכבוד המגיע לו, ולא הזמינו אותו באופן אישי. גם על זה עוד יש ויכוח. יש אומרים שכן הזמינו אותו באופן אישי, אבל לא בצורה מכובדת מספיק. לעומת הוויכוחים שעוד נכונו לנו, בטל זה בשישים.

„הוא מוכרח להוכיח לכולם שהחליל שלו. הוא שיקבע את הריקוד", אומר עוד אחד השרים. „הבן־אדם הזה ירד מהפסים בתאוות הכבוד שלו. לפי דעתי הוא הולך לשלם בוועידה הזו מחיר כבד. נמאס כבר לכולם מהמשחקים וההצגות שלו. בן־אדם שכולו פוזות".

ובכל זאת, מי שצריך – מתקן את המעוות. ב־11.35 עושה דוד לוי את ה"כניסה" הראשונה שלו. וזה הולך ככה: לוי צועד בראש, ממהר מאוד; רציני מאוד, מסדר מדי פעם את משקפיו. מאחוריו, שובל היועצים, אחריהם שובל העתונאים, אחריהם כמה מעריצים שרופים. סך־הכל פמליה רצינית. הצירים מפנים דרך, מנסים ללחוץ ידיים, חלקם מברכים. רונאלד רייגן עוד יכול ללמוד אצלו "כניסות" ו"יציאות". אולי בכל זאת כריזמה היא תכונה נרכשת ולא משהו שנולדים איתו. „תראו אותו, חושב שהוא מלך", אומרת צירה שבוודאי לא נמנית על מחנהו. „כפרה עליך", אומר אחד, נרגש כולו, שהשם נסים כתוב לו על התג.

לוי נפרד מחבריו־לנשק ונכנס לחדר הנשיאות. אלה שהימרו שיגיע לבסוף, מקווים שיהיה להם מזל כזה גם בטוטו. בחדר יושבים שמיר, ארנס, שרון, קצב. צריך להכריע בדבר סדר־היום של הוועידה. לוי שולף ראשון: קודם כל דיון בשינוי חוקת התנועה.

> ***„דוד לוי חושב שלהיות במחיצתו זה הכבוד הגדול ביותר אליו יכול אדם להגיע. האנשים שגידלו אותו, שלהם הוא חייב את מקומו היום, כבר אינם מעניינים אותו".***

שמיר: „תשמע דוד, אי־אפשר ללכת בדרך של העמדת תנאים. יושבים פה חמישה שרים, צריך להתחשב בכולם".

„זו בעיה שלכם", מודיע לוי, „אני דורש שקודם כל ידונו בשינוי חוקת התנועה".

שמיר: „אני הולך הביתה. תמשיכו בלעדי".

יוצא החוצה. מחזירים אותו.

קצב תופש פיקוד: „אני מודיע לכם שההחלטה כולה שלי, הסמכות כולה שלי, רק אני אקבע מה יהיה סדר היום של הדיונים. אני מודיע לכם שהחלטתי שאף שר לא יעלה לבמה לדבר, ושאני מתכוון לפתוח את הוועידה, ויהי מה. סדר־היום יהיה כפי שאני החלטתי".

לוי מבקש פסק־זמן להתייעץ עם אנשיו.

12 בצהרים – "יציאה" שניה, משופרת עוד יותר מהראשונה. דגעין הגדולים, השובל מאחוריו הולך ומתארך, סבלנותו אל הצירים המברכים אותו

(המשך בעמוד הבא)

„צירים באים לדוד לוי, אומרים לו 'אנחנו בעדך', וחצי שעה אחרי זה אומרים לשרון את אותם הדברים. זה גועל־נפש. אני לא מוכן להכנע. גם דוד רוצה בכל מחיר להפסיק את זה".

לוי: איך איך שברו את הכלים.

(המשך מהעמוד הקודם)

הולכת ומתקצרת, פניו נעשות רציניות יותר, הליכתו נהפכת לריצה קלה. על־יד אבולוף ודודו אפל שרצים לידו, מתברר שלוי בסך־הכל די נמוך. מה זה חשוב. הוא עוד יראה להם. כולם צועדים חזרה לעבר החדר עם הפוסטרים של רבע־עוף ובורקס. נכנסים מבעד לשער העץ של "גן־אורנים", מטפסים בקלילות במדרגות, חוצים את הגג הגדול, שטוף־השמש, ונבלעים בחדר. מישהו נשאר בחוץ לשמור שרק צדיקים גמורים יוכלו לבוא בעד השער הזה. לוי, דוך־אגב, הוא השר היחיד שיש לו חדר מחוץ לאולם הקונגרסים, רחוק מפעילי מחנהו. למה? „הציעו לו את החדר, אז הוא לקח", מסביר אחד ממקורביו. „תראי, הוא צריך הכי הרבה התייעצויות. הרי הם כולם נגדו. מי זה כולם? כל ראשי המחנות. ממש עשו קואליציה נגדו".

„ה איש פראנואיד", אומר חבר־כנסת מקורב למחנה ארנס. „כל הזמן בטוח שכולם יושבים וחושבים איך לחסל אותו. ממש פראנואיד, אני אומר לך. יש לנו בעיה רצינית בתנועת החרות. האיש הזה הולך לעשות לנו עוד הרבה צרות. תהרגי אותי אם אני מבין מה יש לו, מה אוכל אותו? הוא הרי הגשים חלום של רבים. התחיל מלמטה לגמרי, והגיע להיות אחד ממנהיגי התנועה. מה הוא צריך להוכיח כל הזמן? מה רודף אותו? תמיד נדמה לו שמקפחים אותו, חורשים את רעתו. ואי־אפשר לדבר אתו, אי־אפשר להגיד לו מלה. צרה צרורה".

12.30. ההתייעצות של לוי עם אנשיו נמשכת. הגברתן ששומר ליד הדלת מציע לעתונאים „להילחם בחוץ".

„על מה הוא מדבר?" שואלת דורית גפן מ"על־המשמר" את עליזה ולך מ"דבר". לא ברור. אורי גולדשטיין מהטלוויזיה ממוקם עם צוותו על הגג הסמוך, מחכה ל"יציאה". חיים זיסוביץ מקול ישראל יושב על אבן בגן הטרופי שלמטה. בברית של בן־ארי מנגן הטייפ שיר של רבקה זוהר. מישהו עם סוודר אדום ועניבה אדומה נפלט מן החדר הנכסף, אומר: „הם דוחקים אותנו לפינה. הם עוד יצטערו על זה". האשה שהולכת לצידו, מסדרת את הכריות שעל כתפי חולצתה, מועדת קצת על עקביה הגבוהים, גומרת למרוח ליפסטיק על שפתיה ומרגיעה את בן־זוגה־באדום: „דוד יראה להם. אל תדאג".

ובינתיים, במטה של לוי באולם הקונגרסים, שואל מישהו את רפי דואק, מן הפעילים המרכזיים של המחנה, האם מתכוונים למשוך כמו בפעם הקודמת, לפני שנה. „לא יודע", עונה דואק ומטפס בקלילות לבמה. יש לו הודעה חשובה למסור לעשרות האנשים שיושבים כבר שעות בחדר הדחוס הזה, ומשיח לא בא. גם לא מטלפן. „אני מבקש מכל הרכזים להישאר בחדר, ומכל מי שאינו רכז, לעזוב. אנחנו רוצים לקיים ישיבת עבודה, לא לא להעלב, אנחנו רוצים להצליח". משום מה מסתיימים דבריו במחיאות־כפיים של הנוכחים. שעות הם כבר מחכים למחוא כף למנהיג, וזה איננו. אז מוחאים על מה שיש. מה יעשו?

לפתע מגיח בריצה פעיל עם מעיל עור שחור ושפם עבות, ומודיע בהתרגשות לרפי דואק שקצב התחיל את הישיבה. דואק עוזב בבהלה, הפעילים לא מאמינים למשמע אוזניהם. הרי עד עכשיו היו כל כללי המשחק ברורים לחלוטין: דוד לוי הוא שמכתיב את הקצב והמהלכים של הוועידה. והנה, לפתע, שברו את הכלים. איך זה ייתכן? אחד ממקורבי קצב יאמר אחרי־כן, בגאווה רבה, שהחלטתו הנחושה של הבוס שלו להתחיל גם מבלי שדוד לוי נכח באולם, גרמה למפנה כולו. „לוי תפש שעם קצב הוא לא יוכל לשחק, ושהוא לא יהיה זה שיכתיב את המהלכים".

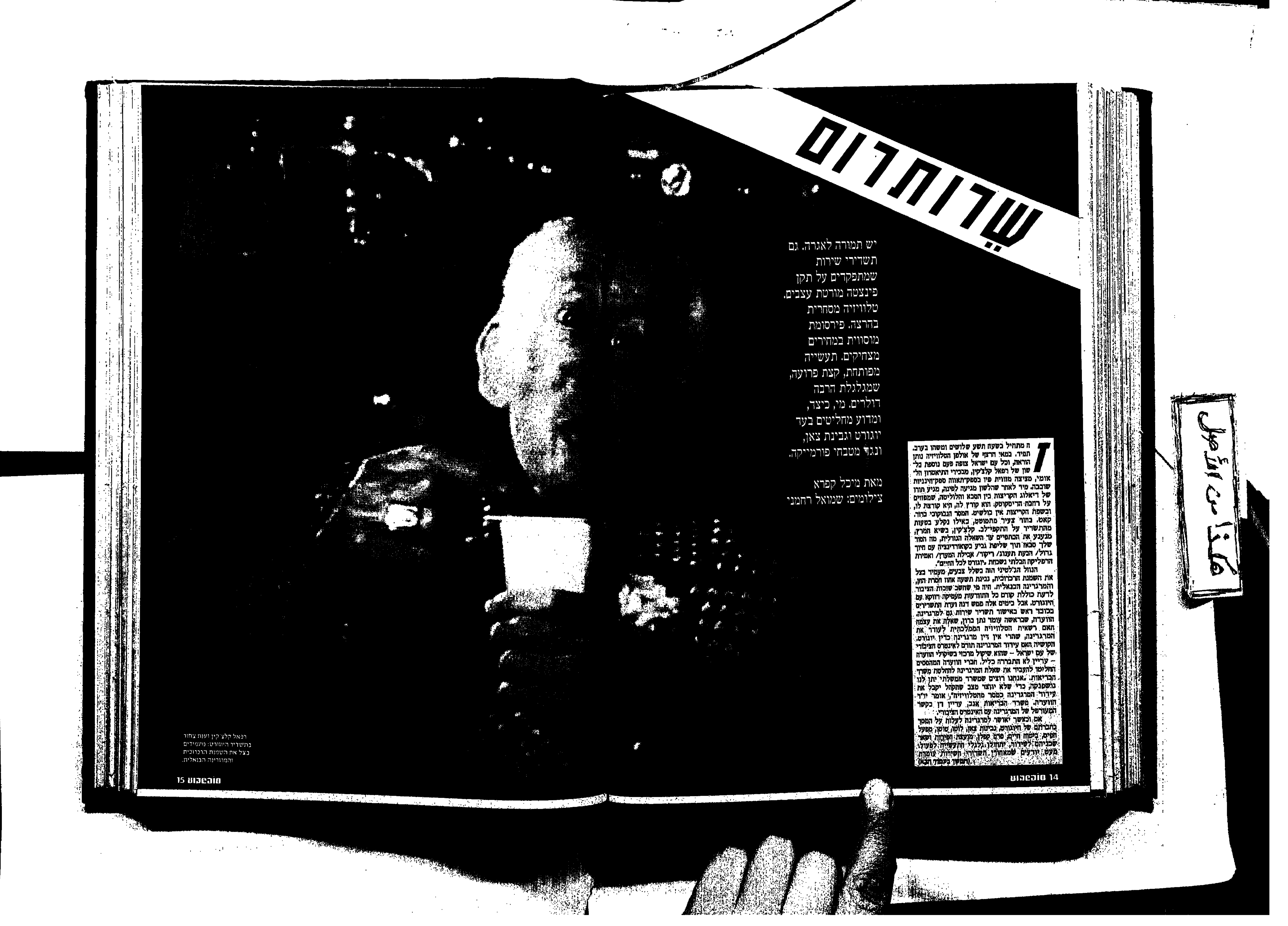
באולם הענק נושמים אלפי הצירים לרווחה. סוף־סוף זה מתחיל. מכל קצות הארץ הם הגיעו הנה, יש אפילו כאלה שהחלו את המסע הארוך יום קודם. אמרו להם שהוועידה תיפתח ב־11 בבוקר, ושכדאי שיהיו כבר ב־ 10.30. אז הם היו. נרשמו, קיבלו תגים, חתמו על עשרים עצומות, קראו שמונים מינשרים, עמדו בתור לקפה ובורקס ואפילו קנו ספר או שניים שהוצעו למכירה על דלפקים. פה ושם גם פגשו מכרים משכבר הימים, אמרו זה לזה שהתקשורת בטח תכניס תמונות מהוועידה הקודמת, „העיקר ללכלך אותנו", ולחצו ידיים של נבחרי המחנה. נו, ומה הלאה? שעה הם שרפו איכשהו, אבל היו צריכים למצוא תעסוקה לכמעט שלוש שעות נוספות. לא שהם כועסים. כשזה מגיע לתנועה שלהם – יש להם כל הסבלנות שבעולם. אבל בכל זאת.

רבע שעה אחרי שהכל התחיל מגיע גם דוד לוי לאולם, מוקף יועצים. משהו השתבש. הקהל לא קם על רגליו ומריע ארוכות. יש מחיאות כפיים, אבל זה לא זה. וגם הוועידה התנהלה לה כסדר, עד לפני שהוא הגיע. אין דבר, זוהי רק ההתחלה. הוא מגיע לשורה הראשונה, והנה בעייה נוספת – אין לו מקום לשבת. מחפש קצת, לבסוף מתיישב ליד מישה ארנס. מבט קפוא, מתעלם מן היושב לידו, שמחזיר לו התעלמות. מתוח כמו קפיץ, מודע להתעניינות העצומה שהוא מרכז סביבו, היחידי בין השרים שמתייעץ עם אנשיו תוך כדי דיונים בוועידה. פעם זה אבולוף שרוכן לעברו, פעם אורי אורן, משעני, העוזר הפוליטי, בכלל תפש מקום ליד הרגל שלו, וכך נשאר לכרוע איזה חצי שעה. דודי אפל התרוצץ חסר־מנוחה ליד בימת־הנשיאות, מגיע מדי כמה דקות, ואבולוף כבר נוטף זיעה.

לוי מתנהג בכל הסיפור הזה כאילו הוא בן יחיד. מחליף מקומות בכל עשר דקות. קם, יוצא, חוזר, מתראיין לאמנון נדב ברדיו תוך־כדי דבריו הנלהבים של קצב על הצורך באחדות ובשלום בין המחנות. איש מדהים. „אני אבקש לא להתראיין עכשיו", זורק קצב לחלל בקשה המכוונת לאיש אחד. לוי נוקט באקט הזדהות עם עולם החרשים. ממשיך כאילו לא קרה דבר. עד שבאים הסדרנים ומזיזים באדיבות את נדב מהשר, וקצב מבקש בפעם העשירית לשמור על הסדר. „עושה מה שהוא רוצה", אומרת צירה שלפי גילה עוד זכתה להכיר את ז'בוטינסקי. „נו, מה תגידי עליו", עונה לה בן־מחזורה, מזועזע כולו. „אפשר להשתגע".

על הבמה ממשיך קצב לנאום בפאתוס. לוי מרוכז כולו, יושב דרוך בפנים קפואות. רק אחרי־כן מבינים למה. הדריכות הזו מאפשרת לקפוץ ראשון לעבר זה שמגיע לו חיבוק לפי סדר הדברים. הראשון שהוא מזנק עליו זה שמיר. וזה קורה שניה בדיוק לאחר שקצב מכריז ששמיר נבחר ליו"ד הבלתי־מעורער של התנועה. השני שלעברו הוא שואט, ראשון, כמובן, הוא יצחק מודעי. פה החיבוק בא לבטא שמחה על האיחוד שטרם קם עם הליברלים. אחרי זה הוא נרגע. לא נראה באופק שום צורך בחיבוק. אפשר להמשיך בנחת בהתייעצויות. בפעם העשירית הוא מחליף מקום. הפעם יוצא לו לשבת במעבר. במהומה שנוצרת מדי פעם דוחפים אותו עתונאים מעורבבים עם צירים. בחור גדליגוף וגבות מגן עליו בידיים פשוטות ובמסירות אין־קץ. בבל זאת עולים עליו איזה

(המשך בעמוד 28)

שרותרום

יש תמורה לאגרה. גם תשדירי שירות שמתפקדים על תקן פינצטה מורטת עצבים. טלוויזיה מסחרית בהרצה. פירסומת מוסווית במחירים מצחיקים. תעשייה מפותחת, קצת פרועה, שמגלגלת הרבה דולרים. מי, כיצד, ומדוע מחליטים בעד יוגורט וגבינת צאן, ונגד מטבחי פורמייקה.

מאת מיכל קפרא
צילומים: שמואל רחמני

זה מתחיל בשעה תשע שלושים ומשהו בערב. תמיד. במאי הרצף של אולפן הטלוויזיה נותן הוראה, וכל עם ישראל צופה פעם נוספת בלי-שון של רפאל קלצ'קין, מבכירי התיאטרון הלי-אומי, מציצה מזווית פיו בספק־תאווה ספק־חינניות שובבה. מיד לאחר שהלשון מגיעה לפינה, מגיע תורו של דיאלוג הקריצות בין הסבא והלוליטה, שמפוזים על רחבת הריסקוטק: הוא קורץ לה, היא קורצת לו, ובשפת הקריצות אין כולשיט. המסר הנבוקובי ברור. קאט. בתור צעיר מתמוטט, כאילו נקלע בטעות מהתשדיר על התקפי־לב. קלצ'קין, בשיא המרץ, מנענע את הכתפיים עד השאלה הגורלית, מה הסוד שלך סבא? תוך שליפת גביע בקאורדינציה עם חיוך גדול/ הבעת תענוג/ ריקר/ אבילת המעדן/ ואמירת הרפליקה הבלתי נשכחת "יוגורט לכל החיים".

הנוזל הג'לטיני הזה בשלל צבעים, מעמיד בצל את השמנת הרכרוכית, גבינת תשעה אחוז חסרת החן, והמרגרינה הבנאלית. היה מי שחשב שזכות הציבור לדעת כוללת קודם כל התוודעות מעמיקה דווקא עם היוגורט. אבל בימים אלה ממש דנה ועדת התשדירים בכובד ראש באישור תשדיר שירות גם למרגרינה. הוועדה, שבראשה עומד נתן כרון, שאלה את עצמה האם רשאית הטלוויזיה הממלכתית לעודד את המרגרינה, שהרי אין דין מרגרינה כדין יוגורט. הקושיה האם עידוד המרגרינה תורם לאינטרס הציבורי של עם ישראל – שהוא שיקול מרכזי בשיקולי הוועדה – עדיין לא התבררה כליל. חברי הוועדה המהססים החליטו להעביר את שאלת המרגרינה להחלטת משרד הבריאות. "אנחנו רוצים שמשרד ממשלתי יתן לנו גושפנקה, כדי שלא יווצר מצב שהקהל יקבל את עידוד המרגרינה כמסר מהטלוויזיה", אומר יו"ר הוועדה. משרד הבריאות, אגב, עדיין דן בקשר המעורפל של המרגרינה עם האינטרס הציבורי.

אם וכאשר יאושר למרגרינה לעלות על המסך בחברתם של היוגורט, גבינות צאן, לוטו, טוטו, מפעל הפיס, ביטוח חיים, סרט קפלן, מועצת הפירות ושאר שכניהם לשידור, יתגלגלו גלגלי התעשייה לפעולה. מעט יודעים שמאחורי תשדירי השירות עומדת

(המשך בעמוד הבא)

רפאל קלצ'קין וענת צחור בתשדיר היוגורט: ניצמידים בצל את השמנת הרכרוכית והמרגרינה הבנאלית.

(המשך מהעמודים הקודמים)
תעשייה מפותחת, קצת פרועה, שמגלגלת הרבה הרבה אלפי דולרים. הפקת תשריר שירות רגיל עולה בין 5,000 ל־8,000 דולר. יוצאים מן הכלל הם מפעלי ההימורים בעלי האמצעים, שמשקיעים בעניין פי ארבע מהממוצע. השאר, בדרך־כלל, אלה שבאמת זקוקים לתשדירי השירות, מסתפקים בסרטון פשרה שלפעמים מתפקדים על תקן פינצטה מורטת עצבים. החברות, שנאלצות להפיק תשדירים בתקציבי עוני, בוכות אבל מפיקות.

„לא מזמן חשבו שאו־טו־טו תקום טלוויזיה מסחרית, וכל החברות השקיעו בקניית ציוד וידאו", אומר רוני אקרמן בעלת חברת ההפקות "ירקון". „כשהחלו תשדירי השירות, החברות היו שקועות בתובות, והחלה תחרות פרועה שהורידה את מחירי התשדירים. נוצר אבסורד. סרט פירסומת לבתי־קולנוע, שצופים בו לכל היותר 200 אלף איש, מוסק בתקציב גדול פי ארבע מתשדיר שצופים בו בערב אחד מיליון איש. נכון שמדיום הווידאו זול יותר, אבל לא עד כדי פער מחירים כזה". שלום הררי, בעל חברת ההפקות "סיינטיב", מצביע על אבסורד נוסף: „הלקוחות משלמים לרשות השידור עשרות אלפי דולרים עבור הקרנת תשדירי השירות, ואילו בתקציב ההפקה רבים על חמש־מאות דולר. איפה ההיגיון? הרי זה יוצר פשרה בטיב התשדיר".

„תשדירי השירות נראים כמו כל המדינה הזאת. שום דבר לא ישיר. לא האנשים, לא הגישה. הכל קומבינציה מטומטמת".

אבל הבכיינית העיקרית (בסתר כמובן), זו הטלוויזיה. מחירי ההקרנה שלה נחשבים זולים מאוד בשוק הפירסום. עבור כל הקרנת תשדיר בן 20 שניות היא גובה 3,000 שקל. המחיר עולה בהדרגה עד 6,000 שקל ל־60 שניות. הרווח שגורפים המפרסמים אינו עומד בשום יחס למחיר. פירסומת, שלא מגיעה לרבע ממחירה שלמודעה בעיתון. שלא לדבר על המחירים האסטרונומיים שמשלמים בחו"ל עבור שניות בטלוויזיה מסחרית. אבל הטלוויזיה הישראלית נמצאת במילכוד. הפירסומת אסורה על־פי חוק רשות השידור. מצד שני, אין מה לעשות, תשדירי השירות הם פירסומת. כך מתייחסים אליהם גם המפרסמים, אפילו שהכסות החוקית מדברת אך ורק על רווחת האזרח. והטלוויזיה מתוסכלת מול פוטנציאל מבוזבז שכזה.

„תשדירי השירות הם בבואה מדוייקת שלנו", אומר אייל גפן (הקוסם מארץ טוטו), שחקן ובעל חברת ההפקה "מגוון", „הם נראים בדיוק כמו כל המדינה הזאת. שום דבר לא ישיר, לא קונקרטי. לא האנשים, לא הגישה. הכל קומבינציה מטומטמת. אסור לפרסם מגהצים כי פוחדים שיעודדו את צריכת המגהצים. כמה מגהצים בן אדם צריך? אפילו בניקרגואה ובטוגו אנשים מבינים שפירסום נותן אוריינטציה כלבד. אבל פה – לא".

פה יש פרוצדורה אחרת. בוועדת התשדירים ברשות השידור חברים שבעה אנשים. ארבעה הם נציגי הציבור (העיתונאים נתן ברון, חגי אשר, משה עמירב, ועבריה לוין, יו"ר אמונה), ושלושה נציגי הרשות (המנכ"ל אורי פורת, מנהל הטלוויזיה חיים יבין, ויוחנן צנגל מנהל יחידת הכספים). הכניסה לנבחרת המופיעה לפני ואחרי "מבט", מחייבת עמידה בשני תנאים: על הגוף המפרסם להיות עמותה ללא מטרות רווח, ונושא התשדיר חייב להיות תואם את "האינטרס הציבורי". מכל מקום – חסר פניות מסחריות. כלומר: יוגורט – בסדר. גלידות – לא. עמותת המעצבים המציגה בכורסת התכשיטים – בסדר. איגוד יצרני המטבחים – לא. מי שמחפש את ההיגיון, שימשיך. יש זמן.

משרדי ממשלה, הרוצים בתשדיר שירות, חייבים לפנות אל לשכת הפירסום הממשלתית או לשירות הסרטים הישראלי, ואלה מוציאים מכרז לחברות הפקה. אירגונים אחרים פונים בדרך־כלל אל משרדי הפירסום, ואלה פונים לחברות ההפקה. בקיצור, תהליך מייגע, קשה ומורכב. אנחנו, הצופים בבית, קהל המטרה. לא מספיק ששילמנו את האגרה (החצי השני, השלישי והרביעי), עלינו גם לבהות ללא אומר בשמוליק וילוז'ני שעושה תנועות משונות להתריד מאחורי לוח זכוכית, כאילו יש בכך לשכנע אותנו לגרד דווקא כרטיס של מגן־דוד־אדום. במקרה שיגרתי זה שואל את עצמו הצופה היקר למה זה מגיע לו. זו התמורה בעד האגרה?

גם אנחנו שאלנו את משרד הפירסום או.קיי., האחראים לתשדיר וילוז'ני. „היינו חייבים להשיג עבור מגן־דוד־אדום רמת בולטות גבוהה, כיוון שמולם עמדו הטוטו הלוטו והפיס", מסביר מיקי קאופמן בעל המשרד. „החלטנו ללכת על כיוון מכירה אגרסיבי, כמעט ללא מתן גיבוי מוסרי. וילוז'ני התבקש לתת את החופעה המשוגעת ביותר. הוא הציע, הפציר, דחק והתרה באנשים, משהו בסגנון של הברון האמריקאי 'ארי המטורף' שמשתגע על מסך. והתשדיר הזה בהחלט השיג את מטרותיו. בתקציב קטן זה עורר תשומת לב גדולה, ולדעתנו גם הביא לעלייה במכירה. היו גם תגובות רבות מצד עיתונאים, ופירסום מכתבים למערכת". מה שנקרא בעתונות פירסומת חינם.

„למען האמת", מוסיף מיקי קאופמן, „היו לרשות השידור היסוסים אם לאשר את התשדיר. הם פחדו שזה יותר מידי משוגע. חיים יבין הכריע כאשר אמר, שבתקנון אין שום חוק נגד שיגעון. גם הנהלת מגן־דוד־אדום היססה. אבל כשהשיפוט היה ראציונלי הם אישרו אותו. כשהחל תהליך אמוציונלי, ואנשים טענו שלא נאה למוסד כזה למכור כך כרטיסים, ההנהלה התנגדה. גם כשניסינו לעשות תשדיר מינורי יותר, התברר שפניו המינוריות של וילוז'ני הפגינו את אותה מידת השיגעון. ואז נאלצנו להפסיק".

באותו משרד פירסום נולד גם גדול ירקני הטלוויזיה – אלברט פירות. „היו לנו שני נתונים", מספר מיקי, „הראשון היה הצורך לקדם מכירה של עשרים פירות שונים, והשני: צריכת הפירות בישראל היא מן הגבוהות בעולם, ולכן יש צורך לתת בעיקר תוספת מידע שימושית. במחקרים שעשינו התברר שאנשים מוכנים ללמוד דברים חדשים. על רקע נתונים אלה חיפשנו דמות, שבעזרת עברית בסיסית ואמינה תציג לאנשים שימושים חדשים בפירות. למשל, מה לעשות עם בננה שקליפתה השחירה (לא זורקים גברת ברכה, מכניסים למיקסר'). אחר־כך חיפשנו ירקן ספרדי־אשכנזי כדי להימנע מלזות שפתיים, שבמילא תגיעה. העדה הבולגרית נראתה לנו מתאימה ביותר. גם אירופאית גם ספרדית. פנינו לשני שחקנים: אלברט כהן ואלברט חזקיהו. במחשבה שניה ומסיבות תקציביות העדפנו שחקן פחות מוכר, אבל השם אלברט כבר נשאר. בחנו עשרה אנשים. חיים בנאי היה המועמד האחד־עשר, שהכריע את הכף. הוא שיחק את התפקיד בצורה הטובה ביותר, וגם הודיע לנו שאבא שלו היה ירקן במחנה יהודה.

„ששת השבועות הראשונים להופעתו היו מלאים נקישות של בוז ולעג. מבקרת הטלוויזיה הדה בושס ביקשה להורידו מיד מהמסך. אחרי כמה שבועות, כשהאיש תפס תאוצה חיובית, אותה מבקרת כתבה שהוא עולה על כמה מטובי המגישים בטלוויזיה, לרבות כמה מדובריה הרשמיים של ממשלת ישראל. לפי המחקרים שנערכו, זו הדמות הטלוויזיונית הפופולרית ביותר שהופיעה אי־פעם בתשדירי השירות".

היום כבר אין אלברט. כלומר, יש. זה אותו ירקן ואותו חיים בנאי, אבל לא בתשדיר של מועצת הפירות, אלא של המועצה לשיווק פרי הדר. עכשיו כבר אסור לקרוא לו אלברט.

אז איך קוראים לו? אני שואלת.

לא קוראים לו, עונים לי.

הוא בא לבד. כל ערב.

למועצת הפירות, מתברר, נמאס מאלברט. די. הם פנו למשרד פירסום אריאלי וביקשו רעיונות. רביב יצחקי, רעיונאי, הגה את רעיון התפוח המסייר לו באלגנטיות על המסך, וחברת "ירקון" הפיקה. מי שחושב שסתם ככה ממציאים ומיישמים פנטזיות ויזואליות, טועה. קודם כל יש סקר. סקר תפוחים. „המימצאים גילו שיש שכבת גיל שלא אוהבת תפוחים. היא כוללת אנשים מתחת לגיל שלושים – סטודנטים, רווקים, חיילים – שרואים בתפוח משהו משעמם. לכן חשבנו שיש לפנות לרמת הגיל הזאת. לקחנו את התפוח והבחנו שיש בשימוש שלו משהו מידי. היתרון של תפוח על תפוז, למשל, שנורא קל לאכול אותו. לא צריך סכין ומפית, וזה הוביל לטענה הדימיונית, והקצת משעשעת, שאין דבר כזה שנקרא תפוח שלם. ברגע שיש תפוח, ויש מי שיכול לנגוס בו, לא יכול לקחת יותר מכמה שניות עד שהוא יינגס. רצינו תשדיר אלגנטי, נקי, בניגוד לכל הפעלולים האופטיים המייצרים את כל הקוביות המלבנים ושאר הגופים הגיאומטריים המעופפים ומסתובבים".

אם התפוח מחליף את אלברט פירות, הרי שגבי עמרני מחליף את אייל גפן. זוכרים? גפן הקוסם ששום קסם לא מצליח לו. גפן האופה בסטייל אבולעפיה. גפן שטס מעל תל־אביב. יעני מטוס. בצילומים שמו לו שימשה על וספה מקרטעת. ואם סוף־סוף אפשר היה לצחקק בין הריקודי־עם והתנינים של משרד התיירות, מתברר שלא כל מה שמצחיק עובר על הצופה היקר.

מספר גפן: „בתחילת התשדירים הקהל היה בהלם. למרות הקצב הדינמי היה קשה להם להסתדר, וזו הסיבה שהיום תשדירי הטוטו הולכים בכיוון שונה. בארבעה החודשים הראשונים בהם הוקרנו התשדירים שלי, בכלל לא התייחסו אלי ברחוב. זה מאוד הדאיג אותי, כיוון שהסייסמוגרף שלי נשען על הרחוב. ואז, ביום אחד, פשוט היתה התנפלות. יותר לא יכולתי לעבור ברחוב". כך קרה, מתברר, גם עם חנה לסלו בתשדירי הלוטו. הקהל, טוענים הפירסומאים, לא הבין מה היא רוצה מהחיים שלו.

איציק גינזברג מחברת ההפקה "חלום" עובד עכשיו על אלטרנטיבה מינורית לטוטו ששמה גבי עמרני. „ההומור של אייל גפן לא תפס", הוא אומר. „הומור מטורף לא מקובל על כל השכבות. אז בנינו הזדהות עם אדם שמספר סיפור. בחרנו בגבי עמרני כי הוא דמות עממית, שלא נראית בת שלושים ולא בת שישים. אל המספרה הגענו כשחיפשנו מקום שהוא צומת של אינפורמציה. למרות שהוא מגלח שם בתער, על המסך זה נראה נטורליסטי לגמרי".

(המשך בעמוד 57)

תשדירים (מימין לשמאל) לטובת ביטוח חיים, יוגורט לכל החיים, התפוח נותן החיים, הגבינה בטעם החיים, אלברט פירות והתפוזים שעושים חיים (צילום יוסי זמיר), גבי עמרני שמרוויח בחיים, והבחור עם הסמים שגומרים את החיים.

אייל גפן (משמאל) במטוס הטוטו מדגם וספה, והפקת תשדיר חגבינות (למטה) בחליפות ומכנסיים קצרים: אין שום חוק נגד שיגעון.

נעשה אדם

זמר נולד. התשובה הגברית לריטה. אדם, בעברית. כריס לייף, בלועזית. ידוע בחו"ל. פחות מפורסם בארץ. ברחוב עוד אין צעקות היסטריות. אבל תיבת הדואר והמזכירה האלקטרונית כבר מוצפות מכתבי אהבה וקריאות געגועים. גם ליד הבית יש כבר גרופיס, נערות וילדות. אדם עובד על האימפקט המיני שהוא משדר.

מאת אבי מורגנשטרן
צילומים: שמואל רחמני

בחור יפה, אדם. עיניים גדולות, שיער מסורק לאחור, שפתיים בשרניות שעובדות טוב על מעריצות בנות עשרה. הוא יודע שיש לו את זה. משתמש בנתונים הגופניים שלו עד הסוף, עובד במוצהר על האימפקט המיני שהוא משדר. לא באותה צורה בוטה בה עובדים על כך כמה מזמרי הרוק הכבד, אלה שמדגישים את איזור החלציים. הוא לא צביקה פיק שחושב שהוא מיק ג'אגר. אדם מנסה ליצור לעצמו אימג' חדש שיבטא את האישיות שלו. בסרטוני הוידיאו שלו הוא מאופר קלות, משחק עם מבטים עמוקים, הרבה דראמה.

ברחוב עדיין לא קורעים לו את החולצה, וכשהוא עובר במעבר חצייה עדיין אין צעקות היסטריות, אבל משהו כבר רוגש מתחת לאיפור. ליד דירתו השכורה מסתובבות נערות וילדות, כבר שלחו לו כרית ורדרדה עליה כתוב „געגועים", ו„אהבה", וגם טלפונים כבר נערמים לתוך המזכירה האלקטרונית שעובדת שעות נוספות. כל זה ועוד – מאז שנראו שני שירים שלו על המרקע: "אין מוצא" ו"סוד".

היום הוא בן 27. כשנולד, בחיפה, קראו לו חיים אדם כהן. היום, בארץ קוראים לו אדם ובחו"ל הוא מוכר ככריס לייף. הדרך אל ההצלחה לפעמים מחייבת שינויי זהות. יש בסיפור שלו הרבה מאפיינים שבאו

(המשך בעמוד 21)

אדם: „אמא אמרה לי, אל תשיר, אין לך קול יפה".

(המשך מעמוד 19)

היישר מסיפור סינדרלה. בחור שהיה רקדן, חי בתל־אביב, התפרנס – בקושי – מעבודות כוריאוגרפיה ויום אחד נהפך לכוכב. תעשייה שלמה עובדת סביבו ולמענו. הוא מרגיש שהוא בדרך להיות בינלאומי.

שלמה צח, המפיק שאסף אותו תחת כנפיו, תיכנן לבנות את הפרוייקט שנקרא ארם או, לחילופין, כריס לייף – לאט ובטוח. צח, מפיק משופשף שיודע להמר על אמנים נכונים בזמנים נכונים בונה אותו כמו שבונים אמנים בחו"ל, שינה איסטון, למשל. שינה, נוורה סולידית, יפה, בעלת קול נעים אך לא יותר, נהפכה לסטאר עולמי בזכות אנשי פרסום ממולחים שמכרו אותה בדיוק כפי שמוכרים אבקת כביסה חדשה, ריחנית, או מקרר חדיש בעל מקפיא ענק. וזה עבד. העטיפה מכרה את התוכן.

צח וארם מנסים לעבוד לפי אותה מתכונת. ארם מקווה שהמכירות לא יתרכזו רק בעיניים שלו, שגם לקול ולמוסיקה יהיה מה לומר. יחד עם זאת הוא לא מתבייש לדבר על עצמו במונחים של מוצר. הוא לא מרגיש רע עם הדימוי הזה. „כדי לשווק מוצר צריך לדאוג לכל הפרטים הקטנים מסביב, וכך זה גם אצלי". הוא אומר. גם אם לפעמים נדמה לו שהוא בעצם רק בורג קטן בכל הסיפור שנקרא „ארם", הוא לא מתנגד לנישה.

חיים ארם כהן נקרא חיים על שם אבי אביו, וארם על שם אבי אימו. כשהיה ילד ראה קרובת משפחה רוקדת בלט ונדלק על העניין. בגיל 14 נתווספה לריקוד גם משיכה עזה לתיאטרון. אחרי הצבא ירד לתל־אביב. התחיל לימודי תיאטרון ב"בית צבי" שנמשכו שנה וחצי, ונפסקו. את הריקוד נטש לגמרי. „אם אתה באמת רוצה להיות רקדן, אתה חייב להיות פאנאט לעניין. אתה לא יכול להגיד 'היום לא בא לי להתאמן'. התיאטרון, לעומת זאת, גנב אותי בכיף", הוא אומר.

הנחיתה שלו בתל־אביב, לפני כשש שנים, באה בזמן שהעיר נשטפה בשיא של פעילות מוסיקלית שהשפעותיה הגיעו בעיקר מאנגליה. אופנה, שיגעונים, להקות. תחושה של גאוות אמנותית. גם הוא נסחף בזרם. המעבר מחיפה, „עיר הפועלים" השקטה והמנומנמת למרכז הסואן של תל־אביב עשה משהו לחיים כהן, הרעיד לו קצת את הבאלנס. „בחיפה כולם מרוכזים בתוך עצמם ופחות במה שקורה בסביבתם. בתל־אביב נגנבים יותר על שירים, להקות, אופנות חדשות. בהתחלה דווקא לא אהבתי את תל־אביב. בכל שעה פנויה נסעתי הביתה, לחיפה. הייתי בדיכאון. הגל כאן היה היסטרי, חזק מדי. לא מצאתי את עצמי גם בגלל שהייתי לבד. די הלכתי לאיבוד. הייתי משתולל. כל ערב ביליתי ב'פינגווין'. זה היה סטוץ אחד גדול. לאט־לאט המצב התאזן. היום אני כבר לא יכול לגור בחיפה. היא נראית לי משעממת".

הוא התאקלם יפה בין השפעות הגל החדש שקבעו את הטמפרטורה במקומות בהם הסתובב, ומהר מאוד מצא עבודה כתקליטן במועדונים: "פינגווין", "דן", "מועדון התיאטרון" ו"דיוויין" – אז מקום המיפגש של המין השלישי. הבית השני שלו היה בקולנוע פריז ברחוב הירקון. ארם היה אחד מהגרופי'ס השרופים של "מופע הקולנוע של רוקי". ימים שלמים בילה בקולנוע של מעללי פרנקפורטר, מג'נדה וחבריהם. זרק אורז בסצינת החתונה, צעק ג'אנט וייססס ועלה על הבמה כדי לרוץ כמו הכלבים שעל המסך.

לגביו, הטריפ של "מופע הקולנוע של רוקי" לא הסתכם רק בצפייה בסרט, אותו ראה כ־250 פעמים. עם כמה חברים העלה גירסה מקומית שלו על בימות "פינגווין", "דן" ו"מועדון התיאטרון". הקרקע התל־אביבית היתה אז בשלה לזה. ארם גילם על הבמה את דמותו האהובה של פרנקפורטר, הטראנסווסטיט שנהפך לסמל־מין אוניברסאלי. שפתיים מרוחות באודם בוהק, איפור־עיניים שחור וכבד, בירית שחורות, נעלי עקב. דמות אותנטית. עם המופע הזה הם רצו כמה חודשים עד שהיה ביניהם פיצוץ והעניין ירד. לאחר שנה שוב העלה גירסה נוספת של המופע, מקצועית יותר, עם חבורה אחרת, הפעם בשביל כסף. הכיף נעלם. „אהבתי יותר את הגירסה הראשונה כי היא היתה יותר 'מלוכלכת', יותר אמיתית. הפעם השניה היתה כבר יותר מסוררת. אפילו רצו להזמין אותנו להופיע בגרמניה. בסוף לא יצא מזה כלום".

במשך רוב התקופה ההיא התפרנס מעבודות כוריאוגרפיה, בעיקר להצגות לילדים, בתיאטרון לילדים ולנוער ובהפקות פרטיות כמו ה"קטקטים", לדוגמה. החיים לא היו מרגשים במיוחד, הוא אומר, עד לתחרות קדם־האירוויזיון של שנת 85'. ארם הוזמן להיות חבר בלהקת הליווי של יזהר כהן בשיר "עולה עולה". השיר זכה במקום הראשון בקדם־האירוויזיון, והם טסו לשוודיה. שם, בעת נסיעה באוטובוס, חל המהפך הפרטי שאחריו חיים החל להיהפך לכוכב.

„ישבנו כל החבר'ה בחלק האחורי של האוטובוס והתחלנו לשיר בשביל הכיף. גם אני שרתי, ופתאום נהיה שקט", נזכר ארם. אילנה אביטל שהיתה שם היות שבעלה, שלמה צח, היה המפיק של השיר, „קיבלה ויברציות של התרגשות". היא קלטה את הפוטנציאל וקראה לשלמה צח שישב בחלק הקדמי של האוטובוס שיאזין גם הוא.

סטנדרטים מקצועיים בטעם של חו"ל. כשרוצים הצלחה – לא מקמצים. הולכים עד הסוף.

גם יזהר אשדות, המפיק המוסיקלי, הקדיש לפרוייקט הרבה מעבר למה שמפיק מוסיקלי חייב לעשות לפי הגדרת תפקידו. ארם מדבר על יזהר כעל מדריך, חבר, מורה, פסיכולוג. עזרה רוחנית. הוא הלך איתו לצילומי הסטודיו, להקלטות סרטוני הווידיאו, הדריך אותו באולפן, ישב שעות על כל צליל, קרע כשבילו את התחת. גם יזהר מאמין בו. הוא כתב את כל הלחנים לאלבום. את התמלילים כתבה חברתו של יזהר, אלונה קמחי. טקסטים שבינו לבינה. אהבה כמוטיב המקשר בין כולם.

„ישבנו אלונה, יזהר ואני", אומר ארם, „ודיברנו עלי. אלונה שאבה ממני קורות חיים. השירים שיצאו מזה הם בהחלט לא תולדות חיים – אבל אני מרגיש שהם מדברים אלי. שזה אני. בכל מלה יש משהו שקושר אותי אליה. שמענו באולפן את השיר 'ימים ברקיע', ובסוף השיר היו לנו דמעות בעיניים. מהתרגשות". פתאום הוא נשמע סנטימנטלי.

„אני לא רואה עצמי כנושא הדגל של העניין ההומוסקסואלי. בסרטון אחד אני יכול להיראות קשוח, ובשני אוהב. גם את מדונה אפשר לראות כזונת רחוב וכבתולה, תלוי בשיר שהיא שרה".

„שלמה הוא בחור קר־מ..: שלא מתלהב מהר. הוא רק העיף מבט, והקשיב. אבל כשחזרנו לארץ הודיע לי – כך סתם, בלי שום אזהרה מוקדמת – שאני הולך להיות זמר", משחזר ארם את הרגעים הראשונים שבהם עלה על השביל שאולי יוביל אותו לתהילה. „לשתי הפגישות הראשונות שקבעו לי, לא הגעתי. נתקפתי פחד, ממש פאראנויה. נשכבתי מתחת לשמיכה ופחדתי להרים את הראש. לא הייתי מסוגל לחשוב שאני הולך לעשות קריירה בחו"ל. אחר־כך אמרתי לעצמי – יאללה, אתה לא ילד, לך תהיה זמר. בבית, כששרתי, אמא שלי תמיד אמרה לי – 'תעשה הכל, רק אל תשיר. אין לך קול יפה'. האמת שמעולם לא חשבתי להיות זמר. הייתי שר בשביל הכיף. ופתאום שלמה, שהוא מפיק רציני שהרים בארץ הרבה אמנים חשובים ומוכר גם בחו"ל, מוכן להשקיע בי כל־כך הרבה. ברגע הראשון אתה בבלקאאוט".

צח קלט את הפוטנציאל שגלום בארם לא רק בקול, במכלול. הוא החל לבנות אותו בראש ובראשונה לשוק האירופי. הם הקליטו את "ג'יפסי ליידי". ארם ישב בצרפת. השתתף שם בתוכניות טלוויזיה ורדיו פופולריות. בווידיאו שהקליט לשיר הוא דומה להפליא לדייויד בואי, בתנועות, במימיקה, בחושניות. התקליטון נמכר במאה אלף עותקים. נחמד. לא היסטרי. אחר־כך בא "נו מור לייט", גירסה לועזית ל"אין מוצא".

ארם שהה בחו"ל תשעה חודשים שהתערבבו לו בין ניכור לחוויה, וחזר. הזמר ואמרגנו הבינו שיש להתחיל את הפרוייקט מכאן, לאט לאט. ניסו לרוץ לפני שידעו ללכת, כמו ששר ג'ון לנון. את תחושת האופוריה הזמנית שליוותה אותו בחו"ל החליפה עבודה רצינית באולפנים בארץ. שלמה צח נתן לו שעות אולפן ללא הגבלה. כל הפרוייקט נבנה על

חיוון החדש שארם רוצה להביא לזמר המקומי מאופיין בתנועה שלו על הבמה וברגש הנע על גבול הדראמה. עסיפות ויזואליות שעד כה כמעט לא הודגשו אצלנו. צביקה פיק ניסה לעשות זאת כשרצה ללבוש דמות רובוטית־מכנית סטייל גרי ניומן. החיקוי הבנאלי, חסר המקוריות, גרר אחריו קטילה רצחנית. ארם מנסה להעביר משהו אישי יותר, חם, מרגש. מישהו כבר הגדיר אותו כתשובה הגברית לריטה. ארם מחייך. הוא כבר שמע את ההשוואה.

„ריטה עשתה משהו שאף אחד לא עשה כאן לפניה. היא שברה מוסכמות שסברו שזמרת ישראלית חייבת להיות חייכנית, מתוקה, 'נחמדה'. בכל מלה שהיא מוציאה יש מסה אדירה של רגשות. זה – יותר מכל דבר אחר – מה שהביא להצלחתה. גם אני לא מוציא מלה לפני שאני מרגיש אותה עמוק בבטן. אני לא מאמין בדרך אחרת. אני גם רוצה לנצל עד הסוף את הכישורים שלי בקטע של הכוריאוגרפיה. בארץ זה לא מקובל שזמר ידגיש את הצדדים האלה שלו. בעולם, לעומת־זאת, לכל זמר יש התנועות האופייניות שלו על הבמה. אפילו לבוב דילן יש משהו ייחודי. התנועה שלו מאופיינת בחוסר תנועה, עם הגיטרה הנצחית שלו", אומר ארם.

בחיי היומיום הוא גר בדירה סולידית, צבועה בסגול־אפור, על הקירות תמונות של הצלם רוברט מאפלתורפ מסדרת "באדי פרפקט". בבית הוא לבוש סולידי. ג'ינס, נעלי בית. חולצת טריקו. ילד טוב חיפה. בסרטוני הווידיאו הוא עובר מטמורפוזה. הביגוד, התנועה, הרגש, היופי החיצוני – כולם מקבלים מימד אחר. הוא עובר על זה חוק, מקפיד לבחור בעצמו את בגדי ההופעה והצילומים. בווידאו לשיר "נו מור לייט"

(המשך בעמוד 69)

חמש שנים ודימיאניוק

קורין רוצה להיות חיילת בצה"ל. גם קארי רוצה להישאר בארץ. ברנדון „היה מעדיף לסיים קורס את התיכון בבפאלו". בני משפחת אוקונור (כמעט) נשארים בארץ. אהבה ממשפט ראשון. כנראה שרק כך אפשר לחיות עם התיק הכבד, הזוועתי הזה, חמש שנים, יום יום. ישראל היא ארץ נפלאה – ודימיאניוק הוא רק ג'ון, אדם חם וחביב, אוקראיני פשוט, „כמו סבא לכולנו".

מאת טל בשן

צילומים: יוסי זמיר ("סקופ 80")

מרק אוקונור אומר: „אני אוהב את הארץ הזאת. למען האמת אנחנו חושבים לעבור לגור כאן". נראה שסניגורו של ג'ון דימיאניוק מדבר ברצינות. המעבר מההגנה על מי שחשוד בהיותו איוואן האיום אל ארצם של הקורבנות – לא נראה לו אבסורדי. „דיברתי עם הילדים אתמול, בדרך לטבריה. שאלתי אותם מה דעתם על האפשרות שנמכור את הבית בבפאלו ונקנה משהו בירושלים".

הדימיון כבר עובד שעות נוספות. אוקונור יכול לפתוח משרד משותף עם שפטל. עבודה ודאי לא תחסר, עם יחסי הציבור שהוא מקבל כאן. והוא אוהב את זה, כאמור. „אנשים ניגשים אלי בכל מקום, שואלים שאלות, מבקשים הבהרות – אבל תמיד בחביבות. טאץ'־ווד – לא נתקלתי ברחוב הישראלי אפילו בתגובה עויינת אחת".

אומרים עליו שהוא בעל לשון חלקה, נטייה אמריקנית טיפוסית לדבר בסופרלטיווים ומודעות גדולה לתקשורת, אבל אם זה חלק ממסע יחסי־ציבור – נדמה שהוא הרחיק לכת: „אני אוהב את האנשים, את יחסי האנוש, את הנוף, אותבי", הוא מרגיש „לא מחכב. זה לא מקום שאפשר לחבב. זו ארץ גאה וקנאית מדי". גם המשפחה כבר נדלקה. קורין בת התשע רוצה להיות חיילת בצה"ל ("או כוכבת בהוליווד"). קארי (בת 13) אומרת שהיא רוצה להישאר בארץ, וברנדון, בן 16, מעניק לעניין מימד תכליתי. „הייתי מעדיף לסיים קורס את התיכון בבפאלו", הוא אומר.

איך אפשר, אני תוהה, להיות סניגורו הראשי של מי שנאשם בהיותו אחד מהרוצחים הגדולים בתולדות העם היהודי, וגם להתאהב בנו בו־זמנית? לאוקונור אין בעיה: „אני פשוט משוכנע שג'ון הוא לא איוואן האיום.

הפרקליט ולקוחו: „כשהכרתי את ג'ון הוא היה אדם בלי ארץ, בלי בית, בלי עבודה, בלי הגנה, בלי כלום. הרגשתי שצריך לעזור לו".

מרק אוקונור ואשתו ג'ויס: „אתמול דיברתי עם הילדים בדרך לטבריה. שאלתי אותם מה דעתם על האפשרות שנמכור את הבית בבפאלו ונקנה משהו בירושלים".

אילמלא הייתי משוכנע בזה, לא הייתי לוקח על עצמי את התיק", הוא דבק בקו שלו. מי שכונה אצלנו 'סניגורו של השטן" ו"פרי מייסון לעניים" איננו מכחיש שום דבר מהדברים האיומים שקרו שם. הכל נכון, הכל נורא – אלא שדימיאניוק הוא לא איוון האיום. דימיאניוק הוא אדם חם וחביב, אוקראיני פשוט, שאיתרע מזלו. „הוא כמו סבא לכולנו", אומרת ג'ויס אוקונור, „הילדים קשורים אליו מאוד. ביקרנו את משפחתו כמה פעמים בביתם בקליבלנד. הם משפחה חמה מאוד, מסורה מאוד. זה נגע ללבם של הילדים". כנראה שרק כך אפשר לחיות עם התיק הכבד, שלא לומר הזוועתי הזה, חמש שנים, יום יום. ישראל היא ארץ נפלאה – ודימיאניוק הוא רק ג'ון.

שרי, ילידה ממזרית עם אף סולד, היתה בת ארבע כשאביה החל לייצג את דימיאניוק. היא כמעט גודלה עם זה. ג'ויס עובדת כל השנים כמזכירתו המשפטית של בעלה, מכירה את המקרה לפני ולפנים. גם עכשיו היא עובדת, יושבת באולם הקטן של בנייני האומה, קשובה לאוזניות, רושמת לעצמה הערות קטנות, אלכים שמרק אולי החמיץ, או שכדאי לשים אליהם לב. אשה נאה וחביבה, בלתי־אמצעית. הילדים יושבים לידה, קשובים. הם הגיעו לכאן לפני כחודשיים.

„פשוט חשנו שחשוב שנהיה כאן. מרק לא היה בבית כמעט שנה, זה היה קשה לכולנו. חוץ מזה הוא רצה שנתחלק אתו בחוויה הזאת, באהבתו לישראל, כי יהיו אשר יהיו תוצאות המשפט – ברור לכולנו שזו חוויית חיים".

ה

ילדים שוחררו מבית־הספר בתנאי שיכינו יומן מסודר על ישראל. בכל ערב הם רושמים מה עבר עליהם במשפט, מצלמים שיקופיות ומסדרים אותן. „אני לא דואגת. השהות כאן רק תוסיף להם", אומרת ג'ויס. שתי הבנות רוקדות באלט כבר שנים רבות. „היינו רוצים לשבץ אותן בבית־ספר לאמנויות, אבל בינתיים לא הספקנו". עכשיו הם יוצאים בכל יום בשמונה בבוקר, ארבעה ימים בשבוע, ממלון "אמריקן קולוני" לבנייני האומה, לשמוע את רוזנברג וצ'רני והדיווטר מעידים על מה שהיה שם. הם קמים בשש, נכנסים בתורנות לחדר האמבטיה ("יש רק אחד, אז יש תור") וחוזרים בשש־וחצי בערב. „הרוגים. מעייפות. לא מספיקים לעשות שום דבר אחר". בזמן שנשאר, מתכוננן אוקונור עם יורם שפטל ליום שלמחרת.

הוא הגיע לתיק הזה דרך אביו, מי שהיה הנציב לענייני פליטים בארצות־הברית ויועץ בנושאים אלה למימשל טרומן ולנשיאים אחרים. האב העיד מטעם ההגנה במשפטו של דימיאניוק בקליבלנד. נדמה שאוקונור משתדל לא להתעכב על העובדה הזו („בסופו של דבר גרמה עדותו של אבי דווקא לשלילת אזרחותו של דימיאניוק"). אביו קישר בינו לבין משפחת דימיאניוק ומאז הם ביחד. חמש שנים עובד אוקונור רק על התיק הזה. אביו של אוקונור נפטר בשנה שעברה. בנו, כבר ילד גדול בן 44, עדיין מדבר עליו בהערצה. „הוא היה אדם שכנה את עצמו לבד, בעזרת כישוריו הבלתי־רגילים. בכל מה שנגע – הצליח". אוקונור עצמו מודה שגדל בצילו. אולי זו הסיבה שהוא מחפש לו עד היום דרכים משלו להתבלט.

ל

פני שהיה עורך־דין ניסה קריירה צבאית. היה סרן מודיעין במלחמת ויאטנאם. אולי משם באה לו הצלקת הקטנה שמתחת לעין. אני מיד שואלת על "פלאטון" זוכה האוסקר, הסרט המתאר את המלחמה ההיא כתערובת אחת גדולה של סמים, שחיתות ואכזריות. „הסרט הזה מוגזם לגמרי. לא כך היו הדברים, לפחות לא במקומות שאני שירתתי בהם. להיפך. מעודי לא ראיתי אנשים אמיצים ונדיבים כמו הבחורים הצעירים שפיקדתי עליהם". סמים? „איזה סמים? הרי מול הצפון־וייאטנאמים לא יכולת להרשות לעצמך להזיז את הראש לשנייה, שלא לדבר על להתמסטל. הם היו אויב נחוש ומשוכלל באופן בלתי־רגיל. מי שעישן סמים 'טופל' על ידי חבריו לנשק. אף אחד הרי לא רצה ליהרג שם".

אוקונור הוא מקצוען משופשף. „לא נכנס ללחץ בשום מצב", מספרת אשתו. לא תתפוס את האוקונורים בוכים במשפט, וגם לא אחרי־כן. מקצוע לחוד – וחיים לחוד. גם הילדים לא נראים מוטרדים. לאן הולכות כל העדויות? כל הזוועות שהם שומעים? לפעמים, בלילה, מודה מרק, חוזרים אליו דברי העדים, כמו סיפורו של יוסף צ'רני על הקלות שבקעו מתאי הגאזים. „הסיפור הזה נגע בי יותר מכל סיפור אחר, כי הוא היה אישי, מקומי", אומר אוקונור. „רוב העדים דיברו בהכללות, במסות. דיברו על גופות, לא על אנשים חיים. אני מניח שזה בא להם מתוך איזו הגנה עצמית פסיכולוגית. אני יכול להבין את זה".

בשיחה בחדרו שבמלון, בחולצת ספורט אדומה ומוקסינים (בלי גרביים), הוא מנסה בלי הרף „להבין אותנו", להפגין סימפטיה, קירבה, רצון טוב. גם המלים העבריות שהוא משרבב במשפט („תודה רבה") הן לדבריו הפגנה של רצון טוב. „כשאני בא לארץ שאני אוהב – אני רוצה לדעת את שפתה". חשוב לו לא להצטייר כחסר רגישות, והוא גם אומר ש„זה הכי מעליב אותי, כאשר מתארים אותי כצבוע, כלא־אמיתי ביחסי לישראל. זה לא פייר".

אל העדים, לטענתו, הוא מתייחס בשיא העדינות: „אני לא מנסה להציג אותם כשקרנים, רק מנסה להציג בפניהם ראי, לגרום לכך שיהיו כנים עם עצמם וזכרונם אחרי כל־כך הרבה זמן. רובם לחצו את ידי בתום החקירה. מר בורקאס אפילו נישק אותי. רק פעם אחת נכשלתי, כאשר שאלתי את רוזנברג אם לא מצא

(המשך בעמוד 27)

...בעולם, היא לטייל

טבלת הבונוסים של בוא ניסע

מועד ההרשמה. (בליווי מקדמת 25% מסידורי הקרקע)
90 יום לפני היציאה - 9% הנחה.
75 יום לפני היציאה - 7.5% הנחה.
60 יום לפני היציאה - 5% הנחה.
45 יום לפני היציאה - 2.5% הנחה.

לכל אחד מחמישה נוסעים הנרשמים בו זמנית לאותו טיול

לנוסע פעם שניה או יותר בטיול של "בוא ניסע" ב-4 השנים האחרונות.

לחוגגים יום הולדת בזמן הטיול.

הסדרי תשלום סידורי קרקע באמצעות כרטיס אשראי.
25% מסידורי הקרקע בעת ההרשמה,
25% מסידורי הקרקע עד 30 יום לפני מועד היציאה, 50% ב-5 תשלומים.

מוטיק בריקמן
מנכ"ל בוא ניסע

אומרים שהוא מספר 1 בארגון טיולים

הדרך המוצלחת ל...
בדרך המתאימה לך

איזה טיול מתאים לך?

בחר את הטיול המוצלח שלך לקיץ 87

אירופה לכל גיל

שם הטיול	יעדים	משך הטיול	תאריכי היציאה	מחיר
בירות שתיים	פריס, לונדון	9 ימים	1/6, 29/6, 20/7, 3/8, 17/8, 31/8, 14/9, 28/9, 5/10, 19/10	מ- $924
הנופים היפים	גרמניה, שוויץ, פריס לונדון	14 ימים	27/5, 24/6, 15/7, 29/7, 12/8, 26/8, 9/9, 23/9, 30/9, 14/10.	מ- $1,392
מהטיבר ועד לריין	איטליה, אוסטריה, גרמניה שוויץ	14 ימים	18/5, 15/6, 6/7, 20/7, 3/8, 17/8, 31/8, 14/9, 21/9, 5/10.	מ- $1,342
אירופה-גרנטור	איטליה, אוסטריה, גרמניה שוויץ, פריס, לונדון.	23 ימים	18/5, 15/6, 6/7, 20/7, 3/8, 17/8, 31/8, 14/9, 21/9, 5/10.	מ- $1,902
פניני אירופה	איטליה, שוויץ, פריס, לונדון.	17 ימים	12/5, 2/6, 30/6, 14/7, 28/7, 11/8, 25/8, 6/9, 20/9.	מ- $1,614
בוניסקוט	אנגליה, סקוטלנד	15 ימים	8/6, 22/6, 6/7, 20/7, 3/8.	מ- $1,564
משהו קלאסי	גרמניה, אוסטריה, איטליה, צרפת, לונדון.	20 ימים	20/5, 17/6, 1/7, 22/7, 12/8, 9/9.	מ- $1,926
בוניסימה	נופים ואתרים באיטליה	10 ימים	12/5, 26/5, 9/6, 23/6, 7/7, 21/7, 4/8, 18/8, 1/9, 22/9, 6/10.	מ- $1,127
הטיול הפיקנטי	יוגוסלביה, איטליה	15 ימים	28/5, 11/6, 25/6, 9/7, 23/7, 6/8, 20/8, 10/9, 24/9, 1/10.	מ- $1,339
קצר ומיוחד	וינה, הונגריה, אזור האגמים (אוסטריה), מינכן.	12 ימים	13/5, 27/5, 10/6, 24/6, 8/7, 22/7, 5/8, 19/8, 2/9, 16/9, 7/10.	מ- $1,180
ואלס עם פפריקה	יוגוסלביה, הונגריה, וינה.	17 ימים	31/5, 14/6, 5/7, 19/7, 2/8, 16/8, 30/8, 13/9, 27/9.	מ- $1,530
השילוב המושלם	וינה, הונגריה, יוגוסלביה, איטליה, גרמניה.	19 ימים	24/5, 7/6, 21/6, 5/7, 19/7, 2/8, 16/8, 6/9.	מ- $1,650
סקנדינביה	שבדיה, נורבגיה, דנמרק	15 ימים	21/6, 5/7, 19/7, 2/8, 16/8.	מ- $1,728
נוגה חצות	שבדיה, פינלנד, לאפלנד, נורבגיה, דנמרק	21 ימים	25/6, 2/7, 9/7, 16/7, 23/7.	מ- $2,517
[illegible]	ספרד, אנדורה, צרפת, לונדון.	17 ימים	11/5, 25/5, 8/6, 22/6, 6/7, 20/7, 10/8, 31/8, 14/9, 5/10.	מ- $1,742
הטיול האיברי	ספרד ופורטוגל.	18 ימים	18/5, 15/6, 20/7, 17/8, 31/8, 14/9.	מ- $1,486
מסע בארץ גליה	צרפת	19 ימים	24/6, 22/7, 19/8.	מ- $2,107

אירופה לצעירים

שם הטיול	יעדים	משך הטיול	תאריכי היציאה	מחיר
המסלול הגדול	איטליה, אוסטריה, גרמניה, שוויץ, פריס, לונדון.	23 ימים	11/5, 8/6, 22/6, 29/6, 13/7, 27/7, 10/8, 24/8, 7/9	מ- $1,902
קלסיקצר	איטליה, שוויץ, פריס, לונדון.	17 ימים	26/5, 23/6, 7/7, 21/7, 4/8, 18/8, 1/9, 15/9, 28/9.	מ- $1,614
קה בוניטו	ספרד, אנדורה, צרפת, לונדון.	17 ימים	25/5, 6/7, 27/7, 24/8, 7/9, 21/9	מ- $1,742
אורות ובירות	פריס, לונדון.	8 ימים	26/5, 23/6, 7/7, 14/7, 28/7, 11/8, 25/8, 8/9, 22/9.	מ- $898
אירופה כבקשתך	גרמניה, שוויץ, פריס, לונדון.	14 ימים	20/5, 17/6, 1/7, 8/7, 22/7, 5/8, 19/8, 2/9, 16/9.	מ- $1,388
אירופה קלסיקל	איטליה, אוסטריה, גרמניה, שוויץ.	15 ימים	11/5, 8/6, 22/6, 29/6, 13/7, 27/7, 10/8, 24/8, 7/9	מ- $1,416
נופי טבע ועיר	איטליה, אוסטריה, גרמניה, שוויץ, פריס.	19 ימים	11/5, 8/6, 22/6, 29/6, 13/7, 27/7, 10/8, 24/8.	מ- $1,686
אירופה גדול לשביעיות-שמיניות	איטליה, שוויץ, פריס, הולנד, לונדון.	23 ימים	5/7, 12/7, 17/7, 19/7, 26/7, 2/8, 7/8.	מ- $2,029
אירופה שבעשרה לשביעיות-שמיניות	איטליה, שוויץ, פריס. לונדון	16 ימים	8/7, 15/7, 22/7, 29/7, 5/8, 12/8	מ- $1,584
חופשות לימוד באנגליה	רידינג, אוקספורד, עפ"י רמות וגילאים.	מ-15 ימים	3/7, 10/7, 24/7, 31/7.	מ- $1,296

יעדים רחוקים

שם הטיול	יעדים	משך הטיול	תאריכי היציאה	מחיר
אמריקה, אמריקה	קנדה וארה"ב מחוף אל חוף	29 ימים	6/5, 20/5, 2/6, 17/6, 1/7, 8/7, 15/7, 22/7, 5/8, 26/8, 2/9, 16/9, 30/9	מ- $2,872
פסים וכוכבים	ארה"ב מחוף אל חוף.	23 ימים	14/5, 28/5, 11/6, 25/6, 9/7, 23/7, 6/8, 20/8, 20/9, 11/10.	מ- $2,597
איזו טרופית יפה	ארגנטינה, ברזיל. האריכה (בוליביה) ופרו.	21 ימים 31 ימים	3/5, 7/6, 13/9, 4/10.	מ- $2,836 מ- $4,474
בונפריקה	דרום אפריקה	25 ימים	26/3, 23/4, 21/5, 10/9, 1/10, 5/11	מ- $2,627

ג'ק אוקונור, אשתו ג'ויס והילדים קורין, קארי וברנדון במלון בירושלים: "חשנו שחשוב שנהיה כאן".

ג'ויס אוקונור: "דימיאניוק הוא כמו סבא לכולנו. הילדים קשורים אליו מאוד. ביקרנו את משפחתו בביתם בקליבלנד. הם משפחה חמה, מסורה. זה נגע ללב הילדים".

חמש שנים ודימיאניוק

(המשך מעמוד 23)

צורך לעשות משהו כאשר ראה את האנשים בורחים מתאי בגאוים. באותו רגע פשוט העמדתי את עצמי במקומו, וזה מה שעלה לי בראש. אולי באמת לא היתה לי זכות לשאול את השאלה הזו".

ואף על פי כן ולמרות הכל יש כאלה שהוא מעורר בהם אלרגיה. נח קליגר מ"ידיעות" אומר שהוא כולו הצגה אחת גדולה, חסר רקע מספיק בתולדות

"הכי מעליב אותי כשמתארים אותי כצבוע, כלא־אמיתי ביחסי לישראל. זה לא פייר".

התקשה. "אנשים פשוט מתפעלים מזה שהוא יודע לדבר אנגלית כל־כך יפה". עיתונאי אחר אומר עליו שהוא "כולו נימוס עויין ותנופה מתנשאת ופורמליזם לעניי". הצרה היא שיש כאלה שמוכנים לומר כמעט אותו דבר גם על העיתונאי שכתב את זה. לך תדע.

כך או כך, עדיין מבצבצת השאלה הגדולה: למה הוא מייצג אותו בכלל, את דימיאניוק?

אם מחליטים להאמין לו ולהוריד את האפשרות של נטיות אנטישמיות מודחקות, נותרים רק תאוות הפרסום והכסף. "כסף?", הוא מגחך, "אני בספק אם הכסף יספיק לנו אפילו לכיסוי חלק מהוצאות המשפט. הכנסיה האוקראינית אספה סכום צנוע מאוד. אנשים לא תורמים, אולי הם כבר התייאשו".

אחרי ביקור בחדר בו הם לנים אתה נוטה להאמין לו: כל המשפחה מצטופפת בחדר אחד הנראה כמו אכסניית־נוער משופרת, המון מיטות ניצבות בכל מיני זויות, בבודדת, בזוגות, מסודרות למופת. כאן צריכים להסתדר חמישה אנשים יחד לתקופה לא קצרה – שישה, אם לוקחים בחשבון גם את הנרי, הצב ("צב סברה"). זה עוד כלום, אומרת ג'ויס. בבית יש להם שני צבים, שני תוכים קטנים, שני תוכים גדולים מדברים ושלושה כלבים. "קשה להגיד ששקט אצלנו". כל אחד מנסה להגדיר לו כאן איזו טריטוריה קטנה. ברנדון יושב ולומד בפינה. קורין סידרה לעצמה סידרת גלויות ממקומות הקדושים לנוצרים וצלב מעץ זית. הילדים מסתובבים במלון כאילו היה ביתם – קופצים לבר, יושבים בלובי. אוקונור הגיע לכאן לפני שנה במקרה – הוא ביקש מנהג המונית מלון סביר "שלא יעלה כמו 'הילטון'".

לא הכסף, איפוא, מניע אותו. אולי תאוות הפרסום? מישהו אמר פעם על בפאלו, עיר מגוריו של אוקונור, שאם אתה חי שם – אין לך צורך להתאבד. ("זה לא נורא עד כדי כך" אומרת ג'ויס, קצת נעלבת). אולי ביקש אוקונור לפרוש כנפיים ולצאת מן החור ההוא לקריירה ופרסום בינלאומיים?

"לא הייתי אלמוני גם לפני התיק הזה", הוא משיב נחרצות. "אבי היה איש ידוע מאוד, וגם לי יצא תמיד להיות מעורב בנושאים 'טעונים' ובלתי־שיגרתיים. ייצגתי חיילים משוחררים מויאטנאם בתביעות נגד המדינה, ייצגתי את קונגר־ברוויל בסכסוך רכוש מול ארצות־הברית. למען האמת", הוא אומר די בהנאה, "זה הפך אותי לבלתי־פופולארי למדי בארה"ב. הפרקליט שעמד מולי, דניאל גריי, אדם בעל קשרים והשפעה – טרח להשמיץ אותי בכל עתון אפשרי". על זה נאמר – העיקר שמאייתים את שמך נכון. "אולי. אבל תאוות פירסום או לא – כמה עורכי־דין את מכירה שהיו מוכנים לקחת על עצמם להגן על חשוד בהיותו נאצי לשעבר?"

ה אמת לא הרבה. למה אם כן לקח זאת על עצמו? "אני חושב שזה קשור לרקע המקצועי שלי. לאורך כל הדרך טיפלתי באנשים שלא היה מי שייצג אותם, מי שיהיה להם לפה. כשהכרתי את ג'ון הוא היה אדם בלי ארץ, בלי בית, בלי עבודה, בלי הגנה, בלי כלום. עורך־הדין שלו לא תיפקד. גם החום והקרבה במשפחתו נגעו ללבי. הרגשתי שצריך לעזור לו". נאום אוקונור. ירצו – יאכלו. במשך חצי שנה, אומר אוקונור, ערך תחקיר יסודי כדי להחליט אם לקחת עליו את התיק. "הסכמתי לקחת אותו רק כאשר השתכנעתי לגמרי שהוא לא מי שטוענים שהוא". היית בטרבלינקה? "לא, הרוסים מסרבים בשיטתיות לתת לי אשרת כניסה. הם יודעים ששם אמצא עדויות שיחשפו את חפותו של דימיאניוק

"כסף? אני בספק אם הכסף יספיק לנו אפילו לכיסוי חלק מהוצאות המשפט".

ואת זיופי המסמכים שלהם, וכזה הם הרי לא מעוניינים". תשובה מנומקת יש לו על כל דבר. זה המקצוע שלו.

מישהי ברחוב אמרה לו שהיא מתה על ה"שאו" שלו בטלוויזיה. אוקונור אכן רואה במשפט מעין "שאו" במיטב מסורת הפרקליטים האמריקנית, מודע היטב לזוויות הצילום וההקלטה של הטלוויזיה והרדיו. ברור לו שהמשפט הזה, יהיו תוצאותיו אשר יהיו, הוא כרטיס הכניסה שלו לפנתיאון הנצח של הפרקליטות. זה היה אחד הטיעונים שלו כששכנע את שפטל לא לעזוב את הסניגוריה בעקבות הלחצים שהופעלו עליו.

(המשך בעמוד הבא)

יורם שפטל:

"קשה לי, אבל אני אוהב את הקושי הזה"

"יש גם התקפות והשמצות לא יגרמו לי לסגת מהמשפט הזה, no way", אומר יורם שפטל, שותפו של אוקונור לסניגוריה.

שפטל מופיע בחדרה של משפחת אוקונור בגבוש מעניין, טריינינג תכול ועקב שרשראות שהוא כשהוא רואה עיתונות הוא "חושש מרחוק" מתקפל ומתיישב בשקט בפינה, משוחח עם ילדיו של אוקונור. די לו בהתקפות שהיו עליו בעתונות עד כה, מבחינתו אנחנו "עד עוין".

"עיתונות אני מתעב את העתונות" הוא מסכם בקצרה. "אתם, ובמיוחד העתון שלך, האשמתם אותי מראש, כמו ב'פראבדה', אלא שברוסיה אין לכם ברירה. כאן יש לכם. זאת ועוד: בתחילת המשפט, כשנכנסתי, רק חלק [illegible] בעבודה הסניגוריה, אמרו לו: הראו את [illegible] ושב שם ולא עושה כלום. אחרי־כן, כשנכנסתי לעובי הקורה

בתקיפות של איש־שלום – אמרו "רגע, מה הולך פה, הנה היה צריך לשבת מאחורי הקלעים. איזו חוצפה מצידו"... אבל כל זה לא מרתיע אותי. קשה לי – אבל אני אוהב את הקושי הזה".

– זה משתלם לך לפחות כלכלית?

"כיוון שלא הגנתי מעולם על יהודי מפתח־תקווה ללא תמורה, לא אגן גם על נוצרי מאוקראינה בחינם. זה לגיטימי. ומעבר לזה לא אעות דבר. זה עניני הפרטי. ולצערי עניינו של מס הכנסה. לתנות שבגלל זה הסכמתי לעבוד את הסניגוריה זהו מסבר פרימיטיבי למדי".

– מה לדעתך יהיה על הקריירה שלך כאן לאחר תום המשפט?

"מאז ומעולם [illegible] לשנים, וכיוון שאינני מחשיב עצמי כשוטה, לא אתנבא. מעולם לא התאוננתי קודם ואני מניח שלא אתאונן גם בעתיד".

זה שלברוך יש חולצות כולם יודעים.
מעכשיו, ברוך יש לו מכנסיים.
אופנתיים, נוחים ויפים.
גברים לובשים את המכנסיים של ברוך
בבית ובכל מקום.

אופנת ברוך אופנה שאוהבים.

هذا من الأصل

חמש שנים ודימיאניוק

(המשך מהעמוד הקודם)

„ביקשתי משפי (שפטל) שינסה להחזיק מעמד. מי שנשאר בעין הסערה – בסופו של דבר יוצא יבש".

כיצד הגיע דווקא אל שפטל?

אוקונור מספר שהתדפק על הרבה דלתות של פרקליטים ידועים (תוסיה־כהן, למשל) ונענה תמיד כאותה תשובה: „נעזור לכם ברצון – אבל לא בפומבי". „הייתי צריך מישהו שיוכל להתפנות מעיסוקי משרדו במהירות, מישהו שמבין בפלילים ואולי גם לא נשוי, כזה שאשתו לא תפעיל עליו לחצים. אני רואה כמה קשה לשפי בעניין הזה אפילו עם אמו. מבחינה פסיכולוגית אני מדמה את זה למשחק כדורגל, ישראל נגד גרמניה או רוסיה, נניח, כאשר שחקן ישראלי משחק פתאום בנבחרת האורחת. לישראלים קשה לקבל את זה. הוא באמת אדם חזק באופן בלתי־רגיל", אומר אוקונור ומוסיף, „וגם עורך־דין מצויין".

הסגנון, אני מגששת בעדינות, אתה מסתדר עם הסגנון? „נכון שיש לו סגנון אגרסיבי שצריך להסתגל אליו, אבל כזה הוא היה תמיד, והשופטים מכירים אותו. לי לקח זמן להתרגל לזה, אבל כיום אנחנו עובדים ממש בראש אחד. רוב הדברים שהוא אומר נאמרים גם על דעתי, כולל מה שנאמר על משפט הראווה".

דפיקה בדלת. כמו לפי הזמנה מופיע יורם שפטל, בטריינינג תכול, עמוס שרשראות שנהב מגולפות על הצוואר, נראה כמו מציל מאילת שנקלע לכאן בטעות. בא מתל־אביב להתכונן עם אוקונור לבג"ץ שלמחרת היום. בזמן הראיון הוא מתיישב עם הילדים על השטיח ומשחק עם הצב. קשה להאמין שזה אותו שפטל שמוכר לנו מבית־המשפט.

„אני מתעב את העתונות", אומר שפטל קצרות, מוסיף כמה מלים לרקורד (ר' מסגרת) וחוזר לשחק על הרצפה. גם הוא לן כאן, במלון, באמצע השבוע. וגם משפחת דימיאניוק מתגוררת כאן. לפעמים הם נפגשים במכוון, לפעמים הם נתקלים זה בזה. מלון קטן, ביתי, אינטימי. מה אומרים לדימיאניוקים כשפוגשים אותם במסדרון?

משפחת אוקונור נשארת בארץ, לא יודעים עד מתי. חמישה אנשים בחדר אחד עם צב, מנצלים כל רגע פנוי לטיולים בארץ, מצלמים, כותבים יומנים, מבקרים מכרים, מתכוונים לרשום את הבנות לבית־ספר לאמנויות – ומי יודע, אולי יישארו „בירושלים, כמובן. רק כאן". הכל כל־כך חייכני, חברותי, אופטימי...

והמשפט נמשך.

האינטימיות הזו, אין ספק, זה לא משפט אייכמן עם תא הזכוכית וגדעון האוזנר ותחושת עשיית הצדק הראשונית, העזה כל־כך, כמו אז. באולם הקטן בבנייני האומה מתחככים זה בזה סניגורים ותובעים ושוטרים ומתורגמנים והקהל ומשפחות הנאשם והסניגור והעדים, אלה שבשבילם דימיאניוק הוא „ג'ון" ואלה שבעבורם הוא „איוואן האיום". יושבים צפוף, נפגשים במזנון בהפסקה, והשופט לוין מעיר מדי פעם הערה הומוריסטית והחשוד יושב קרוב, כל־כך קרוב...

לפעמים במהלך השיחה עם בני משפחת אוקונור נדמה שהם כמעט שוכחים למה הם כאן, בעצם. האפשרות שהביקור המרגש הזה ייגמר אולי בהוצאה להורג – מורחקת לגמרי, לא עולה על דל שפתיו של איש. ומה יהיה אם יתברר ש„ג'ון" שלהם הוא בכל זאת איוואן האיום? מה יעשו אז ילדי אוקונור? ומה יקרה לג'ויס, שדימיאניוק הוא „כמו אב" לה?

„אני באמת לא יודעת", אומרת ג'ויס אוקונור, „אני פשוט מעדיפה לא לחשוב על זה".

טל בשן

מר לוי

(המשך מעמוד 12)

עשרה חבר'ה שנדחפו על־ידי עשרים מאחור. לוי דווקא צוחק. מה רע לו?

עשר דקות הוא ישב בשקט. אחרי־כן קם בהחלטיות, קרא לחבר'ה שלו ויצא מן האולם, לעבר המזנון. יש כמובן מי שדואג להגיש לו כסא, והוא מתיישב ליד קיר תכלת, סתם כך באמצע המזנון, ומתייעץ עם אבולוף. עניין של שתיים־שלוש דקות. ושוב קם, קורא לאורי אורן, הולך הצידה להסתודד. מה יש לו להתייעץ כל־כך הרבה. הרי הוועידה רצה, הדברים זזים בקצב שלא הוא מכתיב. מה העניין? במקום תשובה באה הרצאה מקיפה של אחד מפעילי מחנהו. לפי הדברים שאמר קשה להניח שגם יטיל פתק בעד דוד לוי. לך תסמוך על חברים.

„הכל הצגות אצל האיש הזה", אומר מי שמכיר אותו מקרוב. „דוד לוי חושב שלהיות במחיצתו זה הכבוד הגדול ביותר אליו יכול אדם להגיע. האנשים שגידלו אותו, שלהם הוא חייב את המקום בו הוא נמצא היום, כבר אינם מעניינים אותו. להגיע אליו זו משימה בלתי־אפשרית. כל הזמן הוא מוקף בשלושה וחצי האנשים הקרובים אליו, מתייעץ, מתחמן, בטוח שהוא מבצע מהלכים טקטיים מזהירים. זה לא שהוא היה פעם אדם אחר, אבל בשנתיים האחרונות זה נהפך למשהו בלתי־אפשרי. חי בתחושה שהעולם כולו נגדו, שצריך להוכיח לכולם איפה הוא עומד בהיררכיה של המפלגה, להגיד לכולם: 'אני חשוב, אני הגדול מכולם'. כואב לי הלב לראות את זה. אני באמת האמנתי שהוא המנהיג האותנטי, שצמח מלמטה, שמבין את המצוקות של מובטלים וקשי־יום. לאט לאט אני מתחיל לראות שטעיתי".

בינתיים מסתיימת הישיבה באולם הקונגרסים. אהוד אולמרט, יו"ר ועדת הבחירות, מסביר לצירים כיצד להצביע, והאולם מתרוקן. דרור פוגל, ראש־מועצת ומתישי, הבוס של הבן של דוד לוי ובין המקורבים לו ביותר, נכנס ללובי עם עוגה ענקית מעוטרת קצפת. „זה לא סתם עוגה", הוא מסביר. „זה חלק ממהלך טקטי שלמדנו מן האמריקנים במלחמת העולם השניה. הכוונה היא שהצירים יראו שאנשי מחנה לוי התפנו לאפות עוגות, ויסיקו מכך שהכל בסדר, שהם כבר לא צריכים להתרוצץ ולשכנע צירים. זה מראה משהו על מה שקורה אצלנו".

אחרי־כן הוא עובר לדבר בשבחי הבוס שלו שעושה מה שהוא עושה לא למען עצמו, אלא כדי שתיפסק הסחטנות הנוראית שמפעילים צירים בוועידה על ראשי המחנות. אם כל אחד מראשי המחנות ידע בדיוק מה כוחו, על־סמך התמודדות אמיתית, הם לא יהיו נתונים יותר לאותה סחטנות שאוכלת כל חלקה טובה. „צירים באים לדוד לוי, אומרים לו 'אנחנו בעדך', וחצי שעה אחרי זה אומרים לשרון את אותם הדברים. זה גועל־נפש. אני כראש־מועצה לא מוכן להכנע לזה. וגם דוד רוצה בכל מחיר להפסיק את זה".

זה מה שאמר לי ששון מזרחי, הציר מערד, שבין השאר ניגש לבני בגין ונשק את ידו: „למי אני מצביע, אני עוד לא יודע. אני יכול רק להגיד לך דבר אחד: יש לי אח שחזר בתשובה. הוא אמר לי: 'לעולם אל תצביע לאשכנזי'. זה לא שאני אוהב מרוקאים, אבל אני חושב שדוד לוי הוא הכי טוב בשבילנו. אם אני יכול בכלל להגיע ולדבר אתו? בטח, אני כמה פעמים הייתי אצלו במשרד השיכון, נכנסתי בלי בעיות. אותנו הוא צריך. איך הגעתי להיות ציר? לקחתי חמישים חבר'ה מערד, אמרתי להם: 'רוצים שאני ישלם לכם את דמי־החבר למפלגה?' הסכימו, שילמתי, ביום הבחירות לקחתי אותו, אספתי את כולם, נבחרתי".

ששון, דרך־אגב, עזב את ביתו ומשפחתו כבר בשבת. קיבל מברק ממחנה שרון לבוא לכנס באשדוד, אז בא. אחרי־כן נסע לאחותו ברמלה, ישן טוב, והתייצב בזמן לוועידה. „עיצבן אותי לחכות? מה פתאום. אני ליכודניק, שום דבר לא מעצבן אותי פה".

דוד לוי נע בינתיים עם פמלייתו לעבר "גן־אורנים". תוך שניות נעלמו מהאופק.

איפה הם?

„לוי צופה עכשיו באנשי מחנהו סועדים את ליבם", הגיעה תשובה מנומסת מרוברט, פעיל.

צופה? למה? הוא לא אוכל?

„לא, הוא לא רעב. עוד מעט הוא ייצא, תוכלו לדבר אתו".

ואכן, הוא יצא. דעתו זחוחה עליו במקצת, מחייך, נראה מבסוט. עולים לחדר. זיסוביץ' מהרדיו מבקש ראיון של שתיים־שלוש דקות. ירון דקל מגל"צ מזמין תור לחמש וחצי. באמצע עוד צריך להכניס איכשהו הופעה ב"ערב־חדש". לוי, נחמד, מתבדח קצת עם העוזרים הפזורים על הכורסאות שבחדר. עד שהמיקרופון מתקרב אליו. אז הוא מתמתח, מתחיל לנאום על דמוקרטיה וצדק בהדגשים המיוחדים רק לו, מסביר למה הוועידה הזו היא נצחון שלו, ואיך כולם בעצם חברים טובים ודואגים רק לטובת המדינה. עוזריו הנאמנים מהנהנים בראשיהם, למרות שאת הטקסט הזה הם יודעים בעל־פה. על אותו נוסח יחזור פחות או יותר בגלי־צה"ל, וכן הלאה וכן הלאה.

מר לוי, צירים שם למטה באולם טוענים שבעצם הצליחו הפעם לכופף את ידך, שהתקפלת ממרבית דרישותיך.

„שמעתי כבר הרבה דיבורים. כבר שמעתי שאמרו שאני סכנה לתנועה. אני לא התקפלתי. כל מה שרציתי, נעשה. חודשים אני נלחם על הזכות להיבחר כממלא מקום ליו"ר התנועה. הם לא הסכימו בהתחלה. לא ויתרתי, והנה זה קורה. זה נקרא להתקפל? שידברו שם למטה מה שהם רוצים".

„התקפל ועוד איך", אומר מקורב למשה קצב. „קודם הוציא למשה את הנשמה, הקיז את דמו, לא נתן לו לעבוד יום אחד בשקט, ובסוף התקפל. הוא רצה לרוץ על שני תפקידים, חשב שיוכל להיות גם יו"ר המזכירות וגם ממלא־מקום. מזה אמר שלא יזוז. ועוד־איך הוא זז. קצב הוא היחיד שיודע איך לטפל בו. שימשיך לעשות שרירים. הוועידה היא כשלון בשבילו". וזה עוד היה לפני שנודעו תוצאות־ההצבעה.

לפנות ערב, אחרי שגמר עם "ערב חדש" ועם הרדיו, כינס דוד לוי מסיבת עתונאים שבה חזר פחות־או־יותר על מה שאמר כבר כמה פעמים אחדות קודם לכן. בינתיים התברר שהלילה יהיה ארוך. ספירת הקולות התעכבה. אופטימיסטים אמרו שרק בעשר יהיו תוצאות. אחרי־כן זה התחלף ל־11, ולבסוף היה ברור שלפני עלות השחר לא יתברר כלום.

לוי עייף מאוד. חודש ימים הוא נע בדרכים מסניף לסניף, מנסה לשכנע צירים שהוא התקווה שלהם. חודש ימים הוא דן עם יועציו במהלכים אפשריים, מקבל שדרים מקצב, מסכים עם חלק, מתעקש על אחרים, בטוח שהפעם הוא יראה לחם מה כוחו. והנה זה הגיע, וכמה שינסה להסתיר – הוא מתוח. מי יודע מה יהיה עם עובדיה עלי, איש מחנהו המתמודד מול ארנס. ובכל־זאת כהן־אבידוב מתמודד נגדו, ובפוליטיקה, כמו בפוליטיקה. אבולוף הולך לדדבי האליפות בכדורסל. אורי אורן מזמין את יגאל כהן־אורגד לצפות אצלו בבית ב"מבט". לוי הולך קצת לישון. איפה?

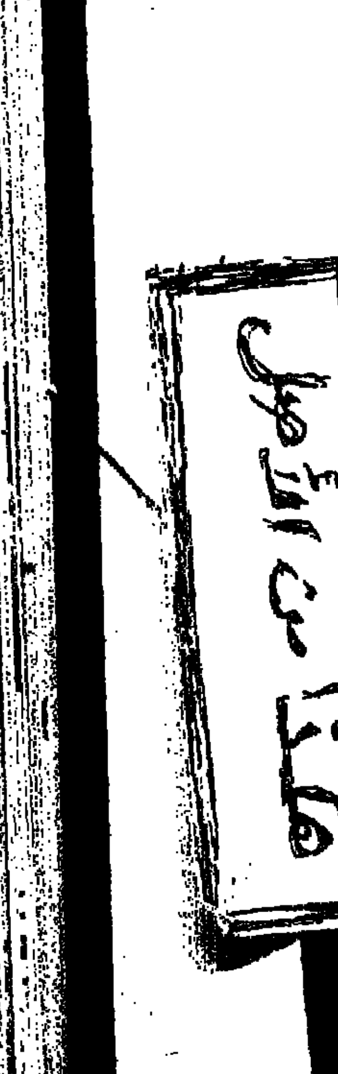
„אני חושב בבית־מלון", אומר אבולוף.

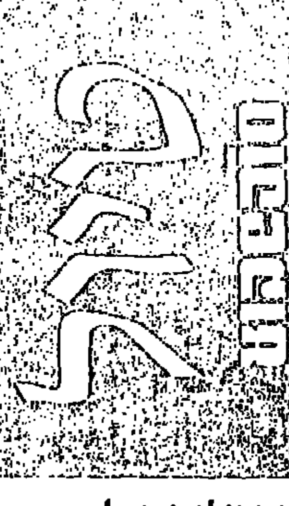
והרבה אחרי חצות הגיע הרגע הגדול, ונודעו תוצאות ההצבעה, והתברר שלא לילד הזה התפללו. בעצם התברר שבכל ההצבעות המפלה צורבת.

לוי אמר ש"הם" אשמים, שעשו נגדו קואליציה, שלא יקום ולא יהיה.

ושוב מתחיל הכל מחדש.

יעל פז־מלמד

מאת נילי פרידלנדר
צילמה: שי גינות
בשיתוף רשות שמורות הטבע

אם זה יהיה יום אביבי, אביך וחמסיני, סעו בדרך לצומת דמון. המקום המיסתורי הזה שיש בו בית־כלא במרומי הה, באחד המקומות היפים ביותר בא־רץ, ועד כלא אחד, לפני העליה אליו. זהו טיול בקטע היפהפה בין כלא עת־לית לכלא דמון, בין עתלית ליערות הכרמל.

מעתלית לבית־אורן נוסעים בכביש הי־שן והמפותל שסללו השלטונות הברי־טים בתוואי הטבעי של נחל אורן.

פריחה של חודש אפריל בצומת דמון

כביש צר שנסלל לפני עידן הבולדוזרים המותכים בהר, והוא כמו שביל יפהפה בהרים. הטיול הוא לאורכו, בחניונים הצמודים אליו ובהליכות קצרות בנחל. אפריל בכרמל. עונת השדות הפורחים. השדות מנוקדים עתה בכל הפרחים הלא מוגנים. חרציות צהובות, קחוונים לבנים, פישתה וורודה ועכנאי כחול. אי־וושת הרוח באורנים הזקנים והטבעיים במרומי ההר. מקום נהדר ליציאה מה־עיר, לפיקניק בשדה או בחניונים המ־קודים לאורך הכביש. ומסלולי הטיו־לים הקצרים משולטים ומסומנים.

• מכביש החוף:
קל להגיע הנה, יורדים מכביש החוף המהיר במחלף עתלית (יש שילוט ברור) ופונים מזרחה לכיוון בית־אורן. שלו־שת־רבעי שעה נסיעה מתל־אביב. נוס־עים לכיוון ההר הירוק, לאורך שדרת דקלי וושינגטוניה מראשית המאה. אלה הדקלים שנטע כאן אהרון אהרונסון, הבוטנאי העברי הראשון יליד הארץ, או – ליתר דיוק – יליד זיכרון־יעקב. מימין לכביש ולשדרה רואים בית קטן עם גג רעפים, שריד לחוות אהרונסון שהיתה מרכז מרגלי "נילי" נגד הטורקים ולטו־בת האנגלים שתיכננו לכבוש את הארץ בסוף מלחמת העולם הראשונה, 1914 – 1917.

אחרי נסיעה של 2 ק"מ מגיעים לכביש חיפה־ת"א הישן. פונים שמאלה, צפונה, ואחרי כחצי ק"מ מגיעים לצומת אורן. כאן פונים ימינה לכביש הצר העולה בהר. חולפים על פני הפנייה, מימין, לבית ההבראה וממשיכים לנסוע עוד כ־800 מטר. עוברים על פני גשר צר, ותיכף מימין שלט – "חניון האגם" – ודרך עפר. כאן אפשר לחנות ולצאת לטיול של 2.5 ק"מ לנחל, שהם חמישה ק"מ הלוך וחזור, טיול קל ונעים לכל המשפחה.
אם רוצים לקצר את ההליכה מ־5 ק"מ ל־3 ק"מ הלוך וחזור, מומלץ להמשיך לנסוע עד החניון הבא אחריו, חניון מחצבות קדומים.

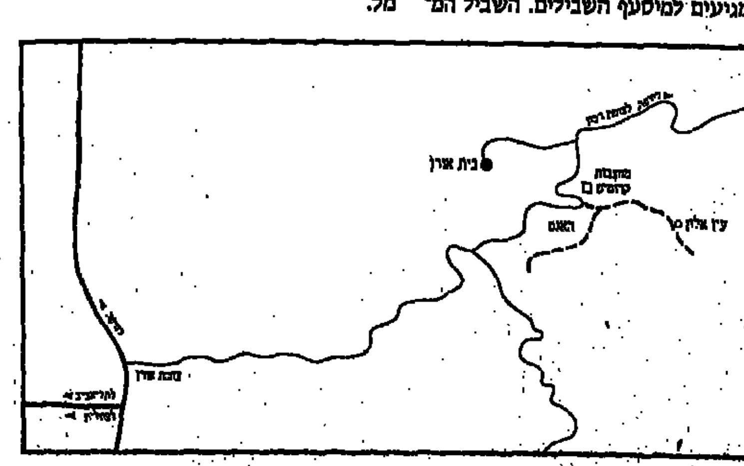
אם באים לטיול בשתי מכוניות, כדאי להשאיר אחת בחניון האגם, ואת השניה להקפיץ לחניון מחצבות קדומים. אז מרוויחים מסלול סיבובי שהוא בן 3.5 ק"מ של הליכה בשדה ובנחל. עכשיו נתאר את ההליכה הקצרה בניפרד, מכל חניון.

• מחניון האגם לנחל אורן:
מהחניון מוביל שביל אל אפיק הנחל. השביל מסומן על אבנים, בפסים אדו־מים. רואים את האגם המלאכותי והד־קל. השביל מוליך אל בוסתן עם עצי לימון, מישמש, רימון ואגוז. ראשוני קי־בוץ בית־אורן שעל ההר שהתיישבו פה לפני כחמישים שנה, קראו לו גן־עדן. זהו בוסתן שהיה של משפחת קאראמן, משפחה ערבית שבית־הכלא דמון היה בבעלותה עד לשנים הראשונות של המ־דינה, ושימש כבית תווח לייבוש ועיבוד עלי טבק מהגליל והכרמל. משפחת קא־ראמן גרה בחוות איבטן, ליד כפר חסי־דים.
מהבוסתן יוצא השביל מהאפיק, עובר ליד סבך של פטל הפורח בוורוד ובתוך סבך של שדרות הרדופים בנחל. מכאן מגיעים לקשת אבנים ששרדה מטחנת קמח שהונעה פה בכוח המים עוד בימי הטורקים.
אחרי כעשר דקות הליכה מגיעים לש־ביל המסומן בפסים ירוקים.
אם פונים שמאלה, בשביל הירוק, מגי־עים אחרי עליה קצרה ותלולה למחצ־בות קדומים, מחצבות עתיקות בסלעי הגיר הקשה, ולידן חניון.

המטיילים שימשיכו ימינה, גם כן בש־ביל המסומן בפסים ירוקים, יגיעו אל קטע יפה בנחל ובו סלעים גדולים. מגי־עים לתחנת שאיבה המעלה בצינור את מימי עין־אלון לכלא דמון. אלה המים שהניעו מזמן את גלגלי טחנת הקמח שראינו. השביל המסומן בירוק ממשיך לעבר עין־אלון, פונה ימינה למרגלות חורבת אלון שעל הגבעה ונכנס לקטע יפה בנחל אורן. מצוקים, משטחי סלע וחורש טבעי. מגיעים לחלקות מעובדות והולכים בשוליהן. כאן מסתובבים כדי לחזור לחניון באותו שביל. אחרי הליכה של ק"מ וחצי פוגש השביל הי־רוק את השביל האדום המחזיר אותנו שמאלה לחניון האגם.
מי שעולה לחניון המחצבות ממשיך ישר בשביל הירוק. עליה קצרה ותלולה בשביל – והנה המחצבות.

• מחניון מחצבות קדומים לנחל אורן:
החניון נמצא מול המחצבות העתיקות בעיקול הכביש, ומהמחצבות יש שילוט טוב למטיילים. יורדים בשביל קצר ות־לול בין צוקי סלעים. למטה רואים את שרידי טחנת הקמח. על הרכס – הבתים של גבעת וולפסון וצמרות אורני הכר. מגיעים למיסעף השבילים. השביל המ־סומן על הסלעים באדום מוביל ימינה לחניון האגם. ממשיכים ישר ליד סבך הפטל ובתוך ההרדופים באפיק הנחל אל שרידי טחנת הקמח לצד האפיק.
עשר דקות אחרי־כן מגיעים לעין־אלון. מדרום למעיין סלעים גדולים ואלונים, קטע יפה של טבע הררי ים־תיכוני. אבל מי המעיין כלואים בצינור של תחנת שאיבה, ומים שותים מהברז. כ־300 מטר במעלה האפיק מעין אלון יש פינה יפה בנחל ובה מצוקים, גושי סלע גדו־לים וחורש טבעי. אחרי מנוחה במקום הנחמד הזה, מסתובבים ותוזרים באותה דרך. אחרי כק"מ וחצי ימינה, עולים בשביל הקצרצר והמסומן בירוק אל חניון מחצבות קדומים. אם פונים שמא־לה, הולכים בשביל המסומן באדום, ומכאן מרחק של קילומטר אחד בהלי־כה עד לחניון האגם.

• בחזרת הביתה:
למי שהלך בנחל ונהיה רעב: במושבה עתלית, ליד תחנת הרכבת, יש מסעדה ביתית טובה של משפחת קומרובסקי.
ולמי שלא הלך ורוצה להמשיך בטיול, בנסיעה לאורך הכרמל: לנסוע עד צומת דמון ולפנות ימינה לכיוון עוספיא וד־לית אל כרמל. יש תחנות דלק, מסעדות והשוק מהמזרח־הרחוק ברחוב הראשי של דלית אל כרמל. מפקקי התנועה שי־היו כאן בשבת בורחים שמאלה, וממ־שיכים לנסוע בכרמל הפורח עד לצומת אליקים, ומכאן פונים ימינה לכביש וא־די מילה ישר ישר עד למחלף זכרון יע־קב בכביש החוף המהיר, וזה לעכברי העיר מנתניה עד תל־אביב שתפשו יום אביב פורח והלכו קצת לאיבוד על הכר־מל.

תותח נגד אבן

הוקוס פוקוס רפואי. פטנט חדש, מהפכני. מייד אין יזראל. פיצוץ אבני כליות. בלי ניתוח. בלי אמבטיה עם גלי הלם. בלי תור ארוך לטיפול. מיתקן יבש, נייד, זול. מרסק את האבן מהר, חזק ואלגנטי. עכשיו ב"ביילינסון" וגם ב"איכילוב".

מאת מנחם תלמי צילומים: שמואל רחמני

הרופא המרדים מניע את ראשו. הרופא האורולוג מלכסן מבט לעבר מפעיל המיתקן. זה מקרב את קנה ה"תותח" ומצמידו אל גופו של הפציאנט השרוי בתנומה מבוקרת. לאחר שיחידת ההדמייה מאתרת במדוייק את מקומה של האבן שבתוך הכלייה ואת הזווית שבה יש לתקוף אותה – מתחילה סדרת ההפגזות. חדר הניתוח מתמלא רעשי פיצוץ קצובים, הנשמעים היטב גם מבעד לאוזניות־המגן שחובשים אנשי הצוות. מפעם לפעם נדלק מסך הרנטגן של מיתקן־ההדמייה. הכלייה המותקפת מופיעה עליו. האבן, שנראתה שם קודם לכן בשלמותה, נראית עתה כמו כדור אספירין שנמעך, ולפיכך גדל היקפו. אחרי־כן, לאחר סדרת הפגזות נוספת, תראה האבקה המעוכה הזו כמו עשן המיתמר לאיטו. האבן עצמה תעלם כלא היתה.

למעשה הנסים הזה קוראים פיצוץ אבני הכלייה. הוקוס־פוקוס רפואי. מייד־אין־יזראל. בלי לשלוף איזמל ולחדור אל גופו של החולה, בלי לפתוח את הכלייה ולחטט בה כדי לחלץ ממנה את האבן הארורה. כמו שנאמר: חזק, מהר ואלגנטי.

אבל בינתיים אתת האבנים עדיין מתעקשת לשרוד. הרופא המרדים מכין זריקה נוספת. מפעיל המיתקן בודק את כר־המים הצמוד למתני הפציינט, משנה את זווית קנה ה"תותח". ההפגזה האוטומטית נמשכת. סדרת הפיצוצים המהדהדת בחדר הניתוח שאין מנתחים בו, מותאמת לקצב נשימתו של הפציאנט ולקצב פעימות לבו. על המצג המואר רואים שוב את הכלייה המופגזת, את "תימרות העשן" האופפות אותה ואינן אלא אבק האבנים המתפוררות מעוצמת חבטות ההרף העזות שהן סופגות במדוייק. הפיצוצים והברקים הכחלחלים נראים ונשמעים כשעשועי פירוטכניקה.

האדם ש"לכבודו" הם נערכים אינו מראה כל סימני התלהבות או התרגשות. הוא מונח ללא נוע, שרוי בעולמו שלו. גלי ההלם הממוקדים אל ליכת אבן הכלייה שלו הם בעלי עוצמת ריסוק, ואף על פי כן אין הוא זע. ההפגזות הנשלחות אל תוך גופו אינן מטרידות אותו משנתו, אינן מעוות את סברו חשליו.

אחרי־כן, כשהטיפול יסתיים, יעיר אותו הרופא המרדים והוא לא יידע, בעצם, דבר וחצי דבר על ההתרחשויות שהיו סביבו ובו. על אף ההפגזות העזות ש"חטף" – בעוצמה מרסקת – לא יחוש כאב או אי־נוחות. למעשה יוכל לקום, ללבוש את בגדיו וללכת הביתה כשכלייתו נקייה מן האבנים, כשהכאבים הנוראים שסבל הם נחלת העבר. אבל ישאירו אותו בבית־החולים ליומיים נוספים, לצרכי מעקב ובקרה. יומיים במקום עשרה ימים, כמו לאחר ניתוח קונוונציונאלי. האיש ייצא מבית־החולים על רגליו, בלי להיתמך במישהו, בלי תפרים, בלי זיעזוע־המערכות המתחולל, בדרך־כלל, לאחר התערבות כירורגית.

את "תותח הפלאים" הזה הגו ויצרו בבית מגורים קטן וישן ברמת־השרון. בית עם גג רעפים אדום, עם חצר שגדלים בה עצי מחט. בית שהיה ל"גרז'־אופריישן" במושגים אמריקנים. הבעלים של בית המלאכה המאולתר הזה הוא גבר נאה, בעל מיבנה אתלטי, הופעה חביבה ומסבירת־פנים וכושר ניסוח פשוט וברור גם כשמדובר בנושא טכני סבוך. אילו היה מישהו מחפש גבר המתאים בחזותו ובהופעתו לפרסום אמין של מוצר "היי־טק" כלשהו, לא יכול היה למצוא דמות הולמת יותר מבעליו של מקום זה. משה עין־גל הוא, איפוא, הפיקציה והמציאות בעת ובעונה אחת של המוצר המתוחכם שיצא מתחת לידיו. לעומת־זאת, המשכן בו קרמה האמצאה עור וגידים דומה יותר לבית־מלאכה פרימיטיווי של חובבנים. אם ציפית למצוא שם מיתקנים מהממים, צגים עם סיפרור דיגיטלי המבלבל את הצופה ההדיוט, תיבות־פלא המפיקות קולות מסתוריים – איזו אכזבה נכונה לך!

משה עין־גל (לשעבר אנגל), הגבר הנאה והסימפטי העומד מאחורי ההמצאה המהפכנית הזו נולד בקיבוץ רמת הכובש לפני 45 שנים. גם אשתו ריטה, ארכיטקטית במקצועה, היא בת אותו משק. הם חברים עוד מגן הילדים. בתם הבכורה כבר משרתת בצבא והם עדיין מחזיקים ידיים. בסוף שנות החמישים היה משה עין־גל מפורסם למדי כבעל שיאים בתחום הספורט. הוא היה אלוף הארץ בקפיצה לגובה ושיחק בסגל הנבחרת הישראלית בכדורסל. את פרנסתו מצא כמורה לחינוך גופני במכון ווינגייט.

כאדם מאוד לא שיגרתי, החליט יום אחד לנטוש את הקריירות שלו בתחום הספורט ולפרוץ לתחומי התעניינות ועיסוק חדשים. יחד עם רעייתו ריטה הלך לטכניון בחיפה, שם עשה תואר ראשון ושני במדעי האלקטרוניקה בשעה שאשתו למדה ארכיטקטורה. עם התארים האקדמיים והידע שרכש החל לעבוד ברפא"ל, אבל עד מהרה החלה השיגרה מהלכת עליו שיממון.

ב־1972 ארזו משה וריטה את חפציהם, נטלו את שני ילדיהם ויצאו לקליפורניה לתקופת לימודים. משה עשה דוקטורט בתחום עיסוקו האלקטרוני וכבר ביצע הסבה מהתמחות בתחומי פיתוח אמצעי לחימה להתמחות במיתקנים רפואיים מתקדמים. אחד מעיסוקיו העיקריים היה הטומוגראף הממוחשב. בפרק זה של הקריירה המקצועית שלו היה משה מעורב, כין היתר, בתכנון הטומוגראף של חברת "אלסינט" בישראל. אחרי־כן נטש את המיפעל הגדול בו היה מועסק, נהפך לעצמאי ובמסגרת זו עסק בפיתוח מיכשור ראדיו־גראפי ממוחשב. ההצלחה האירה לו פניה. הוא וכה למוניטין מקצועי רב ולשיפור ניכר במעמדו הכספי.

"אחרי אחת־עשרה שנים בארה"ב הגענו לשלב שבו התחלנו להרגיש עצמנו יותר יהודים ופחות ישראלים", אומר משה עין־גל, "הנורה האדומה נדלקה והחלטנו לנטוש הכל – את קליפורניה שכה אהבנו, את החיים הנוחים והמפנקים, המעמד הכספי והמקצועי, התוכניות הגדולות. לנטוש הכל ולחזור ארצה כדי לפתוח פרק חדש. לחזור, אך לא להשתלב במפעל קיים, גדול ויוקרתי בתחומו, אלא לדבוק בנוסחה שאימצתי – מקום קטן ועצמאי, מין 'גרז'־אופריישן' נוסח ארה"ב, עם חבר אנשים נבחר שיעבדו בהנאה, בלי לאכול ולהכשיל אחד את השני, בלי־לנהל מלחמות אגו מתישות. עם שובנו ארצה וסקירת השטח החלטתי לנסות לפעול בתחום פיתוח מיכשור רפואי שישלב בתוכו, בכפיפה אחת, מערכות הדמייה ואמצעי טיפול. הקמתי חברה שקראנו לה 'דיירקס', אספתי סגל קטן של אנשים כלבבי והחלטנו, בשלב ראשון, לפתח ולבנות מיתקן לריסוק אבני כלייה".

המיתקן הרפואי המתוחכם לריסוק אבני כלייה, המונע את הצורך בהתערבות כירורגית, איננו המצאה של "דיירקס" הישראלית. הקדים אותה ענק תעשייתי גרמני ותיק ובעל יוקרה רבה ושמו "דורוניה". המיתקן שפיתחו ובנו הגרמנים מבוסס על "הפגזת" גלי־הדף המתכויתים אל כליית החולה, כאשר הוא עצמו שקוע באמבט של מים המגוננים עליו מפני הזעזועים המרסקים. מחיר המיתקן – שהוכח כיעיל ובטוח – הוא כשניים וחצי מיליון דולר. וזהי הסיבה שבארץ יש רק אחד מסוגו, בבית החולים "הדסה" בירושלים. מי שנזקק לחיפטר מאבני הכלייה שלו (שלא בדרך הכירורגית הקונוונציונאלית) חייב על כן להמתין בתור הנפרש על פני חצי שנה לערך.

הרעיון של משה עין־גל היה לנסות לפתח מיכשור מתוחכם ומתקדם יותר, שיהיה קטן יותר במידותיו, פשוט וזול יותר בהפעלתו, שיצריך צוות טכני ורפואי קטן יותר, שיהיה נייד ולא נייח ושעלויות ייצורו לא יהיו גבוהות. לשם יישום הרעיון ובחינתו – כאשר יקרום עור וגידים – נזקק עין־גל לפארטנר קליני, כלומר לבית־חולים כלשהו עם מחלקה אורולוגית מתקדמת, המסוגלת להתמודד עם כל בעיות המחקר ויישומן.

"התחלתי לחפש את הפארטנר הזה", אומר משה עין־גל. "יעצו לי לנסות לעניין את פרופסור צ'ירו סרוודיו, העומד בראש המחלקה האורולוגית של המרכז הרפואי ביילינסון. סיפרו לי כי המחלקה שלו ידועה ביוזמותיה הרפואיות, בחבר הרופאים המצויין שלה המוכן לקחת על עצמו אתגרים, וכן ביכולתה להתגבר על כל מיני מכשלות ביורוקרטיות המאפיינות את המערכת הרפואית בארץ. ידעתי גם שפרופסור סרוודיו הוא חלוץ שיטת הניקור בישראל, שיטה המאפשרת גישה אל הכלייה וריסוק האבן שבה ללא ניתוח. פניתי אליו בתקווה שההצעה שלי תראה לו והוא יאות להיות השותף והמוביל הרפואי של הפרוייקט. לאחר שבדק ובחן את הצעתי הודיע לי כי הוא מוכן לשתף אתי פעולה".

כך קמה השותפות בין "דיירקס" ו"ביילינסון" שהולידה בסופו של דבר את הדגם הנסיוני הראשון של המיתקן הישראלי הקומפקטי ומהיר־התיפעול. שפני הנסיון למיתקן החדש היו חיות־בית במעבדה של המחלקה האורולוגית. סיוע רב הוגש לפרוייקט על ידי המדען הראשי של משרד המסחר והתעשייה, וכן על ידי מכון וייצמן באמצעות הד"ר אשר משורר, ועל־ידי רפא"ל. בראש הצוות הרפואי עמד הפרופסור סרוודיו עצמו כשלידו מסייעים האורולוג ד"ר ליבנה והרופאה הרנטגנולוגית ד"ר נויימן.

הניסויים הראשונים על חיות בית במעבדות "ביילינסון" הניבו תוצאות חיוביות. כשנצבר מספיק נסיון ויידע, ולאחר שבמיתקן הנסיוני הוכנסו – בהנחייתו של פרופ' סרוודיו – מספר שיכלולים ושיפורים, החלה המחלקה האורולוגית של בית־החולים להפעיל את המיתקן כתחליף לטיפולים הכירורגיים. התוצאות היו טובות. נרשמה הצלחה של יותר משמונים אחוזים. בעקבות ההצלחה ב"ביילינסון", התחילו גם בבית־החולים "איכילוב" לרסק אבנים באמצעות המתקן הישראלי.

הפיתוח הישראלי של המיתקן לריסוק אבני הכליית שונה מן ה"מודל" הגרמני לא רק במימדיו, בגמישות ומהירות תיפעולו. השוני המהפכני שבו הוא העדר הצורך באמבטיית המים הגדולה. במקומה המציאו ופיתחו אנשי "דיירקס" כר־מים קטן, המוצמד ישירות למתני המטופל ודרכו "מפגיזים" את האבן שבכלייה.

למתבונן מן הצד נראה המיתקן הישראלי הרבה יותר פשוט והרבה פחות מרשים מאשר מכונת־כביסה משוכללת. מי שנקלע לבית הכפרי הקטן שברמת־השרון ורואה את האנשים הטורחים שם בנחת וללא בהילות סביב תיבות הפח הבלתי־מרשימות יכול לחשוב כי הללו בעלי תחביב המשתעשעים להנאתם בבניית מיתקן פשטני כלשהו. אולם קופסאות הפח האלה, חסרות החן, אוצרות בקירבן ריכוז לא מבוטל של תיחכום אלקטרוני, מיחשוב מתקדם וכושר אמצאה והפשטה, אשר – כפי שהגדיר זאת בפנינו אחד הרופאים – "הכניסו את החברה הגרמנית בעלת המוניטין לוויבראציות לא קטנות".

המיתקן הגרמני הוא "מוסד נייח". המיתקן הישראלי, על כל המערכות הנילוות – שולחן טיפולים מתנייע ומערכת רנטגן טלוויזיונית – הוא "מוסד נייד" המשתכלל ללא הרף. בתום יום העבודה בבית־החולים אורזים אותו תוך דקות ספורות, מעלים אותו על הטנדר והוא מוחזר "הביתה" לרמת־השרון. מחיר המיתקן הגרמני על כל מרכיביו הוא, כאמור, כשניים וחצי מיליון דולר. מחירו של המיתקן הישראלי, אותו המציא ופיתח בן קיבוץ רמת־הכובש – פחות מחצי מיליון דולר. והסיפור הכלכלי עדיין בחיתוליו. ■

אין לי הרעב לטרוף את העולם

שולמית לפיד: „אני ... דמיון ששובר ה... שלך".

הכי אני אוהבת לשבת בפינה ולשתוק. אני מאוד נהנית מחברת אנשים, אוהבת לשמוע מה מספרים, ויכוח מעניין וגם רכילות טובה, אבל אני לא חיה חברתית מועילה. כשעובר ערב ואני מרגישה שלא תרמתי לו שום דבר, אינני מרגישה שאיכזבתי את בעלי הבית. חברים טובים יודעים שאני פותחת את פי פעם בעשר שנים, ואז בדרך־כלל אומרת את הדבר הלא נכון ברגע הלא נכון לאדם הלא נכון. אני יודעת שלא יפה להיות כל־כך פסיבית, אבל טומי (בעלי) ממלא את חלקי ומחפה עלי. אני מקשיבה ומתבוננת.

החולשות האנושיות, זה החומר איתו אני עובדת. התנשאות, צביעות או מישהו שמנסה לעשות רושם ואין לזה כיסוי — זה לא מרגיז אותי. אני עוקבת אחרי זה. ואולי זה מה שמפריע בי לאנשים אחרים. אני רואה, ואנשים מרגישים וזה מביך אותם, אבל לא אותי, כי אני רואה את זה כחלק מהאפשרויות האנושיות האין־סופיות. אני מאוד סלחנית, אבל בזה שאני רואה — אני שופטת. כי אני מסוננת ומתייקת. ובעצם יושבת כמו במארב וקולטת, בלי שאני ערה לכך. ואחרי־כן, כשאני יושבת לכתוב, הדברים שלא ידעתי שנאגרו — דברים שראיתי ושמעתי — מנוצלים. דברים שלא ידעתי שאני זוכרת מופיעים כשאני זקוקה להם שישרתו את הסיפור.

אני מאוד תל־אביבית. נולדתי ברחוב מאפו ואני גרה ברחוב לסל. מה יכול להיות יותר תל־אביבי מזה? המולדת שלי משתרעת על פני שלושה רחובות. המבולת, הירקן, האיטליז, המספרה — הכל מול הבית. אני לא הולכת יותר מהדרוש בשביל עניני הבית.

את הקטע הזה של העיר אני מאוד אוהבת. את חישת המרפסת, האוכלוסייה המזדקנת. מפריע לי כשמוכרים חנות ותיקה והקונה החדש מזמין אדריכל, עושים תוכניות, משפצים, שמים מראות ועציצים, ולעבור שלושה חודשים כבר לא מנקים את המראות ולא משקים את הצמחים, הקונים מפסיקים לבוא ושוב מוכרים את החנות ושוב משפצים... חוסר הסבלנות לצור משהו עם נשימה ארוכה, לשמור על הדברים,

מעציב אותי. אנשים מתחילים עסק ואין להם סבלנות לעבוד ולבנות אותו, רוצים פירות מיידים.

בירושלים אני תמיד תיירת. עוד לא הצלחתי לפענח אותה. בכלל, אני נוסעת מעט, לא אוהבת לנסוע, גם לא לחו"ל. אני רוצה לשבת בבית. יכול להיות שהרצון ליציבות נובע גם מזה שבילדותי נסעתי המון בגלל עבודתו של אבי. אין לי הרעב לטרוף את העולם. הריצה מארץ לארץ היא תופעה לא תרבותית, לדעתי. לשבת במקום אחד וללמוד אותו ולהכיר אותו — זה מעשיר. אבל כשרצים ו„טורפים" חוויות, לא הרבה נדבק כך.

אני לא רצה לשום מקום, לא לתערוכות, לא לסרטים, לא לכנסים, לא להצגות, לא לבתי־קפה. אני לא רצה. ויש לי בעל אוהב חיים וחברה, ואיכשהו מתמודדים בין שני הקצוות האלה. דווקא קולנוע אני מאוד אוהבת, אבל טומי לא אוהב, אז אני רואה סרטים שהילדים מביאים לוידאו. אני לא אוהבת סרטים אלימים, אני גם לא מצפה מהקולנוע שירחיב את

„החולשות האנושיות, זה החומר איתו אני עובדת. התנשאות, צביעות או מישהו שמנסה לעשות רושם ואין לזה כיסוי — זה לא מרגיז אותי. אני עוקבת אחרי זה".

אילו יכולת, מה היית משנה בעצמך? _הייתי יותר גבוהה, ועם פחות עכבות._
מה רצית להיות בילדותך? _לוליינית בקירקס._
את מי היית רוצה לפגוש? _את מניה שוחט._
איזו אישיות היסטורית את מעריכה במיוחד? _שרה אהרונסון._
במה את גאה? _בהצגה "רכוש נטוש"._
על מי את מרחמת? _על אנשים שמעליבים אותם._
למי את בזה? _לאנשים שאוכלים לחם חסד ולא עובדים._
מה מעצבן אותך? _נפיחות והתנשאות._
מה מצחיק אותך? _הילדים שלי, בעלי, דודו גבע עם הברווזים שלו. אני קהל נפלא לסלפס־טיקס._
מה משעמם אותך? _סיטואציה של כיתה. מגילת אסתר על ביצה. מכתב של 480 מלה על גרגיר אורז._
מה את לא אוהבת? _חובבנות, קורסים להעשרה וליצירתיות._
מה מרגיע אותך? _להיות לבד._
מתי את מרגישה לא נוח? _כשאני צריכה לפגוש אנשים שאני לא מכירה._
מה המאכל האהוב עליך? _לחם וחמאה ושוקולד._
מהו זכרון הילדות החזק שלך? _אני מקוששת זרדים (במגרש עליו עומד היום ה"סופרסל" בבן־יהודה) בשביל האמבטיה של שבת, ומוצאת אירוס שחור._
מי הגיבורים הספרותיים שלך? _הגיבורות של ג'יין אוסטין._
איזה גבר נאה בעינייך? _גבר פיקח ומשכיל._
מה החולשה שלך? _המיזנטרופיה שלי, אני יכולה לאהוב אנשים, אבל הם לא יודעים זאת, כי אני מאוד עצורה. קשה לי להראות רגשות. לוקח לי הרבה זמן ליצור קשר._
איזו תכונה אנשים אוהבים אצלך? _את העובדה שאני לא מאיימת._
מה קושר אותך לאנשים? _המון זמן, פיקחות, חוכמה, השכלה. אני סולחת המון לאדם משכיל, פיקח ורשע, מוכנה לבלוע את הרשעות שלו בלי בעיות._
מה ישראלי בעינייך? _דוגאלאך._
איך את מפנקת את עצמך? _נכנסת למיטה עם ערימת שוקולדים וספר טוב._
את אשה חזקה? _כן._

אופקי. אם יש סיפור טוב ושחקנים טובים — זה מספק אותי.

בתיאטרון, הציפיה מנצחת את הנסיון. את יושבת באולם החשוך ומחכה, והמסך נפתח ונעצרת הנשימה. ופעם בכמה שנים קורה המקרה הנדיר שאת נישאת עם ההצגה ויוצאת נרגשת, וזה מחזיר אותך לתיאטרון שוב ושוב, בציפיה.

בבתי־קפה כמעט שאינני יושבת. את "כסית" אני אוהבת, עדיין מרגישה שם טוב. בילדותי, הלכתי לשם עם הורי. אח"כ ישבתי שם עם טומי. ב"כסית" יש איזו המשכיות לסביבה הטבעית שלי. אותה משפחה עדיין מחזיקה את המקום, ונשאר גם הגרעין הקבוע של המבקרים.

הבילוי הטוב ביותר בשבילי זה קריאה. אני מקווה שבקרוב, כשאסיים את עבודתי באגודת הסופרים, יהיה לי יותר זמן לקריאה. לדאבוני הרב, אני קוראת את כל העתונים. אני אוהבת, למשל, את כתיבתו של יגאל תומרקין (ב"דבר השבוע") שבא עם מיטען של תרבות אירופית ושואף להיות איזה קאובוי של השלולית המקומית ולא נבהל מהתכתשות מימסרית, תקשורתית או חברתית. הוא כותב מתוך הנחה שיש לו קורא משכיל ואינטליגנטי שמבין על מה הוא מדבר, ובכך הוא כופה על קוראיו רמה שמוצאים מעט כמוה בעתונות היומית.

אני לא קוראת מסודר. אתמול קראתי ספר נהדר, "סימטת החבשים" של יעקב אורלנד. אני קוראת את "מולכו" של א.ב. יהושע ואת "אשה באי" של דבורה ברנשטיין, ספר מרתק על המאבק לשיוויון בעליות הראשונות. תיאור מאבקים שבעצם נכשלו. ואת קוראת את ספר הכשלון ומגלה, למשל, שב־1923 היו 400 נשים שעברו בכבישים... דווקא ברטרוספקט, הכשלון היה הצלחה אדירה. לא מכבר סיימתי ספר בשם Literary Women הבוחן את הנושא הנשי דרך מיבנים סיפרותיים. ספרים העוסקים בנשים מעניינים אותי. סופרת שאני קוראת אותה שוב ושוב היא ג'יין אוסטין.

„מה את עושה בכתיבה? פורצת גדרות והורסת דברים, עושה חשבונות הכי קשים".

אני מסוגלת לכתוב רק בבית, כי אני צריכה להיות סגורה בתוך בועה. הרבה שנים כתבתי במטבח; יש שם אור נאה, שזה טוב, וסיטואציה לא מחייבת. טיוטה ראשונה ושניה אני כותבת בעט, ורק כשהדברים מגובשים אני עוברת למכונת כתיבה. עד עכשיו מכונת כתיבה חשמלית היתה בשבילי שיא הטכנולוגיה. לא מכבר קיבלתי במתנה מעבד־תמלילים, אבל עדיין אינני יודעת להשתמש בו.

„חברים טובים יודעים שאני פותחת את פי פעם בעשר שנים, ואז לרוב אומרת את הדבר הלא נכון ברגע הלא נכון לאדם הלא נכון".

כשאני כותבת, יש לי סדר־יום מוגדר. כל יום בשמונה בבוקר הבית מסודר ואני לבושה ונכנסת לחדר עבודה. עבודות הבית מהוות אתנחתה. בישול, כביסה. לא מתלוננת, הכל משוכב נפש כי זה בריחה מהשולחן. כיוון שאין לי סטודיו, אני מארגנת לעצמי את הפרטיות שלי בתוך הבית. כשהבית היה מלא ילדים, כתבתי עם אטמי־אוזניים. קשה לי לכתוב כשיש מישהו בבית, ואני משתדלת לעשות זאת מבלי שידעו. מפריע לי לכתוב כשיודעים שאני כותבת. אני לא יכולה לשאת את הנשימה של אנשים מאחורי גבי כשהם יודעים שאני כותבת.

תהליך היצירה הוא תהליך מרתק, ובכל פעם הוא שונה. זה יכול להתחיל פעם מאדם שאת רואה, ופעם אחרת מסיטואציה שנתקלת בה או משהו מרגיז או מכאיב. ובתוך הסיפור נוצר הפיצוי, והפיצוי יכול להיות מלטף או אלים. לא טוב להיות מודע למה שאתה עושה בשעת הכתיבה. האינטואיציה צריכה להדריך. ואיזו דינמיות פנימית שרוחפת אותך לכתוב בצורה מסויימת, וכל החשבונות וההבנה הן בעצם חכמה שלאחר מעשה. אם זה כתוב נכון, את מגלה שיש הגיון לדברים, הגיון שכופה עצמו על הכותב ומתגלה רק בסוף התהליך.

„היתה תקופה של חומרנות מבישה שהיתה די מאוסה עלי, כשכולם החליפו הכל – ריהוט ספרדי בדני וריהוט דני ב'ענתיקות' – ואז במודע לא רציתי להיגרר לזה".

אני נהנית מדברים יפים, אבל אין לי שום יחס לחפצים. ואני קצת מתביישת בזה, זה לא משהו להתהדר בו. היתה תקופה של חומרנות מבישה שהיתה די מאוסה עלי, כשכולם החליפו הכל — ריהוט ספרדי בדני וריהוט דני ב'ענתיקות' — ואז, במודע לא רציתי להיגרר לזה. כשאני נכנסת לבית יפה ומטופח, מיד אני מתמלאת רגשי אשמה, אבל בין זה לבין להתחיל לחפש דברים בחנויות, רחוקה הדרך. הבית שלנו פונקציונאלי, משרת אותנו נאמנה. את הריהוט ירשנו מחמתי. לא מכבר חגגנו 25 שנה להחלטה להחליף את השולחן הזה...

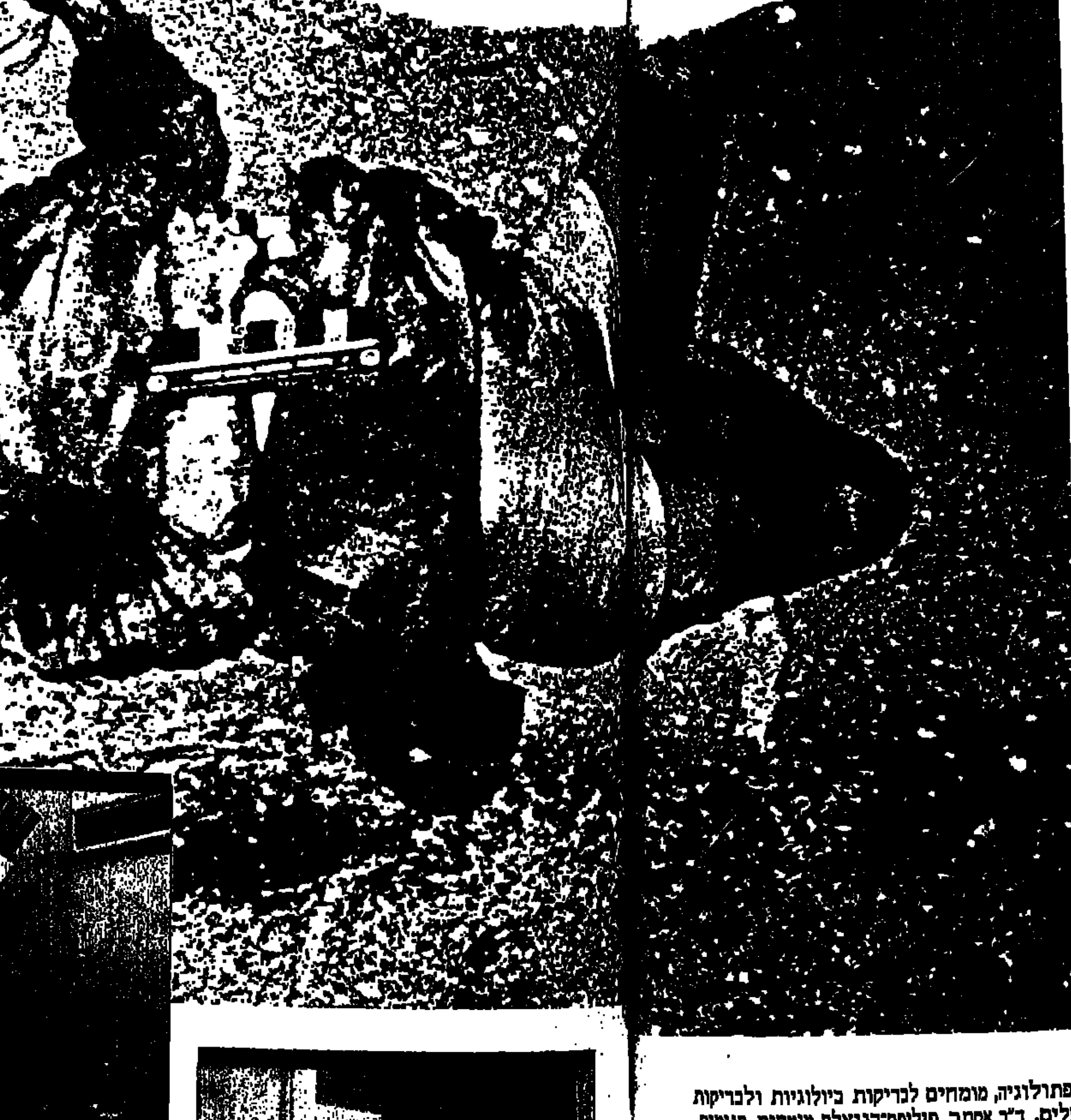
אין לי דחף להשקיע מאמצים בנושא. את הולכת במנים עם שדים ודמיון ששובר הכל, ואת מחפשת סדר בסביבה שלך, חיים מסודרים, להכניס את עצמך לתוך מסגרת חיצונית מאורגנת, כי אם האירגון החיצוני לא יתקיים — תיתפרקי. אולי הפשטות והסדר, הסביבה המוכרת, זה מין הגנה, מחיצה ששומרת. זה משרה בטחון, כי מה את עושה בכתיבה? את פורצת גדרות והורסת דברים, עושה חשבונות הכי קשים. ובניגוד לשגעון רגיל, את מארגנת את הדברים מחדש. בשגעון הזה יש סדר. אני חושבת שהאירגון של השיגעון הוא היצירה. לחיות בתוך מסגרת מסודרת ובטוחה, מאפשר לחיות עם המהומה שבפנים.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: שמואל רחמני

ביתוח לאחר המוות

אבו־כביר, תחנה אחת אחרי החיים. עולמם המיסתורי של הפתולוגים, המומחים לרפואה משפטית. חוקרים מקרי מוות בלתי טבעי. מפענחים פרשיות רצח. ה"קווינסים" מהצד האפל של הטלוויזיה.

מאת יצחק בן־חורין צילומים: ראובן קסטרו

האמא היהודיה שחולמת על „בני הדוקטור" לאר־דוקא רואה את ה„ילד" שלה, לאחר סיום לימודיו ובבוא זמנו ללבוש חלוק לבן – כפתולוג. אבל זה קורה. זה קרה, למשל, לאמא של ד"ר יהודה היס, מומחה לפתולוגיה, מומחה לרפואה משפטית ומרצה באוניברסיטאות ירושלים ותל־אביב. „אמא שלי רצתה שאהיה דוקטור. אבל איזו אכזבה היתה לה כאשר התברר לה שאחרי כל־כך הרבה שנות לימודי רפואה בנה מטפל במתים – במקום בחיים. בהתחלה היא אפילו די התביישה".

גם ד"ר בירטולון לוי לא חלם פעם למצוא עצמו בתחום זה של המקצוע. ברומניה מולדתו עסק ברפואה כללית והתמחה ברפואה פנימית. פרק זמן מסויים עבד כגינקולוג. „בחיים שלי לא חשבתי להתעסק עם מתים. אבל לרומנים חסרו רופאים משפטיים, וכמו שהקומוניסטים יודעים לעשות, יום אחד קיבלתי הוראה שבאחד בנובמבר 1967 אני צריך להתייצב ללימודי רפואה משפטית באוניברסיטת קלוז'".

אחרי שלושים שנה ברפואה, מהן עשרים שנה ברפואה משפטית, ד"ר לוי – כיום בן בן 57 – אומר שהוא מרוצה. „אני קם בבוקר ויודע שיש לי עבודה מסויימת. המוח שלי פועל כבר אוטומטית בחשיבה של רופא משפטי, וכשאני ניגש לעבודה, אני כבר לא חושב שלפני מונח אדם מת. המתח אצלי הוא המתח המלווה רופא משפטי שלא רוצה לגרום שמישהו ילך לכלא בגלל שיקול מוטעה שלו. אנחנו מדברים עם המשפחה לפני הנתיחה. בשיחות הללו לפעמים נשבר לי הלב. אני כואב את הטרגדיה של המשפחה. ובכל זאת, כשאני נכנס לחדר הניתות, אני שוכח את הסנטימנטים. לפני מונחת גופה אנטומית עם תיק משטרתי ממוספר".

ממש חלום חיים?

– „לא, אבל אני לא מתחרט".

אתה אוהב את העבודה?

„מאוד. יש הרבה סיפוק מקצועי. אתה נותן לחוקרים ולבית־המשפט הוכחות שבן־אדם מסויים הוא עבריין – או חף מפשע. בעבודה הזו יש חשיבות לכל שריטה קטנה בגופה. כשאני מנתח אני עדיין לא יודע מי הרוצח. רק הרבה יותר מאוחר יכולה שריטה שגיליתי להתקשר לעדויות האחרות, ואז מתבררת חשיבותה".

לכתוב על פתולוגים? לא נושא שכולם ששים לחשוב עליו, להתייחס אליו. הצלם, שראה כבר מחזות קשים בחייו, מתחמק את המיפגש עם המכון „ההוא" מרחיקים ככל האפשר. אבל מישהו הרי צריך לעשות את העבודה החשובה הזו. מישהו צריך לקום מדי בוקר להתמודדות מתמדת עם התופעה החזקה, הבטוחה אך המורחקת ביותר בחיים – המוות. עם גוף האדם שמתפרק, מישהו צריך לפתח טכניקה של נשימה דרך הפה כדי לא לקלוט את הריחות. לראות יום יום בשעות העבודה את סוף הסיפור, את העליבות, את חוסר הכבוד. ולחשוב שגם אתה תגיע בסוף לשולחן הזה. אתה ואני מרחיקים את הסיפור. הפתולוגים חיים עם המוות.

מבלי לתת לעצמם דין וחשבון, הם פיתחו מנגנוני־הגנה. ד"ר מוריס רוגב, מנהל המכון לרפואה משפטית באבו־כביר, פתר לעצמו את הבעיה בקלות: הוא מאמין בגלגול נשמות. „אני לא פוחד מהמוות, כי אני לא אעלם מהשטח. לא נראה לי שאסתלק סתם כך. אני לא יכול לקבל את זה. הגוף נקבר, אבל זה לא סוף הסיפור שלנו".

„הגופה לעולם אינה משקרת. היא מדברת בשפה שלה ואני, שמבין אותה, מתרגם את הדברים לשפתנו".

ד"ר לוי סיגל לעצמו דרכי התייחסות המשוייכות, בדרך־כלל, ל... בת־יענה: „אני מסתכל על זה כרופא משפטי, וכך אני יכול להתגבר. אחרי שגמרתי שניים־שלושה ניתוחים, אני רושם דו"ח ושוכח מה שראיתי. אם מישהו שואל אותי בצהריים מה עשיתי בבוקר – אני כבר לא זוכר. חייב לעיין בדו"חות. לא יודע אם זה מנגנון הגנה, אבל כשאני יוצא לרחוב אחרי העבודה, אני בכלל שוכח שיש מתים בעולם".

באבו־כביר ארבעה מומחים ברפואה משפטית ובפתולוגיה, מומחים לבדיקות ביולוגיות ולבדיקות רעלים. ד"ר אסתר פיליפס־דניאלס מומחית פנימית, ד"ר רוזה צ'ייצ'יק רופאה משפטית וסירולוגית, ד"ר לוי וד"ר היס, רופאים משפטיים שמיומנותם בחשיפת מקרי מוות אלימים והצגת המימצאים בבית־המשפט.

לכאן מגיעים בכל מקרה בו מתעורר חשד למוות לא טבעי. בשנה האחרונה נבדקו במכון כאלפיים גופות. בניין של שלוש קומות. מנתחים במרתף. אל קומה א' מאחור באים בני המשפחה לזהות את הגופות. בקומות העליונות ממוקמות מעבדה טוקסיקולוגית לגילוי רעלים, מעבדה סרולוגית (ביאולוגית) לבדיקת שערות, דם, רוק, זרע, מעבדה אנטומו־פתולוגית לבדיקה מיקרוסקופית של רקמות לקביעת מחלה.

אבו־כביר. התחנה הסופית. לא בדיוק מתאים לסידרה הטלוויזיונית בכיכובו של "קווינסי". ארבעה רופאים מומחים אחראים על מדינה שלמה. ילדים חריגים למשרד הבריאות. שם מתעסקים קודם כל עם החיים – ולך תתמודד מול טענה כזו. הפתולוגים נשארים בסוף התור. משרתים בעיקר את המשטרה, כ„ילדי חוץ".

צריך לזהות מימצאים בערבה? 50 אחוזים מהצוות, הדוקטורים לוי והיס, יוצאים מהבית בשלוש לפנות־בוקר. שעות נוספות הם לא יגישו. את העבודה הממתינה להם במכון לא יעשה בינתיים מישהו אחר. היא, העבודה, תחכה להם בסבלנות מופתית עד שובם. יורדים ברכב משטרתי לאילת, עובדים כמה שעות בשמש הקופחת ובצהריים עולים לאוטובוס החוזר לתל־אביב.

לפני שלוש שנים נמצאה גופה בעין־נטפים שמצפון לאילת, "תיק" שנותר מאז בלתי־מפוענח. לפני כשבועיים הגיע אל אנשי המשטרה רמז חדש

הגופה נשמרה בכספת הבנק הלאומי

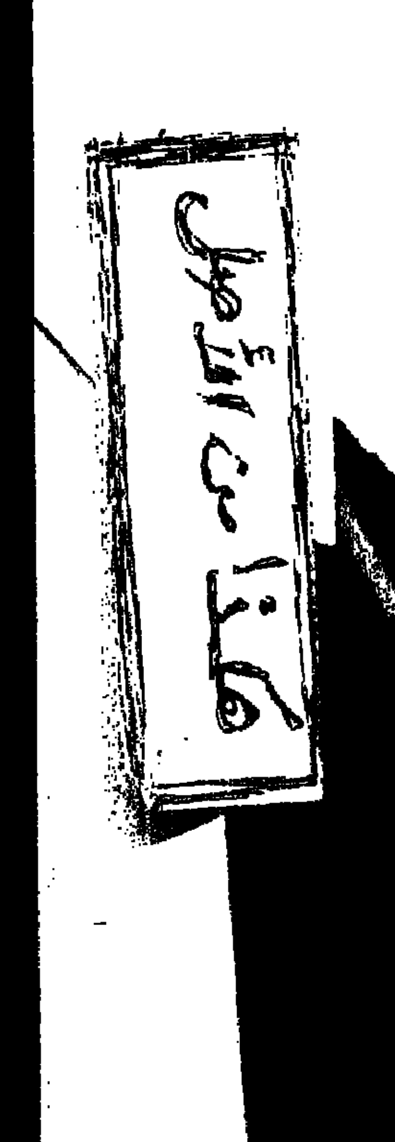
אולי בגלל מוצאו הדרום־אפריקני והדרכון הבריטי שלו, ואולי בגלל שירותו באפריקה – בכלל זה כרופאו האישי של ג'ומו קנייטה, נשיא קניה – נשלח ד"ר מוריס רוגב בשנת 1979 לאוגנדה עם נפילת משטרו של אידי אמין כדי לזהות את עצמותיה של דורה בלוך ז"ל, מחטופי אנטבה בשנת 1976.

מספר ד"ר רוגב: „לפי הוראת אידי אמין נרצחה דורה בלוך בחרב ארוכה, המשמשת את המקומיים לכריתת עצים. גופתה נשרפה. עד ראיה ממתנגדי מישטר אמין ראה ממקום מסתור כיצד קוברים את שרידי הגופה באיזור חקלאי בוצי, בין מטעי סוכר, בקירבת גבול קניה. עם כיבוש קמפלה בידי המורדים הופיע עד הראייה בשגרירות הבריטית וסיפר על מקום קבורת דורה בלוך. השלטון החדש באוגנדה דאג להוציא משם את הגופה, והעבירה לשמירה בכספת הבנק הלאומי של אוגנדה, עד בואי לשם".

„תהליך הזיהוי כלל שני שלבים: השלב הראשון, לפני הטיסה, היה איסוף מידע מוקדם רב ככל האפשר על הרצח, החבלות בגופה, דיווח על מקום הקבורה, וכמובן פרטים על המנוחה – גיל, גובה, מין, מחלות, טיפול שיניים. מצוייד בנתונים אלה יצאתי לקניה ומשם לאוגנדה. את בדיקת שרידי הגופה ביצעתי למחרת נתיתתי בבית־חולים בקמפלה".

„איך קובעים זהות באיחור של שלוש שנים? השלד שבדקתי היה של אשה בת כשבעים שנה. הגובה התאים לפרטים שנמסרו לי על גובהה של גברת בלוך. ידעתי שסבלה מסטיות בעמוד השידרה ואמנם מצאתי בגופה שבדקתי מימצאים שהתאימו למידע שהיה כלול בצילומי הרנטגן שהבאתי איתי. אולם ההוכחה החותכת ביותר היתה בשיניים התותבות: מצאתי עליתן חתימה של רופא שיניים מתל־אביב. אז ידעתי שאפשר סוף סוף להביא את דורה בלוך ז"ל לקבורה בישראל".

גופתה של מלה מלכסקי ז"ל בזירת הפשע (בצילום העליון). ד"ר היס (בצילום משמאל) תאר את מה שארע לה על דוכן העדים בעזרת הבובה של בתו. ד"ר לוי (למעלה).

(המשך מהעמוד הקודם)

שעשוי היה להביא למפנה בחקירה. לבקשת המשטרה הגיעו למקום ד"ר לוי וד"ר היס. לך תאמין שאחרי זמן כה רב עדיין ניתן בכלל לגלות בשטח מימצאים כלשהם. אנחנו מגיעים למקום ומתחילים לסרוק את השטח. אחרי כמה דקות של הזזת אבנים ונבירה באדמה, מתחילים להיחשף חלקי עצם, פיסת בד מתחתונים, חלק עור של נעל שחורה.

אני רואה את ד"ר לוי מטפס לראש הצוק – שמונה מטרים גובהו – כדי לנסות ולהבין מה קרה בשטח. האם האיש קפץ או נדחף אל מותו? התאבד או נרצח? ד"ר לוי קורא את המפה ושם לב במיוחד לכיוון זרימת מי השטפונות ופיזור המימצאים. בינתיים בוחן ד"ר היס בזכוכית מגדלת חלקיק של עצם, מגלה שערה של בעל חיים ומגיע למסקנה ששבירת העצם לא נגרמה בשל התרסקות אלא מזרימת מים והתדרדרות סלעים במשך שלוש שנים. הוא מרוכז במימצאים. אחרי־כן יסביר: „הגופה אינה משקרת. אני מקיים אתה מעין דיאלוג והיא מספרת לי את סיפור רגעי החיים האחרונים".

מתאר ד"ר לוי: „תפקידנו היה לצאת לשטח לבדוק אם היה זה רצח או התאבדות, תאונה או מוות טבעי. בדקנו כל שריד ביסודיות בחיפוש אחר סימני חבלה מחפץ קשה, ירייה, כרסום של שיני בעלי־חיים או התפוצצות חומר נפץ. פה ושם גילינו כרסום של בעלי חיים. הבגדים כורסמו, אבל לא ראינו סימני דם – ופירוש הדבר שהאיש לא נטרף בחייו. על הבגדים לא מצאנו גם סימני דקירה או ירייה. על חלק של נעל שחורה חיפשנו ולא מצאנו סימני החלקה מן הצוק. בעזרת זכוכית מגדלת ראינו שיש קילופי עור. בעצמות הירך מצאנו שבר המתאים לסטר־נפילה. לפי חלקי העצם אנחנו יכולים לדעת שמדובר בזכר, מה גילו ולפני כמה זמן נפטר".

טיילים שהתכשמו אותה עת מהאווירה הפסטוראלית בשמורה של רשות שמורות הטבע, לא בזבזו זמן כדי להעיף מבט לעבר צוות הרופאים שמרחק־נמה, חובה להודות, נראו כמו ארכיאולוגים באתר חפירות. המידע שבגינו הטריחו עצמם הפתולוגים לאילת – הכזיב. למחרת, במעבדה בתל־אביב, השלימו השניים את מלאכת זיהוי הנפטר, אבל בשל הזמן הרב שחלף מאז מציאת הגופה, סיבת המוות – תאונה או התאבדות – עדיין נותרה נעלמה. אחרי יומיים היתה הלוויה באילת. היא נערכה בשקט וצינעה. אפילו לא מלה אחת בעמוד פנימי בעיתון.

רוב המקרים עליהם עובדים הפתולוגים עוברים ללא חשיפה ציבורית. אבל כשפורצת לכותרות פרשה פלילית עסיסית – הם נמצאים במקום. הצוות היס־לוי הוא שהרכיב את התסריט המלא לרצח מלה מלבסקי, תסריט שנתמך אחרי־כן בעדויות אחרות. ד"ר היס חזר מהשתלמות באנגליה כאשר תיק מלה מלבסקי היה עדיין בחזקת תיק לא סגור של תאונת דרכים. יחד עם ד"ר לוי, הוא סגר את בו הפרצות.

„'קווינסי'? בטלוויזיה הצטייר הפתולוג כהחלטי, נחרץ, פסקני. התוצאות שהוא משיג אינן משאירות שום מקום לספק. במציאות הדברים שונים לחלוטין. קווינסי לא היה מתקבל אצלנו לעבודה".

ד"ר היס: „לא היה למשטרה תסריט של הרצח, ובלי תסריט כזה זה אי־אפשר כלל להגיש כתב אישום. קיבלתי את תיק מימצאי החבלות בגופה והצילומים בשטח, ויצאתי עם ד"ר לוי והקצין מישל חדד למקום בו נמצאה הגופה. אחרי חצי שעה נסענו לביתי ושם השלמנו תסריט של האירועים בזירת הרצח. התיאוריה שלי היתה מבוססת על המימצאים שעל הגופה. עדות של אדם ניתנת לשינוי, אבל הגופה – זאת למדתי מעבודתי – לעולם אינה משקרת. היא מדברת בשפה שלה ואני, שמבין אותה, מתרגם את הדברים לשפתנו. בצילום אחד ראיתי פס דם לאורך השכיל ובסופו – קווצות שערות מהקרקפת. כמו כן ראיתי צילומים של הגופה כפי שהיתה בעת שנמצאה".

„הצילומים נתנו לי את הפתרון. הגולגולת היתה צריכה להשתפשף לאורך עשרים מטר. הגופה נמצאה בתנוחה נדירה של ישיבה מזרחית. שני הצילומים, וכן הנזיקים שעל הבגדים והגופה, סייעו לי לבנות את התיאוריה שבית־המשפט קיבל, ואחרי כמה שבועות שמעתי את אחת הנאשמות חוזרת עליה. זו ההנאה שלי. אין לי שום הנאה אחרת. אנחנו עובדי ציבור שלא יכולים לעשות רפואה עצמאית. עושים עשר כוננויות בחודש ומשתכרים כ־850 דולרים. אבל אינני רוצה שיבינו אותי שלא כהלכה. אין לי אף תלונה. אני מרוצה מעבודתי".

ד"ר יהודה היס, בן 40, נשוי ואב לשניים, תושב נאות־אפקה, עלה ארצה מפולין ב־1957. בצה"ל שרת בהנדסה קרבית, ורפואה למד בבולוניה, איטליה. אחרי־כן עשה סטאז' בהדסה הר הצופים, התמחה בפתולוגיה ב"שיבא" ובמשך שלוש שנים התמחה ברפואה משפטית בארה"ב, אוסטריה, אנגליה, ווילס וסקוטלנד. „התברר לי שהדינמיקה של העבודה בפתולוגיה די מונוטונית. אתה יושב שמונה שעות מול מיקרוסקופ ובודק ריקמות. משרד הבריאות הציע לי להשתלם ברפואה משפטית, ולשם כך שלח אותי אל האנשים הטובים ביותר בעולם. על הנייר אני רופא משפטי טוב".

פרשת מלבסקי היא עוד הוכחה לכך שד"ר היס הוא רופא משפטי טוב – לא רק על הנייר. בחודש יוני 1986 הוא עלה על דוכן העדים במשפט יערי־גרנות עם הבובה של בתו. „נקרא לה יעל", אמר הרופא לשופטים, והתחיל לתאר את מה שלפי המימצאים שבידו עוללו הרוצחות לקורבן. „למחרת כתבו ב'חדשות' שיש לי מבט מוזר בעיניים. תיארו אותי כמין נואף שמשחק עם בובות", מצטחק הד"ר.

מעניין מה היו כותבים עליו אילו ידעו על הניסויים בעכברים שערך בזמנו יחד עם בתו כשהילדה היתה בת... חמש. „היא עזרה לי בניסויים שערכתי על עכברים כחלק מעבודת המחקר שלי. היינו מאכילים אותם, מזריקים להם זריקות ובסוף ממיתים אותם. הסברתי לה שזה חלק טבעי מעולמו של מדען, והיא תפסה את זה. אני לא מתרגש מזה כי אני אדם פשוט, ולא מתעסק בפילוסופיה. אולי בגלל זה קל לי. אני מתרחץ אחרי כל ניתוח, לא מביא את הריחות האלה לרחוב, ומעבר לזה הדבר לא מפריע לי. אמא שלי רצתה שאהיה דוקטור ובאמת התחלתי להתמחות בגניקולוגיה, אבל זה לא מצא חן בעיני. אולי לא היתה לי מספיק סבלנות לחולים".

והפתרון הוא לטפל במתים, שאינם מדברים?

„יכול להיות שיש בזה משהו. אם אתה יודע שהמהלך הטבעי של החיים נגמר במוות – אתה מקבל את זה כאירוע טבעי".

ד"ר יהודה היס, קר ותכליתי. מקצוען אמיתי. הנה מתגלית גופתה של המורה לציור נגה דרור בצפון הארץ ובעלה אורי, מנהל בית־ספר שדה בהר מירון, נעצר כחשוד ברצח. „אורי דרור בחור נחמד וחביב. הוא נעצר לאחר הלוויית אשתו והשוטרים הביאו אותו אלי לבדיקה. הבעתי בפניו את צערי על מות אשתו. לא התייחסתי אליו כאל חשוד, אלא כמו רופא הבודק חולה, מבלי להיות מעורב במצבו של החשוד. אולי זה מה שהביא אותי לפתולוגיה: הקשר עם הנבדק אינו משפיע על חוות־הדעת. בדקתי אותו משערות הקרקפת עד לציפורני בהונות הרגליים כדי לגלות פציעות, שריטות, דימומים, גופים זרים – כל אותם דברים העלולים להיגרם במגע בעל אופי פלילי. בחוות־הדעת שלי אין ולא היה מקום לרגש".

את חוות־הדעת על אורי דרור „הנחמד והחביב", כהגדרתו, השמיע ד"ר היס מעל הדוכן בבית־המשפט המחוזי בנצרת־עילית. עדות לא נחמדה ולא חביבה מבחינתו של דרור שעדיין ממתין לפסק־הדין. „למעשה, כבר למחרת מציאת הגופה יכולתי לקבוע באיזה מכשיר הוכתה. לשמחתי נמצא בדיוק מכשיר זהה. זו ההנאה של רופא משפטי. אותי לא מעניין מי הנאשם, והאם הוא מורשע או מזוכה. אותי מעניין שהמימצאים שאני מביא מהשטח מתאמתים בבית־המשפט".

היציאה אל זירת המוות היא אחד החלקים היותר מעניינים בעבודת הרופא המשפטי, אבל כשארבעה רופאים אחראים על כל שטח המדינה – במקרים רבים לא ניתן להם לצאת כלל. כאשר יוצאים לשטח,

(המשך בעמוד 44)

רבים נקברים מבלי שנדע את סיבת המוות

"התיקון לחוק האנטומיה והפתולוגיה גרם לירידה משמעותית במספר הניתוחים שמבוצעים בארץ. החוק קובע שניתן לנתח גופה – בהסכמת המשפחה. אם המשטרה חושדת במעשה פלילי, היא חייבת לבקש מבית־המשפט צו לביצוע הנתיחה. התוצאה: ישנם מקרים בהם לא ניתן לנו להגיע לחקר האמת. קיים סיכוי – ואלה לא דברים בעלמא – שאדם יורעל בידי בן משפחתו והמרעיל לא יתיר ביצוע בדיקה שלאחר המוות. כבר היה לנו מקרה שאשה מתה ותועלה תשד כי היא הורעלה על ידי בעלה. הבעל עצמו סרב לאשר נתיחה, והאשה נקברה. בשלב מאוחר יותר 'התעוררו' אחיותיה של המנוחה ופנו למשטרה בתלונה, אבל זה כבר מאוחר מדי. כמה שבועות לאחר הקבורה, לא נשארו על הגופה סימני ההרעלה. מעשה הטשטוש הושלם בסיוע חוק מדינה".

הדובר, מנהל המכון לרפואה משפטית ד"ר מוריס רוגב, מזהיר כי „ישנם מקרים של חולים שאינם מקבלים טיפול נכון או מלא בבית־חולים – ונפטרים. לבית החולים ולרופאיו אין כמובן שום עניין לבקש נתיחה של הגופה. אם מדובר במשפחה דתית, הרי העניין סגור, וכך נמנע פיקוח על הטיפול בבתי החולים. פיקוח שלדעתנו הוא הכרחי לבריאות העם".

וד"ר יהודה היס מתריע: „בגלל חוק האנטומיה והפתולוגיה כמעט שלא עוסקים אצלנו כיום בנתיחות גופות. 95 אחוז מעבודתנו מוקדשים לבדיקת רקמות של אנשים חיים, רקמות שנלקחות בזמן ניתוחים. האם היית רוצה שאת התוספתן יוציא מגופך רופא צעיר שכל היכרותו עם חלל הבטן מסתכמת בקריאה בספרי רפואה? מי שחושב שהעורקים תמיד אדומים, הוורידים תמיד כחולים והעצבים תמיד צהובים כפי שהם מופיעים באטלס הרפואה? רופא שלא ראה בחייו גופה טריה, אלא רק גופות תנוטות בבית־הספר לרפואה?"

„במקרים רבים של מוות בתאונת־דרכים נעשית במכון רק בדיקה חיצונית של הקורבנות, כי המשטרה נכנעת לדרישת המשפחה שלא לערוך נתיחה. זה עיוות הדין ממש. לעולם לא נדע מצבו של אדם שניה לפני התאונה: יכול להיות שהתמוטט פתאום בגלל אוטם שריר הלב או דימום במוח. בארה"ב מנתחים כל אדם שנפטר באופן פתאומי, כולל תינוקות. אצלנו נקברים רבים בלי שנדע את סיבת המוות. בארה"ב ניתחתי פעם ילד שנפטר מדלקת קרום המוח. מיד כשגילינו את סיבת המוות צלצלנו לביתו, וכך הצלנו ממוות דומה את שני אחיו. הכל בזכות הניתוח שלאחר המוות. אנחנו הישראלים, שמתיימרים להיות מהמתקדמים בעולם בשטח הרפואה, נותרים שנות דור מאחור בגלל התיקון לחוק".

אביאם סלע, חיים שכאלה

(המשך מעמוד 8)

זריזות סיכוליות לפגוע בו. יש לו רגל של פיל. עד שהוא מרים את הרגל לדריסה, זאת ברחה ואיננה.

גם אנחנו כאלה. יש לנו רגלי פיל. כשאנחנו מורידים את הרגל בנקום שאנחנו מורידים, המכה נוראית והמסה אדירה. יורד טונאז' כזה, ששום דבר לא שורד. אבל זה לא אומר שאנחנו הורגים את כולם. זה לא אומר שאנחנו מחסלים את כולם. זה לא אומר שאנחנו עושים מה שאנחנו רוצים. בפירוש לא. יש לנו המון מיגבלות. אנחנו לא אמפיביים, אנחנו לא יכולים לרחף, אנחנו נתקלים בהמון דברים שנגרם אנחנו לא יכולים לפעול – כמו הפיל. אלא מה? נכון שהחיה הזאת, שקוראים לה טילי קרקע־אוויר, יכולה להשמיד פיל. אבל היא לא מתחרה אתו בכלל. היא נחותה ממנו בסדרי גורל שלמים. היא יכולה לפגוע רק בפילים, אך לא באריות ובתנינים ובחיות אחרות. אותה בנו רק בנגד מטוסים. עכשיו מתברר שהפיל יכול לפגוע בחיה הזאת, כמו בעוד הרבה מאוד חיות. מיד אתרגם למה שאני מתכוון.

"למנצח תפקיד מבריע על אחת כמה וכמה בתזמורת, ששם לא כל התווים מוכנים, לא כל המנגנים מיומנים, לא כל הכלים עובדים בסדר".

המצרים לקחו שליש מצבאם להתעסק עם הגנה אווירית. אבל הגנה אווירית לא כובשת. הגנה אווירית לא פוגעת בשטח ישראל. הגנה אווירית לא מעבירה כוחות. הגנה אווירית – כשמה כן היא: מקסימום אמצעי מניעה. אפשר להתווכח כמה הם טובים. אבל מה שוודאי הוא שזה זה לא אמצעי התקפה. אם אתה לוקח שליש מכוחך ומשקיע אותו בקונדרומים, אז נשאר לך רק שני שליש לייצר התקפות. המערכת הזאת שקוראים לה טילי קרקע־אוויר, היא חלק מאותם אמצעי מניעה. אבל תמיד הם יהיו מוגבלים בזה שיגנו על נקודה אחת. על ארץ גדולה הם לא יוכלו להגן, ומצרים וסוריה הן ארצות גדולות מאוד.

אני מרגיש מאוד לא נוח. אני זוכר מה אמר בני פלד [מפקד חיל האוויר] כשביקרנו אותו בבסיס עציון לפני יום הכיפורים, כשעוד לא חשבנו שיש מלחמה, ומה אמר אחרי המלחמה, כשלחצנו בנושא הטילים שהפריעו לסיוע לכוחות הקרקע. הוא אמר שזו לא משימה של חיל האוויר.

במלחמת יום הכיפורים המטוסים לא סייעו לכוחות הקרקע כפי שהיו ציפיות.

בגלל הטילים. היו גזרות, ואני ידעתי את זה כמעט על בשרי, שהמפקדים בקרקע ביקשו שלא יבואו מטוסים, וכאשר באו מטוסים, הם נפלו.

נכון.

אז זה לא היה כך, מין פיל ויתוש. אלא נחיל יתושים שגבר פתאום על הפיל.

נכון שבתקופות מסויימות יש יתרונות למערכת מסויימת. כאשר פורצת מגיפה, עוברת תקופה שאתה נכנע לה עד שאתה מגלה את החיידק או הווירוס ומפתח את תרופת־הנגד או החיסון. בדרך כלל זוהי תקופה קצרה יחסית. כך גם עם הטילים. עד אחרי מלחמת יום כיפורים היינו בשלבי חיפוש אחר הנסיוב. למרנו את העניין, לא הבנו בדיוק את הדבר הזה, היינו כמו במגיפת שפעת. היינו מנוולים וחיפשנו איך יוצאים ממנה. לא אחד או שניים היו חולים. היו שנפגעו מהמחלה הזאת. דרך אגב – הרבה לא נפגעו, אבל הפאניקה תמיד יותר גדולה מאשר המספרים האמיתיים. כי במגיפה, מה שחושבים עליה זה הרבה יותר גרוע מאשר המגיפה עצמה. והיתה פאניקה מהמגיפה הזאת.

כל חיל האוויר – לדעתי כל המדינה – נרתמו כדי לטפל במגיפה הזאת. וכאשר כל המדינה הזאת מחליטה לעשות מאמץ, בכל הכוח, היא מצליחה. אכן, היינו תקופה קצרה מאוד מתחת לגרף. אבל לא יותר. מה זה אומר? זה לא אומר שיותר לא נאבד מטוסים. בוודאי שנאבד מטוסים. אני רק יכול להגיד שהתקופה של מלחמת יום הכיפורים דומה לתקופה במלחמת העולם השניה, שבה נכנס לעולם הג.מ. המבוקר במכ"ם. פתאום התברר שכל המפציצים לא יכולים לטוס כי מפילים אותם, והיתה טראומה. בדיוק אותה הטראומה שאנחנו עברנו, אבל רק עד שמצאו את השיטות נגד. היתה תקופה והיא עברה. בפירוש עברה.

אם אנחנו מדברים על הגרף שקורב הייתם מתחתיו, איפה אתם עליו היום?

הרבה מעל הגרף. לא שיותר לא יפלו מטוסים. יפלו מטוסים. אבל אני עוד פעם אומר: תמיד המערכת הזאת, שקוראים לה מטוסים, תהיה יותר חזקה. היא תמיד יותר חזקה. תבוא מחר נגרה עם אמצעי חדש, אז יכול להיות שבתקופה מסויימת יהיו לך הישגים. בפירצה מסויימת אתה תצליח. אבל לא בסך־הכל של החשבון.

צריך להניח שכמו שאנחנו התקדמנו בלחימה נגד הטילים, גם הטילים ואלה שעומדים מאחוריהם הוציאו לקחים.

ללא ספק. אבל עובדת חיים היא, ובזה אתה יכול להיווכח אם תסתכל מסביב, שכל מה שקשור במטוסים בעולם הוא תמיד שיא הטכנולוגיה.

והטילים?

תמיד ברמה אחת יותר נמוכה. תמיד. קח את האמריקנים. הם הגיעו עם מטוס לחלל. זו קידמה בלתי רגילה. אבל מה יש לאמריקנים להציע בנושא טילי קרקע־אוויר? הוק משופר. ההוק הוא יליד 1962. וה"פטריוט", שזה הטיל הבא שלהם, יוצר ב־1985. כלומר, האמריקנים עם כל העוצמה העצומה שלהם, לא פיתחו טיל קרקע־אוויר במשך 25 שנה. למה הם לא פיתחו? יש לזה המון סיבות. הסיבה העיקרית שזה גם עולה המון כסף. לעומת זה, עם מטוסים לא עושים משימה אחת. הם גם עושים הגנה אווירית, וגם מגינים על כלי השיט, וגם תוקפים ביבשה וגם שומרים עליך, וגם מסייעים לכוחות הקרקע, וגם באים בלילה וגם ביום. ואילו הטילים מוגבלים לנקודה מסויימת. כך שבסופו של דבר, כאשר אתה מחשב את החשבון הנבזי הזה של כסף, הם הרבה יותר יקרים.

אז אם הכל כל כך טוב, למה המדינה עומדת על הראש בגלל הטילים הסורים בבקעת הלבנון?

מטעמים ברורים אני לא יכול לדבר על ההווה. יש פה קודם כל טראומה מהעבר, ובצדק: כמו שלמצרים יש טראומה מתקיפות מטוסים בקהיר, כמו שלסורים יש טראומה מהסירנות שהיו להם שם. כך גם היהודים. עד שלא יוכח אחרת, הם יהיו באותה הטראומה שהיתה להם. ויותר לא אוסיף על העניין הזה.

אלא שלי יש היכרות, נגיד קרוב למושלמת, עם האמצעים שיש לנו, והיכרות מצויינת עם האמצעים שיש להם, וגם עם ההתפתחויות שחלו כאן ושם. אז אני יכול להגיד בשקט שהתיזה שאני מחזיק בה – שהמטוסים תמיד ינצחו, לבד מפרקי זמן קצרים שבהם תהיה איזה המצאה חדשה, מהפכנית – היא תיזה נכונה, ואין לי ברירה אלא לחכות שיוכיחו אותה, כי עד שיוכיחו אותה, היא תישאר תיאוריה, ודינה יהיה כמו כל תיאוריה.

(המשך בעמוד הבא)

לא שעיר לעזאזל

דרכיהם של אל"מ אביאם סלע וג'ונתן פולארד נפגשו שעה שסלע היה בחופשת לימודים בארה"ב ועשה דוקטורט בתורת המחשבים. לאחר ששב ארצה וחזר לחיל־האוויר, היה מפקד בסיס רמון, עד שהתמנה לכהונת מפקד בסיס תל־נוף, משאת נפשו של כל מפקד בחיל־האוויר. החלטתו, בראשית השבוע, לפרוש מכהונת יוקרתית זו, לא היתה פרי הבזקה מקרית וספונטנית. סלע הגיע להחלטתו אחרי שיקול דעת ממושך, התלבטויות קשות, התייעצויות והערכות מצב. סלע נאלץ לוותר עליה ולפרוש בשל "פרשת פולארד", עוד לפני שהחל למעשה במילוי תפקידו.

ההחלטה לא הפתיעה את מכריו. הם ציפו לה ובסתר־ליבם ידעו שלא יהיה מנוס מהצעד הזה. בין חבריו היו כאלה שגרסו כי אל לו להתפטר. זאת מאחר שפעילותו ב"פרשת פולארד" היתה באישור מוקדם של דרגים בכירים יותר, כשהוא מילא בה תפקיד משני, ובסופו של דבר נפל קרבן להסתבכות הזבנית שגרמה לחשיפתו וסיכנה גם את קיומו הפיזי. לדעת אלה, התפטרות עלולה להטיל את האחריות למחדל על כתפיו של סלע, ולהפכו לשעיר לעזאזל. הוא לא קיבל את דעתם.

שכן, היו אחרים שגרסו כי בלי שום קשר למידת מעורבותו של סלע בפרשה, עליו לנטוש את התפקיד בשל ההסתבכות עם האמריקנים. אחרי הכל, הפרשה צברה תאוצה בשל העיתוי של מינויו, שהרגיז מאוד את הממסד הבטחוני בארה"ב. מכאן, שפרישתו עשויה לתרום לצינון האווירה הקשה השוררת בפנטגון נגד ישראל.

אביאם סלע פרש מתפקיד מאחר שהוא רואה עצמו בראש וראשונה פטריוט ישראלי. במשרד הבטחון יש הטוענים כי הוא עשה זאת מאוחר מדי. גם אלה אינם יכולים שלא לדבר בהערכה על פעילותו בעבר, על כישוריו וסגולותיו, ועל העובדה שהוא הראשון אשר וויתר מרצונו על כהונה בכירה שהיתה משאת נפש.

אביאם סלע קבע קריטריון שאיומו מרחף על אלה המעורבים בפרשה אשר עדיין יושבים, לא לבטח, בלשכותיהם. אלא שכוונתו לא היתה לאיים על האחרים בעצם הפרישה. הוא עצמו ביקש רק לצמצם בכל שניתן את העימות עם האמריקנים, וליישר את ההדורים עם יהדות ארה"ב.

הסיפור של פולארד הוא סיפור עגום, שבו סיבך הדרג המבצעי את הדרג המדיני, ובשלב זה אין המדובר בהפקרת הדרג המבצעי. החקירות טרם נסתיימו, ולפי שעה קשה להעריך מה יהיו מסקנות וועדת הברור הממשלתית של רוטנשטרייך־צור, ושל ועדת המשנה של ועדת החוץ והבטחון בכנסת בראשותו של אבא אבן. אבל בכל זאת ישנם כבר משקעים שנוצרו מתחושות ולחישת מקדרונות ולשכות והדלפות שאין להן אבא, והיה גם העימות בין שר הבטחון וצמרת חיל האוויר.

אבל מה שעומד עכשיו על הפרק הוא מעשהו של אביאם סלע, קצין מעולה ואידיאליסט אמיתי החש כי עלולים לזנוח. סלע הוא נכס לחיל האוויר ולצה"ל, יש לו כישורים ותכונות שהוכחו בתקיפת הכור העיראקי, בקרבות אוויר, בתיכנון מבצעים ובכל מין שמקפלות בתוכן שנים רבות של שרות ופיקוד בחיל־האוויר. היום הוא בחר לקחת פסק זמן. אבל גם מעת הזאת אין לפסוח עליו. אסור לתת לו ולחבריו, ולכל אלה העוקבים אחריו מרחוק, את התחושה שהמערכת הבטחונית פנתה לו עורף.

אביאם סלע, חיים שכאלה

(המשך מהעמוד הקודם)

אתה שואף לפעמים להגיע לעימות כדי לאמת את התיזה?

לא. אני שלם לגמרי. אני שלם עם זה לגמרי.

הצד המקצועי לא דוחף אותך להגיע להתמודדות?

לא נוכל להוכיח שאם היינו עושים אחרת, לא היינו מגיעים לתוצאה אחרת. נניח, באופן היפותיטי, שאנחנו מחליטים מחר להשמיד את כל שדות הטילים בירדן, לצורך ניסוי הפתרון המבצעי. אחרי שננסה אותו, עדיין יהיה לנו פתרון אחר שהצליח או לא הצליח, שלא יגיד שום דבר בוואריאציות אחרות. כלומר, העובדה שניצחתי במשחק שח אחד, לא תוכיח שאני אנצח גם במשחקים אחרים. תוכל לטעון נגדי שניצחתי מפני שהשחור טעה. ואז מה? אזמין אותך למשחק נוסף שבו תשחק עוד פעם בשחור ואני אראה לך שתפסיד גם בפעם השניה? בשחמט נוכל להמשיך כך אין־סוף פעמים. לא כשרה. אין לי שיטה אמפירית להוכחת הנושא. אני לא אוכל להוכיח את זה במבצע, גם לא אחד, וגם לא גדול.

יותר מזה: יש גם המון משתנים שיכנסו כאן, שאני לא יודע אותם. יכולות להיות סיבות אחרות, למשל סיבות פוליטיות. יכול להיות שתחזור מלחמת יום הכיפורים, ולא יאשרו לנו לעשות משהו. תמיד אני לא אצליח במשהו שכפית עלי. אם אמרת לי, תנסה לעשות מה שעשית, עם ידים קשורות – אני גם לא יכול לעשות. אני יכול להצליח רק עם ידים חופשיות, עם הרגלים חופשיות, כמו שלמדתי כל הזמן.

כלומר, רק כאשר נותנים לך את כל התנאים כדי לבצע את המשימה.

מפקד חיל האוויר דאז, בני פלד, שהישווה זאת לתזמורת, נתן דוגמה יוצאת מן הכלל. יש מי שאחראי בחיל האוויר על התווים. מצד שני יש נגנים שמפעילים את הכלים. יש לנו כלים מצויינים. רכשנו אותם בהון עתק. אבל אם לא כותבים מנגינה כראוי, אם התווים לא טובים, ואם המנצח דורש להפעיל את הנגנים באילתור, בלי שעשו חזרות – יש בעיה בהפעלת המערכות.

יש פה שאלת מפתח: אם התזמורת – כמו למשל הפילהרמונית של ישראל – לוקחת קונצרט מסויים ורצה עליו במשך חודשים, ועושה חזרות, ומגיעה לרמת מיומנות מוחלטת עד שכל אחד יודע בדיוק מתי הוא נכנס, באיזה סולם, באיזה עוצמה ומתי הוא מפסיק – בשביל מה צריך מנצח? בשביל לשמור על ההרמוניה.

על אחת כמה וכמה בתזמורת, ששם לא כל התווים מוכנים, לא כל המנגנים מיומנים, לא כל הכלים עובדים כסדר. שם תפקידו של המנצח הוא תפקיד מכריע.

מי המנצח?

מפקד חיל האוויר, ותפקידו מכריע. יש מי שכותב לו את התווים, לפעמים גם תווים בזמן אמיתי. מעבירים, ותוך דקה מנגנים את התווים האלה.

מי מחזיק את היד על הדופק, מושך קדימה, מושך אחורה?

אנחנו. קבוצה קטנה של אנשים, שאני לא רוצה למנות אותם. זה חלק מהתווים.

אתה הולך סחור סחור ועדיין לא התייחסת לבעיה הפוליטית והצבאית שיש לישראל מסוללות הטילים הסוריות בלבנון.

אני רק יכול להרגיע אותך אישית, כאזרח טוב בישראל, שאני אופטימי לגמרי. לא רק אופטימי בגלל חיל האוויר והישראלים. גם בגלל הממשלה. אני בסך הכל מרגיש טוב מאוד. אנחנו בסדר, ועושים עם בטחון.

כמו בעניין הקרב עם המטוסים הסובייטים ביולי 1970?

זו היתה אחת הפעמים היחידות שממשלה כלשהי בישראל החליטה לעשות פעולה התקפית ברורה נגד הרוסים. אם אני זוכר נכון את ההיסטוריה, לא היו דברים כאלה. החלק הביצועי היה החלק הפשוט. ברגע שאמרו: סעו! – אז לוקחים את האווירונים, גוסעים, ומפילים. זה החלק הפשוט של העניין. קשה יותר הוא החלק של ההחלטה. אני חושב שהבעיה הזאת רלוונטית גם היום, כאשר הסובייטים נמצאים בסוריה, בהיקף עצום, מביאים לכאן את המערכות הכי־חדשות שיש, ומעבר לזה – מלמדים את הסורים להפעיל את כלי הלחימה שלהם.

אז מה שהיה נכון ב־1970 נכון גם ב־1981 וכנראה יהיה נכון גם ב־1986. אני מצדיק את ההחלטה שנלקחה ב־1970, כי בפירוש היתה אז התערבות רוסית ברורה במלחמה שלנו, אפילו התקפית. אני לא חושב שהיום תהיה איזו שהיא סיבה להצניע את זה. זו המשמעות הגדולה של הפלת המיגים הרוסיים בסיני. כי ככר אמרתי: הקרב עצמו לא היה שונה במשהו מכל קרב אחר שבוצע במלחמת ההתשה או אחריה.

הקרב הזה לא חייב מיצוי מיוחד שלנו?

לא. לא התגלו שם טייסים מהוללים, ולא התגלתה רמה שונה. וכמו שנאמר שהתפוח לא נופל רחוק מהעץ, גם העץ לא גדל רחוק מן התפוח שנפל.

יעקב ארז

ניתוח לאחר המוות

(המשך מעמוד 40)

לוקחים מצלמה, זכוכית מגדלת ומד־חום. ד"ר היס: „מד־חום – מכיוון שבכל משפט עולה שאלת זמן המוות. זכוכית מגדלת – כדי להחרשם ממימצאים שלא נראים בעין ואחר־כך מיטשטשים בעת העברת הגופה למכון: שערה שנושרת, שריטה שנעלמת, גרגירי חול שאובדים בדרך. במכון לוקחים בדיקת נוזלים לאיתור רעלים, תרופות, סמים, אלכוהול. לוקחים רגימות שיער וציפורניים. אם עולה חשד שהקורבן ניסה להתגונן ושרט את תוקפו, ניתן למצוא רקמות מעור התוקף מתחת לציפורני הקורבן. אם הקורבן הועבר ממקום הרצח למקום אחר, די לפעמים בגרגיר חול, פיסת גבעול עשב או שבר מיזערי של זכוכית כדי לשחזר את מקום הרצח".

התשובות המעבדתיות מאפשרות לרופא המשפטי לסכם את מימצאיו. ד"ר יהודה היס אומר: „במסקנותי אני משתדל להתרשם פחות מהנסיבות בהן בוצע הפשע ויותר ממה שאני למד בעבודתי. עדויות עשויות להשתנות. המימצאים שליד הגופה אינם ניתנים לשינוי. בגלל זה במשטרה ובפרקליטות לא כל כך אוהבים אותי. הרבה פעמים עולים בינינו 'סכסוכים', כי אני מקלקל להם תסריט שבנו ומאלץ אותם לעבור לפי התסריט שבניתי אני מן המימצאים שהתגלו על הגופה ולידה".

בתוקף סמכותו המקצועית, מנסה הפתולוג הישראלי לעשות מה שעושה ה"קורונר", הלא הוא חוקר מקרי המוות בארה"ב ואנגליה, מתוקף סמכותו החוקית. שם יוזם הרופא המשפטי חקירה ומורה למשטרה על דרכי פעולה שונות.

„אצלנו נוצר מצב אבסורדי שבגלל התיקון לחוק האנטומיה והפתולוגיה (ראה מסגרת) אי־אפשר היה – למשל – לנתח את ד"ר יוסיפוביץ ז"ל, כי המשטרה לא ביקשה העברת הגופה לנתיחה במכון. ד"ר אריאל יוסיפוביץ מת באופן פתאומי בסוף פברואר, ולפי העיתונות – הוא התאבד. פניתי בידומתי לבית־החולים בו היתה הגופה, ומכיוון שלא היה אישור לבצע נתיחה לקחתי בדיקת נוזלים, וכך יכולתי לקבוע בוודאות שהוא היה חולה איידס. אלמלא עשיתי זאת – ואיש לא ביקש זאת ממני – עוברת היותו חולה איידס לא היתה מתבררת. את מחלת האיידס גילו פתולוגים. עם המיגבלה של התיקון לחוק, קרוב לוודאי שבישראל לא היו מגלים אותה כלל, כי אצלנו לא היו מנתחים את הנפטרים", מאשים ד"ר היס.

רובנו שאבנו את המעט שאנו יודעים על הענף הרפואי הזה מקריאת ספרי־מתח, צפייה בסרטי קולנוע וטלוויזיה, ויזכור לטוב חוקר מקרי המוות של המסך הקטן, ד"ר קווינסי. ד"ר זוגב, מנהל המכון באבו־כביר, טוען שהוא לא היה מעסיק במכונו אחד כמו קווינסי (בינינו, לא בטוח שקווינסי היה מתאכל על כך):

„זו עבודה קשה ויסודית, לא דרמאטית ולא רומנטית, ואי־אפשר להגיע לתשובות כ־45 דקות, גם לא ביום או יומיים. בסדרה הטלוויזיונית מצטייר הגיבור־הפתולוג כהחלטי, נחרץ, פסקני. התוצאות שהוא משיג אינן משאירות שום מקום לספק. אין אצלו גווני ביניים. אבל במציאות הדברים שונים לחלוטין. כותב הסידרה, ד"ר כארן מניו־יורק, ביקר אצלנו, אבל קווינסי שלו לא היה מתקבל אצלנו לעבודה. גם קטע הפתיחה של הסידרה, עם ה'התעלפות ברומינג' של הרופאים המתמחים, עושה לנו צרות. זה משרה פחד נורא. באים אלינו חובשים, אחיות, חוקרי משטרה ומצ"ח, ולוקח לנו הרבה זמן לשכנע אותם עד כמה חשוב שיצפו בנתיחות וילמדו מה שהם צריכים לדעת על גוף האדם".

המציאות בה נתקלים הרופאים מאבו־כביר לעיתים קרובות מרתקת הרבה יותר מעלילות "קווינסי". נכון שעליהם לאסוף פרטים קטנים ולצרפם אחד לאחר, וזה אולי נראה בנאלי. אלא שמימצא הנראה שולי בתחילתה של חקירה יכול להיהפך בהמשכה למימצא־מפתח. בשטיח שבתוכו גולגלה גופתה של כרמלה בלס דבקו כמה שערות של כלב. ד"ר לוי נטל אותן למעבדה וגילה כי השערות „שייכות" לכלבו של עורך־הדין שמעון חרמון, מי שכעבור זמן הורשע ברצח כרמלה.

לפני שלוש שנים הובאה למכון לרפואה משפטית גופת פעוט בן שנתיים, שנפטר בשעת צהריים בפעוטון בבאר־שבע. פרט לדימום קל בראש בגודל של ראש סיכה, לא נמצאו על הגופה סימנים אחרים. ד"ר היס: „קבעתי שהילד מת עקב לחץ על הצוואר. בשיחזור שנערך במקום הוכח, כפי שהערכתי, שתוך כדי משחק ניתלה הפעוט על וילון".

מקרה אחר. אחרי חצות שומעים בני זוג שמישהו מנסה לגנוב את רכבם. הבעל יורד לחצר, האשה משקיפה מהחלון. הגנב בורח, והבעל רודף אחריו כשהוא יוצא מטווח־הראיה של האשה. היא יורדת לרחוב ומוצאת את בעלה שוכב על הקרקע, זב דם. כעבור שעה הוא נפטר בבית־החולים.

ד"ר היס נזכר: „את הגופה הביאו אלי כמקרה של 'חשד לרצח'. אחרי הכל, הנסיבות דיברו בעד עצמן. בזמן הנתיחה התברר לי שהפגיעה בצוואר נגרמה כתוצאה מנפילה, ולא מפגיעת תוקף. השוטרים לא כל כך שמחו, אבל הם שבו איתי אל השטח שבו היה מדובר ושם הצלחתי לשכנע אותם שהאיש שרדף אחרי הגנב מעד ונחבט בראשו מברזל זווית, פגיעה שגרמה למותו".

אילו הקרינו את פרשת רצח מלה מלבסקי ב"קווינסי", היו צופים רבים בוודאי גורסים שזוהי עלילה שמקורה בדימיון פרוע מדי של התסריטאי. הפתולוגים הם שגילו את מחלת האיידס. אצלנו זה לא יכול היה לקרות, אומרים אנשי המקצוע, בשל התיקון לחוק האנטומיה והפתולוגיה. בארץ, הדימוי של הפתולוגים ירוד. אנשים צעירים אינם מצטרפים למקצוע. זה לא תענוג גדול לנתח גופות. לך תסביר לאמא יהודיה את משמעות ה"מוטו" שמתנוסס בכניסה לבית־הספר לרפואה משפטית בניו־יורק: „מי שמנתח את המתים, עוזר לחיים".

יצחק בן־חורין

התרומה הישראלית לקרנוואל בריו. סגן־הקונסול ועוד בכירים פיזזו על המסלול כבני שבט אינדיאני, יחד עם עירומה של חבר'ה מתל־אביב שרקדו שם סמבה כמו הילידים, ואופירה נבון צופה בהם מן הצד.

מאת עמוס אטינגר
(רקד, כתב וצילם)

סגן הקונסול ראובן לביא בלבוש חג: מה תגיד מחלקת הטקס!

הדימוי המקובל של דיפלומט ישראלי – ודיפלומט בכלל – הוא של אדם שהחליפה והעניבה הם מדיו הקבועים והוא מצוי איישם בספירות העליונות של הבחישות הפוליטיות והליחשושים המדיניים. אבל רמות של דיפלומט ישראלי לבוש בבגדי ראש שבט אינדיאני בצבעי זהב וטורקיז, מחצית גופו העליונה עירומה והוא מוביל בצהלה וכקצב הסמבה קבוצה של אלפי אינדיאנים – זה כבר משהו החורג מן השיגרה המדינית, ובוודאי מעורר דאגה במחלקת הטקס של משרד החוץ בירושלים. ובכן, כך בדיוק נראה ראובן לביא, סגן הקונסול הישראלי בריו־דה ז'נרו, בימי הקרנוואל האחרון שנערך שם לא מכבר.

לקחת את הרגליים בידיים

הקרנוואל תם, רחובות ריו שבו לשיגרת היום־יום. בגדי האינדיאנים חזרו לארון, אך קצב הסמבה, השירה והריקודים עדיין בוערים בעצמותיו של סגן הקונסול ראובן לביא: „עד עכשיו, במשך שלוש שנות שירותי בברזיל, הייתי צופה בקרנוואל מן הצד, אבל הרגשתי שלרגליים ולגוף קשה להישאר פאסיביים. עם עשרות־אלפי הצופים מן הטריבונות נע הגוף ימינה ושמאלה באותה חלקת ישיבה קטנה על היציע. השנה החלטתי לקחת את הרגליים בידיים ולתת דרור לגוף ולנשמה. בעוד מועד הצטרפתי לאחד מבתי־הספר השכונתיים לסמבה, צרפתי אלי עוד כמה ישראלים 'משוגעים לעניין' שהגיעו במיוחד מן הארץ, קיבלתי את התלבושת המתאימה, למדתי את צעדי הריקוד והנה אני כאן – על המסלול – מוכן לצאת לדרך עם עשרות אלפי הצועדים האחרים".

סגן הקונסול, ראובן לביא, אינו חושש שמעשהו יתקבל בעין מסוייגת בהנהלת משרד החוץ בירושלים. עובדה, הוא צירף אליו את דוד ששון – מנהל מחלקת הכספים של המשרד, את אורי מנור – נציג התעשייה האווירית בדרום אמריקה, קצין משטרה בכיר מתל־אביב ומספר ידידים ישראלים נוספים. אלה נהפכו לערב אחד לבני שבט אינדיאני מסתורי וייצגו את ישראל בקרנוואל ריו 1987.

אני מקנא כמי שנפל בזכותו לשרת – בכל תפקיד שהוא – בעיר ריו דה ז'נרו, היכן שחופי הזהב של קופה־קבאנה ואיפנמה מחוירים בזוהר בוהק את צבעי השוקולד מגופות המולטיות המפקירות עצמן לשמש. אני מקנא כזה שמחלון משרדו נשקפים נופי ההרים הירוקים ואגמי המים של עיר מקסימה זו. אבל בהחלט אינני מקנא בישראלי המשרת בעיר בימי הקרנוואל הגדול. או אז, בימים שלפני הקרנוואל, מוצף אותו ישראלי בעשרות מכתבים וטלפונים מן הארץ, מקרובים, ידידים, בני ידידים ומי שעושים עצמם לצורך העניין לידידים לרגע, ובפי כולם אותה בקשה צנועה: להשיג בעבורם מקום מגורים, כרטיסים לנשפי הסמבה ומופעי הקרנוואל ולמצוא למענם „מעט" זמן פנוי להנחותם בעיר ובנפלאותיה. לגבי האורחים לרגע, ריו דה ז'נרו היא עיר שהיא תמיד קרנוואל אחד גדול, והאנשים החיים ועובדים בה – כולל הנציגים הישראלים – ודאי אינם עוסקים בדבר אחר כל ימות השנה...

וויאן תבורי (מימין) אופירה נבון והקונסול אלי תבורי צופים מעורבים: בארץ חושבים שכל השנה קרנוואל.

סמבה ותחפושות בנשפי הקרנוואל: לומדים לרקוד בבתי־ספר שכונתיים.

לא יוצאת דופן: גם מסורתי, גם מפני שחם.

נחומים: הקריקטורה הפוליטית על המסלול.

כל הדרכים מובילות לריו

אמת, העם היושב בציון מעולם, כנראה, לא הסיר מעט את תרמיל היהודי הנודד. לאחר שגילה כבר מזמן את שכיות החמדה של אירופה וחרט את שמו על גזעי העצים בפארקים של ארה"ב וקנדה, החל לגלות התעניינות אינטנסיווית למדי ביבשת הדרום־אמריקנית. קבוצות מאורגנות של עובדי בנקים וחברות ביטוח, של הסתדרות עוכרי המחט ובעלי דוכנים בשוק־הכרמל ומחנה יהודה – כל אלה שמים פניהם אל הרי האנדים בפרו, אל הקרחונים בדרום ארגנטינה וכמובן – אל הקרנוואל בריו. בולטים בין מטיילים אלה הנוודים הישראלים הצעירים על תרמילי הגב הגדולים שלהם, אותם אתה פוגש בכל פינות היבשת. אלה, היכן שלא תמצא אותם, יאמרו לך כי לקראת סוף פברואר – פניהם מועדות לברזיל. הם אומרים זאת, בשיר שמישהו מהם חיבר לו מלים חדשות והוא נהפך אצלם לשלאגר:

כל הדרכים, הן מובילות לריו,
מהצפון, מרום אריךהאש.
כל הדרכים, הן מובילות לריו,
על בן ילדה, בריו נפגש.
בצל הקורקובדו – אשר משקיף מעל
לקצב קול הסמבה, נרקוד בקרנוואל
כל הדרכים, הן מובילות לריו...

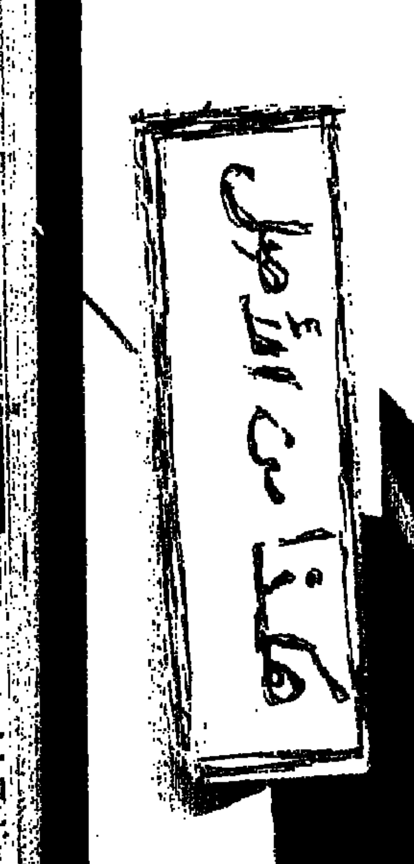
השירה, המוסיקה, הריקודים ואלפי הישראלים המציפים את ריו בימים של טרום־קרנוואל לא תמיד ממלאים שמחה את לב מי שמופקד על הייצוג הדיפלומטי והקונסולרי הישראלי בעיר. הטיפול בבאים אינו כולל רק השגת הכרטיסים ומקומות המגורים, אלא בעיקר פתרון בעיות חילוץ רבים שנפגעו מאחת מ„מכות התיירים" הידועות ביבשת – מכת הגניבות. אין כמעט ישראלי שאינו יכול לספר כיצד היה קורבן – או כמעט קורבן – לשוד או גניבת כסף ומסמכים, ואפילו מדובר בכספת בבית־מלון חמישה־כוכבים. סיפור צרותיה של קבוצת טיילים ישראלים מסויימת יהווה דוגמה אחת מרבות לאירועים שבצד הקרנוואל.

בבית־מלון זול בעיר סלוואדור באהייה התקבצו כעשרים נוודים ישראלים. כאשר גילה אחד מהם כי נגנבה מצלמה מחדרו, הודיע בעל המלון שאין הוא אחראי לחפצי ערך שלא נמסרו לכספת. עשרים הישראלים, שעמדו לצאת לשיט בן־יום בחופי באהייה, מיהרו להפקיד את כספם, דרכוניהם, כרטיסי־הטיסה שלהם ושאר חפצי הערך שברשותם בכספת המלון. בשובם מיום השיט גילו כי פניו של בעל המלון אינם כתמול־שלשום. לדבריו נכנסו למלון שודדים, פרצו את הכספת ונטלו את תכולתה. אוצר של 15 אלף דולרים, דרכונים וכרטיסי טיסה נעלם כלא היה. הוא כבר דיווח על כך למשטרה, אך זו חסרת אונים.

בדמעות בעיניהם צלצלו הישראלים לסגן הקונסול בריו, ראובן לביא, המופקד על צרות מעין אלה. לביא הבין מיד את צירוף המקרים שבין הצעת בעל המלון להניח את הכסף והמסמכים בכספת והפריצה שבאה מיד אחרי־כן. כמובן שלא ניתן להוכיח דבר, אך בינתיים יש לטפל בעשרים בני ארצו המיואשים וחסרי הכל. בעזרת טלפונים, טלקס ומברקים שגישרו על פני אלפי הקילומטרים שבין באהייה לעיר ריו, הפעיל ראובן לביא את אנשי הקהילה היהודית במקום, איתר עורך־דין מקומי ולחץ על המשטרה הפדרלית של ברזיל שתעשה הכל להשבת הגזילה. בינתיים שוכנו הישראלים בבית־הכנסת המקומי, והפגינו מול בית־המלון. עברו עליהם כמה ימים טובים של מריטת עצבים, דאגה ודמעות. על בעל בית־המלון הופעל לחץ מכל הכיוונים והוא, כמחווה של "רצון טוב", הודיע כי הוא מוכן להחזיר חציו של הסכום ש"נשדד", ואת המחצית השניה הבטיח להשיב כעבור כמה חודשים, לכשיקבלה מחברת הביטוח.

כמובן שאין מדובר בהחזרת הדרכונים וכרטיסי הטיסה, שהרי כך היה בעל המלון מודה שהיה שותף לעבירה. זה המעט שניתן היה לעשות. אנשי הקונסוליה, מצידם, טיפלו בהוצאת דרכונים חדשים וביקשו בדחיפות משלוח דרכונים חדשים מן הארץ לאחר שהמלאי המקוכל, הנמצא בכל נציגות

(המשך בעמוד 59)

סלט אביבי

צמודה, שחורה וסקסית, עם סלסולים (עיצוב איציק ויטונסקי, "פיצי").

לא יעזור לחורף שום דבר. עוד קצת רוח, עוד יום גשם. הוא כבר נגמר – וזהו. מחר יהיה אביב, חמים וריחני וצבעוני לא רק בשרות, גם באופנה. מה נלבש, אילו צבעים, אילו אריגים, מה חדש ומה לא

בופון, מלה חדשה בלקסיקון התישון האופנה שלנו. במקור – המכנסיים הקצרים והתפוחים של בגדי ליצן החצר. באביב־קיץ '87 נראות הגירסות המודרניות של הבופון כמעט בכל בגד: מכנסוני־בופון, חצאיות מיני תפוחות, בופון בשולי שמלה ארוכה. אפילו אל בגדי־הים הצמידו אותו. הבופון לא תמיד מחמיא, אבל הוא שונה, הוא רענן, ועוד נראה אותו בלי סוף.

גם מלחים יחגגו ברחובות, בכחול לבן ארום, צבעי הצי המסורתיים. חולצות טריקו מפוספסות בכחול־לבן, חצאיות ומכנסיים בכחול כהה. מראה המלחים, סגנון נצחי של אביב, חוזר בכל שנה כמו חילופי העונות. הפעם משלבים בו פסים דקים ורחבים, ולובשים אותם גם עם חצאית מיני, לא רק עם חצאית ארוכה או מכנסיים לבנים מקושטים בכפתורי זהב. הצרפתיות, נשים חכמות, תמיד יש להן בארון משהו בכחול כהה ולבן להתחיל בו את האביב.

כחול־לבן־ארום זו השקעה טובה. עוד לעונה הקרובה: סילסולים המכסים בשתיים או שלוש שורות חצאיות ושמלות, מהירכיים ומטה. קצת דומה לבגדים של רקדניות פלמנקו, נשי ורך. הנערות תאהבנה אותם. מראה הסאפארי או המראה הקולוניאלי לא נגמר, אלא נמשך. הפכו אותו לקלאסי: חולצות גדולות עם כיסים חיצוניים, מכנסי ברך כמו שלבשו הקצינים הבריטיים בימי האימפריה ששלטה בקולוניות, ומכאן באו הסגנון והשם. יש גם חצאיות ארוכות, רכוסות בכפתורים, שיהיה נוח. הסאפארי בא בגוונים שונים של חאקי, חול ובייז'. משלבים אותו עם צבעים עליזים, ארום וטורקיז וצהוב חריף. התוצאה: בגדים צעירים וספורטיביים שיפים לכל גיל.

צמוד־צמוד וסקסי – עוד אחד מהמסרים הבולטים של אביב־קיץ '87. כדי להדגיש את המראה הצמוד משתמשים באריגים סינטטיים: לייקרה גמישה הולכת לא רק לבגדי־ים וזהו. יש גם שמלות צמודות מלייקרה עם מחשוף שמגלה את הכתפיים וסלסולים סמוך לברכיים, ומיני קטן וצמוד, בעיקר בשחור אבל גם בצבעים.

הרומנטיקה מככבת באופנה בבגדים לבנים ונקיים באריגי כותנה רכים, בקישוטים של תחרה אנגלית מחוררת ולבנה, ובשמלות שמש עם חצאיות רחבות מאוד. ניגוד נעים למי שלא אוהבת את המראה הצמוד.

הג'ינס לובש מראה קצת אחר ומוצע בגוונים שונים: סגול ירקרק, ארגמן, צהבהב. מי שמעדיף אותו נקי, ימצא אותו בשחור עם תפרים לבנים – לא רק במכנסיים, מקטורנים ושמלות שרכוסות לכל האורך בכפתורים – גם בבגדיים.

פריטים שעושים את המראה החדש: טורים ארוכים של כפתורים מעץ, מצדף, מפלסטיק, מוזהבים ומוכספים רוכסים שמלות וחצאיות. כבר מזמן לא היו על בגדים כל כך הרבה כפתורים. גם יצרני־הרוכסנים חוגגים. רוכסנים לבנים או מתכתיים שבאים על הבגד, על הכיסים ועל השרוולים. זה יהיה אביב מרוכסן. תקן של קישוט בחזית הבגד, על הכיסים

צבעים: וורוד, תכלת, צהוב בהיר, כתום חיוור – פסטלים רכים אלה הם צבעי הפתיחה שכבר רואים בכל חלונות הראווה. לא סיפור חדש. כבר ראינו בעבר, או קראו להם צבעי־גלידה. הפעם הם הולכים לבד וגם עם לבן או חאקי, לבן־חול, לבן־נקי ושחור. לבן ממשיכים לככב, נקיים ודרמטיים, גם בפסים ונקודות.

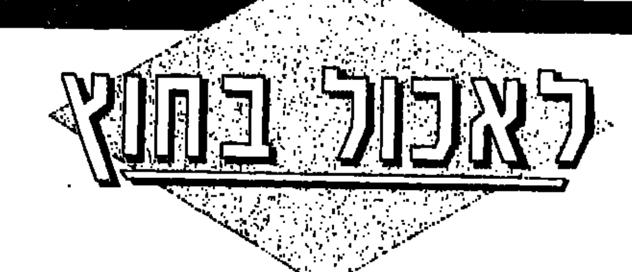
הדפסים בנסיגה. כבר רואים מהם הרבה פחות, ואם כבר, אז בסגנון עליז וצבעוני שמזכיר את איי הדרום ואת אמריקה הדרומית. אם מודפס – מה שהולך זה פסים בכל מיני רחבים, כל אחד לחוד וגם שניים ביחד או עם הדפס. עליו שנראה בכלל לא שייך לעניין. הנקודות, בכל מיני גדלים, שחור על לבן, לבן על שחור וגם בצבעים.

בסך הכל אין הרבה שינויים. נדמה שגם המעצבים התעייפו מהשינויים התכופים של השנים האחרונות והחליטו לתת לעצמם ולנו פסק זמן, לבסס את הקווים הקיימים. לא צריך לזרוק שום דבר. אפשר להמשיך וללבוש את כל בגדי האביב והקיץ שעברו, ורק להוסיף להם כמה מחודשים.

[illegible]

החורף [illegible] מזג האוויר עדיין לא משובע בכך. בקרוב תתחלף המטפחת מחמה לקרירה, מכבדה לקלה. שינויים? יש ואין. מצד אחד, לא צריך לזרוק שום דבר. אפשר להמשיך ללבוש את בגדי האביב והקיץ שעברו. מצד שני, איך אפשר בלי בופון אחד או שניים וכמה סלסולים במקומות הנכונים?

מאת יהודית חנוך

להיבוז'ולה – מסעדה משפחתית

מקום אינטימי, סגור ומסוגר. אין חלונות. הכל מחופה במ־עין קטיפה אדומה. שמונה שו־לחנות בסך הכל. על כל שולחן סלסלת קש ובה בקבוק "בוז'ולה". כך גם שם המסעדה, "להיבוז'ולה" (רחוב ירמיהו, ת"א), שהיא אחת המסעדות היקרות והיוקרתיות בעיר. אם אתה שואל כמה עולה שם מה – סימן שהמסעדה הזו אינה בשבילך. באים לשם כדי "לאכול", מארחים רשמיים, אנשי עסקים וממון, כאלה שעשרים שקלים פחות או יותר לא "מזיזים" להם. באים גם "קנוסרים" שמוכנים להשקיע ארוחה טובה בלב קל, העיקר שתהיה הוויה לשמה. ובאים, כמובן, חוגגים רומנטיים.

פייר בן־סניור הוא בעל המסעדה. שמו וניגוניו כשל מסעדן צרפתי קלאסי. ואכן, כזה היה עד עלותו ארצה בשנת 1978. הסבתא של פייר נולדה בחברון, הסבא נולד בירושלים. פייר עצמו נולד בפאריס. 15 שנה היתה לו מסעדה בריבריירה הצרפתית, ואחרי־כן בפאריס עצמה. עכשיו יש לו את "להבוז'ולה" בתל־אביב.

◆

"להיבוז'ולה" היא מסעדה משפחתית. במטבח מכהנת האשה ז'קלין, ובכן, במסעדה – פייר ושתי בנות. השפה השלטת צרפתית. כך גם התפריט והניגונים. פייר חולץ את הפקק מבקבוק היין, מריח אותו ומכניסו לכיס מקטורנו. מוזג בזהירות ובקפידה את פי הבקבוק ויוצק לכוסו של הטועם. יש ששקט־רקע תרישית. יש ניחוחות קלים מאוד של שום המתגנבים מן המטבח. לא רואים את הרחוב, לא שומעים אותו. אפשר בהחלט לדמיין כי יושבים במסעדה קטנה וטובה בליבה של פאריס.

אלה שפוקדים את המסעדה הזו בקביעות יחסית אינם נזקקים לתפריט. הם יודעים בדיוק מה לבקש. אחרים, המגיעים לכאן מעת לעת, נעזרים בעצותיו של פייר וממנו הם שומעים על אותן מנות שאינן רשומות בתפריט ואלו הן, בעיקר, מנות שכמותן מוגבלת. הן שמורות לאורחים מועדפים בלבד.

◆

אנחנו פותחים את הארוחה בלגימת "קיר", ובפאטה אווז שהוכן לאחר שהכבד שרה פרק זמן מסוים ביין פורטו ובארמניאק. מטעם אמיתי. למי שבכל זאת מתעניין במחיר – 21 שקלים. שולחן לוגמים מרק "קרם" עשוי תרד ממין שספג הרבה שמנת, ואוצר בתוכו ניחוח קל־שבקלים של אגוז מוסקאט. מחיר המרק – 8 שקלים. סועד נוסף בשולחננו מקבל כמנה ראשונה חסילונים נוסח הבית הצפים ברוטב סמיך של אבוקדו, פטריות, שמנת וגבינה. כפטריוטים אמיתיים אנו מוותרים על יין הבוז'ולה ומסתפקים ב"שאטו גולן גליל" של יקבי אליעז. צלול מאוד, יבש, לגמרי לא רע.

במסגרת המנות העיקריות מקבל שולחננו מנה אחת המופיעה בתפריט – פילה בקר ב"רוטב צבי". המלצתו של פייר, שאינה מופיעה בתפריט, היא צלי כבש. ברוטב הפילה הומס בשר "מעושן לבן" המעניק לרוטב את ניחוחו המיוחד. הכבש הצעיר תרם לשני הסועדים האחרים שבשולחננו את חלקה האחורי של מערכת צלעותיו. הבשר המצויין שרה ברוטב המזכיר את רוטב האספניול, עם שיפורים מקומיים. גם פילה הבקר וגם בשר הכבש הצעיר היו לעילא ולעילא (המחיר: כ־30 שקלים לכל מנה). לבשרים נילוו תפוחים אפויים, מוקרמים בשמנת ובתערובת תבלינים מיוחדים שפייר מייבא מצרפת.

חתמנו בקרם קרמל מעודן מאוד; לא מאלה העשויים כלאחר יד מפלאן וסוכר צרוב. עיכלנו עם כוסית של בראנדי טוב. מארחנו חתם על החשבון כלאחר־יד, וידענו כי לא אברה עוד תקוות כלכלתה של מדינתנו.

פייר בן־סניור מ"להיבוז'ולה". חישבו שאתם בפאריס, ואל תשאלו "כמה". (צילום: שמואל רחמני)

תענוג ב"תענוג"

מבחוץ נראה המקום כמזנון המשרת עוברי־אורח. כל שו־לחנותיו נמצאים על המדרכה ומוגנים בסגירת חורף שקופה. בצהריים תמיד מלא. כעובר־אורח אינך מבין על מה ומדוע מצטופפים שם הבני־אדם, שהרי זה מקום ללא ייחוד וללא חמדה. עם הצצה בתפריט וטעימה ראשונה – אתה מתחיל להבין. מה שאינך מבין בתום הארוחה הוא איך ממטבח כל־כך קטן של מזנון פינתי יוצאים כל־כך הרבה מאכלים כל־כך טובים.

"תענוג", מזנון פינתי ומסעדה עממית, שוכן ברחוב אבן־גבירול פינת הורקנוס, מול כיכר מילאנו. מישהו מהסועדים שזיהה אותנו ביקש כי נכתוב על המקום הזה באיפוק המירבי. שאלנו מדוע, והוא אמר: גם בלי כתבה אוהדת קשה כאן בצהריים למצוא מקום.

כאמור, המטבח הקטן של "תענוג" פולט מאשנבו מיגוון מרהים של מנות: כעשרים מנות ראשונות, כעשרה מיני מאפה חמים, חצי תריסר מנות עיקריות על בסיס בשרי, חצי תריסר מרקים, המון מנות קינוח. מי שרוצה יכול לפתוח בחומוס ומיני חצילים. מי שמבקש משהו מתוחכם יותר מזמין סלט וואלדורף או סלט של עגבניות עם גבינה, אגוזים ונכטים. אתה יכול לבחור בין לחם כפרי שחור לבין בגט טרי, המוגשים עם מימרח חמאתי מתובל. מי ששומר על משקלו יכול להזמין מאפה פטריות עם תירס וגאמבה, "מחוזק" בגבינה כחושה. מי שלא מפחד מקלוריות מזמין אותו מאפה עצמו מוקרם בגבינה צהובה.

◆

מי שאוהב מרקים – "תענוג" הוא כתובת טובה. מרק העגבניות שקיבלנו היה משובח, מיוחד במינו, מריף ניחות של אורגנו. הפלפל שהגישו לנו היה גרול מאוד, ממולא באורז ובשר, אפוי בתנור. הקציצות שהגיעו לשולחננו היו קציצות אמיתיות של אמא פולניה. ממנות הקינוח הזמנו בלינץ ממולא גבינה, צימוקים ואגוזים. טוב מאוד. השיא היה פארפה שוקולר שהושקעו בו שוקולד טוב, שמנת, ביצים ובראנדי ועל אף עושרו – היה קל ועדין. אל תחמיצו. לעוף, למאכלים הסיניים, לשניצלים ולכל השאר לא הגענו, אבל עוד נגיע.

מחיר צלחת מרק ב"תענוג" הוא בסביבות 4 שקלים. כנ"ל מחירו של כל ממולא. מנת בשר כלשהי – 9 שקלים. פארפה – 4 שקלים. סועד קבוע בפינה המיוחדת הזו ריווח לנו כי ארוחות הבוקר של "תענוג" הן חווייה בפני עצמה. ניתן, בין היתר, להזמין חביתה בשבעה טעמים שונים. בסופי שבוע מגישים (ומוכרים הביתה) דגים ממולאים, חמין ומעיים. והמקום פתוח כל ימות השבוע לארוחות בוקר, צהריים וערב, פרט לליל־שבת.

מאוזל

שיכורים

משהו:

חוק מספר 1: אם מצאת חנייה – זה סימן שאסור לחנות שם.
חוק יעל: לנהוג מותר, לחנות אסור.

שפרי את הבעיות שלך

יום אחד הרימה מישהי, תיכף נניציא לה שם, טלפון לחברה שלה, תיכף נמציא גם לה שם, ואמרה לה: הי גבריאל, מדברת אריאל. הנה המצאנו לשתיהן שמות.

התחילה גבריאל לספר לאריאל מה חדש. השמעת, היא לא יכולה איתו יותר. אתמול זה כבר היה השיא. תשמעי, לא, תשמעי. אתמול הוא בא אלי בערב ומודיע שעוד לא החליט. מה פתאום לא החליט! רק לפני שבוע הבטיח שהוא גומר עם הזונתה שלו, ואנחנו חוזרים. עכשיו פתאום לא מוכן להחליט. אין לי כבר כוח נפשי בשבילו. הפעם אני חותכת את זה סופית! את שומעת? אריאל, את שומעת?

מה אוי, סליחה גבריאל, לרגע לא התרכזתי. מה אמרת?

★

אתם רואים? דבר כזה יכול לקרות לכל אחד. אתה מספר את הבעיות שלך, ופתאום מגלה שהן כבר לא מעניינות כמו שהיו.

מדורנו, שלא פעם נחלץ לעזרה במקומות שלא צריך אותו, מציע כאן שירות חדש ומיוחד לאנשים שהבעיות שלהן לא מספיק מעניינות.

לא מילתה זוטרא היא, אחי. בזמנים האחרונים מוצף שוק הבעיות באלפי סיפורים משומשים. ואם אתה רוצה להיות מיוחד, עליך לספר את הבעיות שלך באופן מהפכני, אחרת תראה איך אנשים קרובים המאזינים לסיפוריך שונים לך נושא ממש באמצע.

וכן, מה נעשה לשיפור בעיותינו?

א. שיטת ההדרמה.

כעבר הלא רחוק די היה לרמוז שאתה הומו או שאת לסבית כדי ליצור מיד תדהמה כללית אצל המאזין, ולהציב אותך בזוהר החריגי ההופך כל בעייה בנאלית לדראמה מהפנטת.

היום זה מת. כל אחת מתרברבת שהיא ורמינית („דומינו", אמרה לי פעם מישהי, וזה היה נחמד, כי לפחות זה לא נשמע כל־כך שחצני), וגם אם מישהו מתוודה בפניך סתערקות וככנות מעצבנת שהוא הומו, זה לא מיוחד ביותר. מה גם שעליך מיד לתפוס טון ידידותי, ולהניח לו יד על הכתף כדי להראות לו שאתה לא מאלה שרק שומעים הומו – מפחדים לגעת בו שלא יחשוב, וגם קופצים למרחק 3:20 מטר כדי שלא יידבקו באיידס. בתוך מערכת טיקסית כל כך מסורבלת של התנהגות פתוחה, שום שיחה אמיתית לא תוכל לצמוח ממילא.

הצעתנו לך לימים אלה: לחזור בתשובה, ולנהל רומן אירוטי מסובך עם בת של רב ממאה שערים. בעיות של חרדים בשטח המיני זכו לאחרונה לעניין אופנתי מסויים כתוצאה מן הסידרה הספרותית. נצל את זה כל עוד זה חם.

ב. שיטת שושלת.

ריב פשוט מאוד כגון אצל מי לעשות את סדר פסח, אצל הוריך או אצל הוריו, יכול ללבוש צבעי טכניקולור מסעירים אם מעורב בו הרבה־הרבה כסף. למען שיפור המתחים ההיסטריים שלך אין טוב מאשר ליצור אותם בין אנשים ברמת הכנסה של מנכ"ל בנק לאומי צנוע לפחות.

הכל נשמע אחרת אם את מספרת: „המטומטם הזה רוצה לנסוע לסדר עם המשפחה שלו שנמצאת עכשיו בלוזאן, ולהכניס לתוך החג גם את משחק הגמר בכדורסל. ואני אמרתי לו: מצידי, אתה יכול לנסוע לבד, ילד של אמא. אני לא עוזבת את ההורים שלי לבד בחג, גם אם במקרה הם עושים אותו השנה באיי סיישל. את יודעת, חשבתי להפתיע אותו לחג ולקנות לו מרצדס כסף דו־מושבית. עכשיו הוא יכול לשכוח ממני. תגידי בעצמך, אריאל, אני לא צודקת?"

תשובה מלאת עניין נלהב – מובטחת. אבל נסו לספר בדיוק על אותה בעייה עם סדר פסח אחד בגילה, וסדר יריב באשקלון.

ג. שיטת הסכנה הגבוהה.

כדי שהבעיות שלך יהיו באמת מעניינות, צריך מינון מינימלי של סיכון. לא מדובר עוד על רומן עם נשוי או נשואה, קטינה או ענונו. זה כבר שיגרתי. אף אחד לא ימשיך להקשיב לבעיות שלך אם לא תעשה מאמץ ניכר להעלות את רמת הסיכון שלהן.

ד. מיסלול המשפט.

כששום דבר אחר לא עוזר, ונראה שאף אחד כבר לא מקשיב לבעיות שלך, נסי את שיטת המשפט. לאחרונה חל מחסור זמני במשפט רצח סביר (פחות מרצח, לצערנו, לא ילך). במהלך משפט כזה תשיגי התעניינות בכל פרט מחייך ובעיותיך, כולל כאבי ראש, מריבות עם אמא שלך, יחסים עם השכנים, וכל מה שרצית לפרוק מעל ליבך באוזני מישהו ולא היה מי שיקשיב.

טרבלינקה

אינני שמעון פרס כלל, אבל גם אני קראתי ספר או שניים. ואם הייתי עושה רשימה של הספרים החשובים ביותר שקראתי, הייתי כולל בה את "טרבלינקה" של יצחק ארד.

נכון מה שאמר מישהו במשפט. מי שהיה בטרבלינקה לא יצא משם לעולם, ומי שלא היה בטרבלינקה לא יבין אותה לעולם. אלא שעלינו לעשות כקוצר השגתנו. לכן נסעתי פעם לטרבלינקה, לדרוך על אדמת המקום, לחפש להבין קצה שמץ של שמץ.

שום דבר. טרבלינקה דומה היום לגן פסלים שיכול היה להיות גם בוושינגטון. ערכי היופי הקר הם השולטים בו. יער של עצים קטנים היה שם. שלג, וגופים מסוגננים. ממחנה הזוועה לא נשאר כלום.

ובכן, כאן כנראה היתה ההימלשטראסה, אתה אומר לעצמך, ומביט בשלג, אבל לא מצליח להשתכנע.

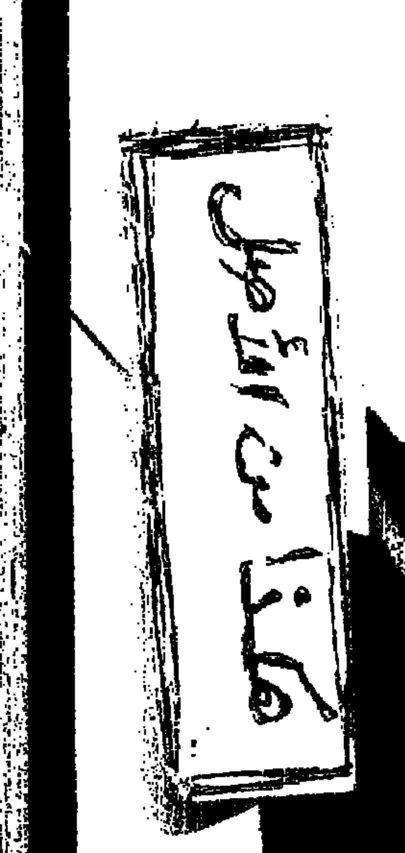
אלא שטוב שנסעתי לשם. לא רחוק מטרבלינקה ראיתי את שני הכפרים הפולניים שבשכנות למחנה, ואז קיבלתי את המכה בבטן. הנה הם הכפרים שיצחק ארד מזכיר בספרו. הם עדיין כאן. שום אנדרטה. חיים. אותם חיים. אותם אנשים באותם בתים. העוני שהביא המשטר הקומוניסטי, שבט האלוהים לפולנים, השאיר הכל ממש כמו שהיה. על הכפרים האלה קראתי בספרו של ארד את אחד התיאורים שנחרטו לי, משום מה, חזק במוח. לשם היו מביאים השומרים האוקראינים את שלל הרצוחים – לקנות בו משקה או לפתות בו נערה. וכך קרה שבשני הכפרים האלה היה מחיר בקבוק משקה שרשרת זהב, וכל הכפריות הסתובבו במעילי פרווה ועדיי פנינים.

עד אחד אמר במשפט: הסניגור לוקח את כספי היהודים שגזלו האוקראינים.

בין אלף אלפי המחשבות שמעורר המשפט הזה, נזכרתי גם בכפרים ההם.

מאיר עוזיאל

חיים ואוהבים

אופרה אחרת

פתאום, באמצע הבוקר, ללא כל הכנה מוקדמת, אני פוגשת בה על המסך הקטן. מראיינת חרשה שמעולם לא ראיתיה לפני־כן. מטאור בשמי תוכניות־היום של הטלוויזיה האמריקנית. פצצה. קוראים לה: אופרה וינפריד. שחורת־עור. בת שלושים פלוס. בריאת בשר. ליתר דיוק: שמנה מאוד. החידוש הוא לא רק במידות גופה אלא בעיקר בסגנונה הגלוי, הכנה, החם, ובחיוניות שהיא מתיזה על סביבותיה. האופרה הזו היא אופרה אחרת באמריקה הסוגדת לנשים דקות ומזות־רעב.

במפגש הטלוויזיוני הראשון המהמם שלנו היא מראיינת נשים שנישאו פעמים רבות: שלוש, ארבע וגם חמש פעמים. אין לה מעצורים. המרואיינות נחשפות מרצון, ולקהל – אורה ושמחה.

אופרה נתגלתה לראשונה בגדול כשחקנית בסרט "הצבע ארגמן". תוכנית הראיונות האישית שלה לא אחרה לבוא בעוד היא ממשיכה להשתתף בסרטים. מראיין "שישים דקות" מייק וולאס, שבדרך־כלל נוהג לרדת רצח על מרואייניו – נמס לחלוטין כשהוא מראיין תופעת־טבע זו. הוא מרותק על־ידי אופרה כשהיא מגוללת בפניו את סיפור חייה: אסופית, השכלה בינונית, פופולארית בכיתה, חלום להיות שחקנית ו... התגשמות החלום כאשר אנשי הפרסום של האולפן מנסים לעשות ממנה חתיכה: „אבל לאחר ששינו את צבע שערי ואני יצאתי מן המספרה קרחת – החלטתי: שום שינוי. שום דיאטות. קבלו אותי כמות שאני". וואלס סוקר אותה בהשתאות ובחיוך טוב באמרה: „אני יודעת שאני מראיינת טובה. מדוע? כי אני רוברת בכנות".

שאלת המראיין: איך את גורמת לכך שאנשים יתוודו בפניך ומול המצלמה בצורה הכי אינטימית?

תשובה: „הם אומרים לי את האמת מפני שגם אני אדם שאומר רק אמת".

השמלות שהיא לובשת יכולות לשמש מדריך איך־ללבוש־מה כשאת שוקלת 90־100 קילוגרם – ועדיין להיראות טוב. היא מרובבת אנשים על יחסים בינזוגיים, סקס טהור, יחסי הורים וילדים, גברים ופילגשים, התייחסות החברה לזוגות הומוסקסואליים ובעיית הרווקות שאינן מצליחות למצוא בן־זוג. וזהי, בעצם, הבעיה הכואבת שלה, ואין היא מסתירה את חלומה העכשווי: הופעתו של גבר בחייה שירצה בה באורח קבוע. לתמיד. „אוי, כמה שאני מצפה לו. בכל פעם אני מקווה: אולי עכשו הוא יופיע". דוגמה להתבטאות החופשית שלה...

עכשיו היא עוברת להיות משוררת מחוף לחוף בשעת אחר־הצהרים, כדי שלא להוות איום למתחרה שלה באותה רשת: פיל דונאהיו. „הצטרפו אלי. אל תשאירו אותי לבדי" היא מתחננת מעל המירקע וצועדת כאן עם המיקרופון במעבר האולם, בין שורות הקהל האוהד שלה.

איזו אופרה.

לא הבאתי דבר

על השאלה „מה הבאת לי" אין זכויות יוצרים. היא מושמעת בכל בית באוזני הורים שחזרו מחו"ל ובאוזני סבא וסבתא שהגיעו לביקור מעיר אחרת. השאלה הזו גרמה לכך שבעבר הייתי משתטה וקונה כל מיני ג'אנק בכל מיני מקומות בעולם: תוף־טאם־טאם בקניה, תנין קטן ממולא צמר־גפן בטורונטו, פיג'מה בדוגמת זברה בניו־אורלינס, אגוזי־קוקוס עם ציור־ייד במקסיקו סיטי ועוד שטויות שאני מתביישת לפרט כאן, שלא לדבר על הצעצועים האמיתיים – הרובוטים ומשחקי הווידאו והבובות היודעות לדבר ולעשות פיפי – כל החפצים המרוקנים את ארנקי וגורמים לי כאב־לב, שכן לא זכור לי שאיזושהי מתנה שהובאה מעבר לים האריכה חיים אצל ילדי יותר מכמה ימים/שעות. המתנות הללו בדרך־כלל נדחקות אל מתחת למיטה, ומצטרפות שם לערמה הגדולה של המתנות־חסרות־התועלת.

מדוע אני קונה את כל הדברים הללו? כדי להשקיט את מצפוני המייסר אותי על שאני כאן, עושה חיים (אפשר לחשוב), והם שם – סובלים, המסכנים, בארץ האבות והחמסינים. אני מתייחסת אל המתנות הללו כאילו היו ביטוי לאהבה, וזה, בעצם, מה שהינן עד שהן נמסרות לילדים שבבית ווזכות אצלם לחיים כה קצרים.

תמיד רציתי לשוב מנסיעה וכאשר הטף ישאל: „ומה הבאת לי?" – אענה: „את עצמי. אני יודעת לבשל, לאפות עוגיות, לספר סיפורים, לפנק וגם לנגן על אקורדיון. אתם לא צריכים להאכיל אותי ולנקות אותי. ואני אוהבת אתכם גם כשאתם עושים לי כאב־לב. וגם כאשר נדמה לכם שאינכם אוהבים אותי – אני תמיד שלכם. זו המתנה הכי טובה, נכון?".

כמובן שמעולם לא אמרתי זאת. אבל באחרונה אני מנסה לא לקנות מתנות־שטויות, ואני חייבת להודות שעם הרבה כוח רצון – זה מתחיל ללכת.

תמר אבידר

את הקריקטורה הזו מצאתי ב"קוסמופוליטן" האמריקני. ניו־יורק. המין השלישי. עד לא מכבר היו שם הרבה כאלה. ועכשיו יש להניח שפני הדברים השתנו במקצת...

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 3 ל־9 באפריל

טלה (21 במארס עד 19 באפריל) הזדמנות מיוחדת תיפול לידיכם השבוע בתחום העסקים. לגיטימי מהחלט שתגלו סקרנות, אך אל תניחו למישהו לנצל את תמימותכם. יכול להיות שתאלצו לבטל פגישה חשובה.

שור (20 באפריל עד 20 במאי) חישבו פעמיים לפני שאתם חותמים על חוזה כלשהו או קונים משהו – המוכר עלול להעדים עליכם. מגמות בלתי יציבות משפיעות על התמונה הפיננסית שלכם, אך בסך הכל המצב לא רע. היזהרו מתגובות של חבר.

תאומים (21 במאי עד 20 ביוני) תנו לבן הזוג מרחב פעולה לעשות את העולה על רוחו. השבוע לא כדאי להלוות כספים, וגם הצעה עסקית שתבוא מחבר עלולה להיות מסוכנת. זה זמן טוב בהחלט להשיג התקדמות במגעים עם הממונים עליכם.

סרטן (21 ביוני עד 22 ביולי) בימים אלה התחום הרומנטי עולה ומשגשג, אך יש לכם נטיה לדאוג יותר מדי. זה זמן לפעילויות עיסקיות מאחורי הקלעים. אל תתעקשו יותר מדי על דברים קטנים רק בגלל עקרונות נוקשים.

אריה (23 ביולי עד 22 באוגוסט) תשבוע צפויים שינויים רבים בתוכניות החברתיות שלכם. בתחום העבודה, תקבלו את כל העזרה לה אתם זקוקים. אחדים פונים בימים אלה לאפיקים פילוסופיים. שעות הבוקר טובות ביותר לשיחה עם חבר.

בתולה (23 באוגוסט עד 22 בספטמבר) השבוע אתם במצב־רוח רומנטי, אך יתכן שאתם פגיעים מדי ונוטים להיעלב סתם. מתחים עלולים להיווצר בעניין הקשור לבית. זה לא הזמן להיטפל לפרטים קטנים; ראו את התמונה כולה.

מאזניים (23 בספטמבר עד 22 באוקטובר) כדאי לעזור למישהו שזקוק לעזרה, אבל אל תגיעו לשלב שבו תחושו עצמכם מנוצלים. היוצאים לטיולים עלולים להיתקל באי־הבנות ובעיכובים. אין טעם להיכנס עכשיו לעימותים אידיאולוגיים.

עקרב (23 באוקטובר עד 21 בנובמבר) השבוע מומלץ לשים את הדגש על עיסוקים יצירתיים ואמנותיים. בענייני כספים – לא כדאי עכשיו לסמוך על אחרים. הימנעו מלנסות תרופות חדשות. בדרך חיטוט לא תגיעו אל לבו של ידיד.

קשת (22 בנובמבר עד 21 בדצמבר) תוכנית כלשהי שהגיתם בתחום נכסי דלא־ניידי אינה אלא בזבוז זמן. עתה מומלץ לפעול להידוק שיתוף הפעולה עם הסובבים אתכם. בתחום שביט לבינה, מריבה קלה תחלוף בקלות בעזרת יציאה משותפת למקום נחמד.

גדי (22 בדצמבר עד 19 בינואר) בימים אלה אתם מתעניינים מאוד בתחום המוזיקלי, והמוסיקה מרגיעה את עצביכם. ענייני הבית והמשפחה מודגשים, ותגיעו להישגים טובים יותר אם תעבדו בבית. כדאי להיענות להזמנה.

דלי (20 בינואר עד 18 בפברואר) עלולה להיגרם לכם אכזבה בגלל קשר ידידות, אך תוכלו לפצות את עצמכם בקניית חפצים משונעים במיוחד. בשעות הלילה עליכם להיזהר שלא יסדרו אתכם. שבוע מוצלח במיוחד לטיפוסים יצירתיים.

דגים (19 בפברואר עד 20 במארס) עדיף לבקר אצל ידידים במקום להזמין אותם אליכם, אך לא רצוי לערב עכשיו ענייני עסקים עם בילויים. סיבוב קניות יסב לכם מצב־רוח מרומם אל תניחו לכלים ולעבודות הבית לתפוס את כל זמנכם.

פנטהאוז

יואל לב

הומו־מכאניקוס

המעטפה השנתית הנושאת את החותמת של משרד התחבורה תמיד מעוררת באורי ציפיה. תמיד יש לו בעיות עם רשיון הנהיגה לו. הוא אמנם מקפיד לכתוב ביומן את תאריך חידוש הרשיון, אבל לא פעם הוא שוכח לטפל בכך בזמן. פעם כבר הסתבך בפרשת משפט תנועה של אי־חידוש רשיון, השופט פסק לו שנה שלילה ואלף שקל קנס, וזאת בהעדרו של אורי שבאותה תקופה שהה בארה"ב.

גזר־הדין הדרקוני הזה הומר במשפט החוזר לקנס צנוע בן 140 ש"ח. אבל פקידי בית המשפט שכחו להעלות על המסוף את העובדה שאורי זכה לקבל את רשיונו בחזרה, וכך הוא מצא עצמו נוסע על הקו משרד־הרישוי־בית־המשפט כדי לחזור ולזכות ברשיונו. מאחר שאורי בוגר הקורס לנהיגה מונעת והנקודות הארורות), נהפך כל הקשור ברשיון הנהיגה למעין טראומה שמלווה אותו ומתעוררת לחיים כל אימת שמגיעה מעטפה ממשרד הרישוי.

כעורך־דין עסוק במקרים „כבדים" לא התפנה עד אז לטפל בזוטות כמו משפטי תעבורה. אבל כאשר גליה סיפרה לו על ידידה תמהונית שלה שמבקשת את עזרתו בפרשה הקשורה לרשיון הנהיגה שלה, דווקא הסתקרן. גליה הזמינה את הידידה לביתם בשעות הערב, ולאורי קשה היה לעמוד בפני קסמה של האשה שסיפרה לו כי שוטר תפס אותה נוסעת במהירות, היא הושיטה לו את רשיון הנהיגה שלה, והשוטר התבונן בה כאילו נפלה מהירח, תמה איזו אשה מסוגלת להעז ולהגיש לו בתנועה מובנת מאליה רשיון נהיגה שתוקפו פג לפני... עשר שנים!

הסיפור, ממנו עלתה דמותה של אשה מבולבלת, מפוזרת, לא תאם את דמותה במציאות. אורי ראה לפניו מרצה באוניברסיטה בחוג לאנתרופולוגיה, אשה שקטה, תרבותית, המקפידה על הופעתה, לבושה בחליפה גזורה היטב שכיסתה על גוף נשי ובשל.

היא לגמה מהקפה, חייכה, דיברה כאשה שפוייה לחלוטין וגילתה בקיאות מפתיעה בתחומים רבים. אבל כאשר אורי שאל אותה איך אשה תרבותית כמוה לא יודעת שצריך – ומתי צריך – לחדש את רשיון הנהיגה, אמרה בחיוך מקסים ששמרה, כנראה, לסטודנטים קשי תפיסה: „אבל הייתי בטוחה שרשיון הנהיגה זה כמו תעודת זהות או תעודת לידה...".

השוטר הנדהם הציע לה להשאיר את המכונית ולחזור הביתה ברגל. אבל אורי ראה שקשה לעמוד בפני החיוך שלה, בעיקר אם אתה גבר. זהו חיוך המעניק לבן שיחה תחושה שהוא שקוף. יותר מזה – שהוא שוביניסט איום אם הוא מעז להתעלל בה... ועובדה – השוטר לא עמד בפני החיוך. הוא רשם דו"ח, והעביר את כל העניין לטיפולו של בית־המשפט.

דומה שכל מי שטיפל בפרשה לא הביא בחשבון שיש לו כאן עסק עם אשה שמשוכנעת כי מהיום בו אדם מוציא את הרשיון, הוא נהפך לנהג מורשה, וכל השאר הם דקדוקי עניות חסרי חשיבות שאין לתת עליהם את הדעת. מדוע זקוקה אשה כמוה לאיזו הסכמה חברתית מטופשת לכך שהיא יודעת לנהוג, אם לפני עשר שנים הוציאה רשיון נהיגה ומאז היא נוהגת ברציפות ובלי שום תאונה?

בית המשפט שלל ממנה את הרשיון. היא התקשתה להבין את ההגיון. הרי זו וודאי שאלה של כסף, הסכומים לחידוש הרשיון אותם לא שילמה במשך עשר שנים והיא מוכנה לשלמם ברצון. אבל התברר לה שלא בכך העניין. עכשיו מכריחים אותה להתחיל הכל מהתחלה. פנתה לבית־ספר לנהיגה לקחת כמה שעורים לפני שתעבור את המבחן.

אל שעורי הנהיגה הגיעה כמובן ב... מכוניתה הפרטית. הרי לא יעלה על הדעת שהיא תיסע באוטובוס או במונית. בסך הכל מדובר כאן בשגעון של חוק אווילי, וכאנתרופולוגית היא מכירה את העיוותים של מערכות חוקים חברתיים ויודעת שאפשר להתעלם מהם.

כבוקר המיבחן שנקבע לה נסעה למשרד הרישוי והמתינה בתור ארוך לקבל את שמו של הבוחן שצריך לצאת איתה לדרך.

הבוחן לא היה בדיוק גבר חלומותיה. כמורה קפדנית ראתה בו טיפוס שאנתרופולוגים מרבים לדון במוצאו, "הומו מכאניקוס", או "אדם־מכונה". גזע חדש שיצא מחלצי מייסר השושלת האנושית, ה"הומו ספיאנס". היא כבר מזמן טענה שיש לחקור את תופעת ה„הומו מכאניקוס", האדם שמזדהה עם המכונה באופן טוטאלי, שיושב מול המסוף, שלמד ללחוץ על כפתורים, להזיז הנאים. גילגול חדש של הגזע המעמיד את האנתרופולוגים במבחן ומריץ אותם לבדוק האם הוא באמת צאצא של האדם הנבון, או מוטאציה גנטית מוזרה.

ה"הומו מכאניקוס" קבע על המכונית את הלוחית המכריזה על מיבחן, תפש את מקומו לידה והגברת יצאה לדרך. כל העת היתה עסוקה ברעיון החדש שביקשה לפתח. הבוחן, לדעתה, היה דוגמה אנושית מצויינת לבחינת הרעיון. היא התרכזה בדמותו, בתגובותיו, עד כדי כך ששכחה בכלל שהיא נמצאת במבחן.

לבוחן היה נרמה שהוא העומד למבחן, ואילו הגברת שלצידו עסוקה באיזו בעייה. הכביש, המכוניות האחרות, התנועה, כל אלה כמו נעלמו מתודעתה. נהגת גרועה כזו לא פגש מימיו. היא נהגה כמי שהנהיגה היא לגביו פעולה אוטומטית. אפשר לחשוב, אפשר לשוחח. מה הבעייה? הרי היא צברה כבר עשר שנות נהיגה?

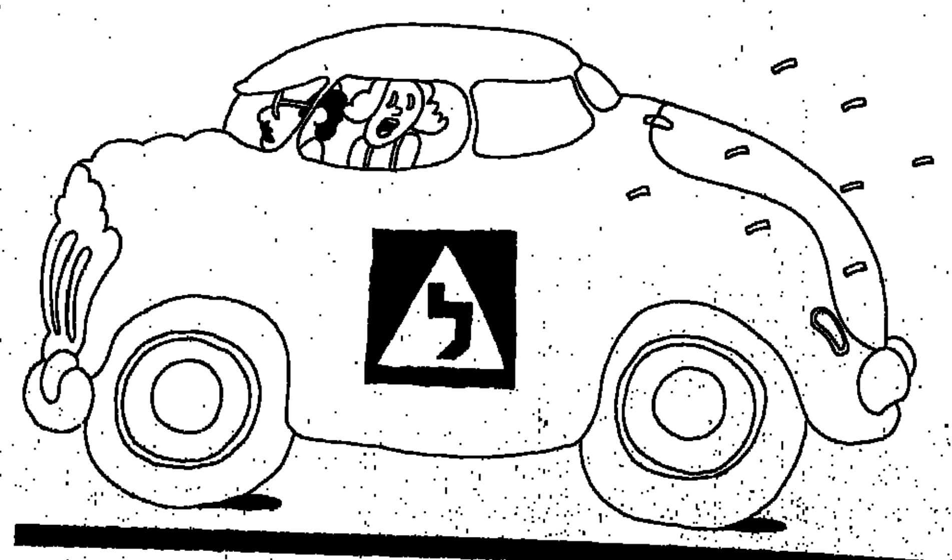
כאשר חזרו למגרש של משרד הרישוי, נשם הבוחן לרווחה, נמלט מהמכונית כל עוד רוחו בו וקבע כי הגברת נכשלה.

לידידיו הבוחנים אמר שמעולם לא פגש נהגת מטורפת כזו. אם יום אחד היא תשב ליד ההגה, אמר, הוא יציע לצ'יץ' לפנות את העיר, ולחברת החשמל – להזיז את העמודים.

האנתרופולוגית משכה בכתפיה באדישות. היא לא ציפתה לגדולות מה"הומו מכאניקוס" שנשא את התואר בוחן. לפי דעתה, הוא לא עמד בתקוות שתלתה בו. אז מה אם נכשלה במיבחן? יש לה כבר רשיון נהיגה, והרשיון הוא הרי כמו תעודת לידה. איזה אדם צריך לחדש את תעודת הלידה?

עלתה על המכונית שלה, והפליגה לדרכה.

אורי, לאחר שצחק מהסיפור הזה עד דמעות, עדיין לא הבין בדיוק מה היא רוצה ממנו. הרי היא יכולה תמיד לגשת למיבחן חוזר. אבל אז הוסיפה האנתרופולוגית עוד פרט קטן: „כאשר יצאתי עם מכוניתי מהחניון, בא מולי הבוחן עם מכוניתו. נעצרנו זה מול זו. הוא התבונן בי רגע ארוך, ממשיך לנהוג באורח כמעט אוטומטי. בראי ראיתי שהוא עלה עם מכוניתו על עמוד... אתה חושב שזה בגללי?"

שרותרום

(המשך מעמוד 17)

פירסום, אומרים כולם, זה לא מדע מדוייק. אבל לפיני אלעורי, ראש המגמה ללימודי תקשורת באוניברסיטת בר־אילן, יש הרבה תאוריות. עד לפני מספר חודשים היה ראש היחידה לתקשורת משודרת בלשכת הפירסום הממשלתית. היום הוא שותף במשרד פירסום "או.קיי.". תשדיר ביטוח־חיים שמוקרן בימים אלה זה הבייבי שלו. "איך עושה כלב?", שואל האבא את המהלה שלו, "איך עושה חתול?, איך עושה דג?". וכו'.

פיני: "יש תחרות בין חברות הביטוח ובין הבנקים. שניהם גופים כלכליים שרוצים לצבור השקעות לטווח ארוך מהציבור. לבנקים יש יתרון עצום. מי לא הולך לבנק? כדי להצליח במשימה היה עלי לגעת לאנשים באותן נימים המתקשרות לנושא. הטלוויזיה היא מדיום שעובד טוב על האונה השמאלית של המוח, האונה הרגשית, יותר מאשר על הימנית, הרציונלית. מתשדירי הביטוח אני הולך בקסאח על הרגשות. הפקנו סדרה של עשרה תשדירים. התמישה הראשונים מעוררים תחושה של סכנה, לא גדולה מדי: מטפס הרים שמועד וברגע האחרון מתברר שהוא קשור, לוליין שנופל אל הרשת, וכדומה. חמשת הנותרים צריכים לעורר את הפחד והם עוסקים ברגעים קריטיים שבין אבות לילדיהם. דווקא אבות, כי הם שמשלמים מענקי הביטוח. תחושת הסכנה מהסרטים הקודמים מקבלת עוצמה בסרטים שמעוררים את הפחד. זו עבודה לטווח ארוך. אם אני מכניס כך פחד שמשהו קרה מהר – זה לא מספיק. אני רוצה לקשר את זה למשהו חשוב מאוד, כמו הילד שלך. וזה יוצר את האפקט".

בחברת ההפקה "טלמדיה", שהפיקה קרוב לששים תשדירי שירות, יש השקפה ברורה: "הצופה אינו אמור להבין כל מה שהוא רואה. זה עובר על התת־שורע", מסביר ישראל, עורך־סרטים. שם, בחדר העריכה, אפשר ללמוד על הניואנסים הדקים של העבודה, אלה האמורים לשוחח עם התת־מודע שלנו. דיון על אורך "שוט" יכול להתפתח לוויכוח. וויכוח זה עניין ארוך שיכול בקלות לגלוש לכמה שעות. שלא לדבר על הדיונים המתישים האם לסיים את השוט כשהמה של השווקן פתוח, או סגור.

גבינות צאן, למשל, זה תשדיר שממלא אותם גאווה. הסרט רץ על המוניטור. שלושים שניות וזהו. עכשיו מתחילים הסיפורים. מועצת החלב (זו מהיוגורט) הגיעה ל"טלמדיה" עם תסריט: אנשים במסיבת גן אוכלים גבינות. יופי, איך עושים מזה סרט? מחפשים איפה לצלם את המסיבה. מסעדה ברחוב ירמיהו כמעט זכתה, אבל בסוף – בזכות השף של "גן אורנים" שהכין את הגבינות – הוחלט שהתשדיר יצולם בסביבה הטבעית של השף.

עכשיו היו צריכים לגייס את משתתפי המסיבה. לא פשוט. פונים לסוכנויות, חברים מביאים חברים, וכך גמתנו מאתיים איש כשהמטרה היתה לשלוף מתוכם כאלה שנראים אניני־טעם. עשרות מבחני בד. הבלונדינית שמזכירה את פנינה רוזנבלום גרמה לעימות בין ניסן ודני, שני הבעלים של "טלמדיה". ניסן אמר לא טוב. דני אמר כן טוב. בסוף דני זכה. לאחר שנבחרו כשלושים איש, נקבע יום הצילום. השף הכין שולחן מפואר עם גבינות. כשכולם הגיעו התברר שחלק מאניני־הטעם היו מאוד רעבים, ונטו לטעום מהגבינות. כשמפתחים נטיות כאלה, מקלקלים צלחת שעברו על סידורה שעתיים. גם השמש החורפית גרמה לגבינות "להזיע" ולהיראות פחות אסטטיות, מה שדרש, כמובן, טיפול קוסמטי ועוד זמן יקר.

השלב הקשה מכל היה לשכנע את האנשים להיראות מתמוגגים מעונג בשעה שהם נוגסים בגבינה. כתחשב כעבודה שמצלמים מספר פעמים, היה קצת קשה לדרוש מהם להיראות מאושרים אחרי הביס השני, מילא עם גבינות לאניני הטעם. אבל בתשדיר של נסיעה נכונה בחורף, היו צריכים לארגן שלושים מכוניות שידליקו את האורות בדיוק באותה שניה. תארו לעצמכם את הצעקות שרצו שם אחרי שהלכו

נתן ברון: ללכת על חבל דק.

חודשיים עד שהגשם יסתדר עם תאריכי הצילומים שנקבעו.

על המוניטור שבחדר העריכה רצה עכשיו סדרת תשדירי שירות חדשה לחלב. הקרנת בכורה לפני שידור. עושים הקבלה בין החלב לספורט. שש בנות קופצות לבריכה. שתיים עושות הפסקה עם כוס חלב. כל סצינה מביאה להם אסוציאציה על צרה אחרת. "המשימה שלי היתה לבחור את השתיים מתוך השש שקפצו לבריכה", מספר מודי, המפיק. "אחת שלא נבחרה פרצה בבכי היסטרי. הסענו אותה ואת אביה לתחנת האוטובוס הקרובה. היא לא הפסיקה לבכות. זה היה נורא. כולם ניסו לנחם אותה, והיא פשוט נקרעה מבכי. בסוף, אבא שלה נתן צרחה: 'מספיק, זה החיים!'".

בתשדיר השלישי בסדרת החלב, צילמו בחור ישיבה קופץ בחבל, כששתי ילדות חביבות מקפיצות אותו. את החבל, כמובן. לגאג הזה אין סיכוי בטלוויזיה. יהיה כבר מי שיפסול אותו. כל תסריט זקוק לאישור הטלוויזיה, הבוחנת אם יש בו בעיה עקרונית, לשונית או ויזואלית. בחור ישיבה זו בטח בעיה עקרונית. אולי ויזואלית?

בתשדיר של האגודה למניעת עישון המוקרן היום בטלוויזיה אנחנו צופים בבחור יפיוף, שמספר איך העישון של החברים שלו פוגע בו. ברקע מישהו משחק 'אינדיקים' וקולע פעם לראש, פעם לריאה, ולשאר איברי הגוף שבתמונה. התסריט המקורי היה שונה. "התסריט שפסלנו", מספר נתן ברון, "תאר סיטואציה במועדון לילה אפלולי. המצלמה התמקדה על חמוקי גופה של נערה. גבר, שנמשך לאותם חמוקים, ניגש אליה, מזמין אותה לרקוד, ופתאום נוטש אותה בגלל ריח הסיגריות. אנחנו לא נסכים לעשות שימוש סקסיסטי בגוף האשה. הכרחנו אותם לשנות את התסריט".

רשימת האיסורים די מכובדת. אסור להכניס לתשדיר שפה לועזית. ברוק שילדס, למשל, המגוייסת לאותו עניין – מניעת העישון – לא משודרת בטלוויזיה הכללית. "אנחנו לא רוצים תשדירים עם אופי אמריקני", מסביר ברון. אסור להראות בתשדיר אדם מעשן. אסור לתשדיר לפגוע בסקטור מסויים, או להזכיר שם וכל פרט מזהה אחר של חברה ספציפית. אסור להראות עבירות תנועה. משום כך נפסל אחד מתשדירי הטוטו שבו אייל גפן נוהג במכונית וכו כזמן ממלא טוטו. בטלוויזיה לא נוהגים בלי ידיים. המסרים, כמובן, חייבים להיות במסגרת הקונצנזוס. ואיך אפשר בלי אימת העברית הצחה והמתוקנת. התשדיר על הנתיך, למשל, צמח מפסילת המלה – פקק. לרביב יצחקי מפרסום "אריאלי" היתה בעיה. מי בכלל יודע מה זה נתיך? הפיתרון היה מבריק. האשה לא מפסיקה לצעוק פקק, והבעל לא מפסיק לתקן אותה. כך, באופן משעשע למדי, פתרו את בעיית הלשון.

תשדירי השירות הראשונים בטלוויזיה החלו בשנת 1974. זכות הבכורה – לחצי השני של האגרה. צירוף המלים הקלאסי "איפה החצי השני?" נכנס למילון בשל כושר הנידנוד שלו. איך אפשר לשכוח את הגברת שנפל לה החלק העליון של הביקיני, או הדור שהולך עם חצי מכנס? הטלוויזיה, שנכשלה בניסיונה להפיק בעצמה את תשדירי השירות שלה, החליטה להוציא מכרז לחברות פרטיות. "זה באמת התחיל כתשדירי שירות", אומר מיקי קאופמן מפירסום "או.קיי.", "אבל כתוצאה משני גורמים המעגל הלך והתרחב: רצונו של כל גוף להסתייע בטלוויזיה לקידום ענייניו, ומצד שני – רצונה של רשות השידור להגדיל את הכנסותיה".

כך החל תהליך של התמסחרות זוחלת. תשדירי שירות, אומרים פירסומאים, הם בעצם תשדירי פירסומת שנועדו לגופים ציבוריים, אך בשים לב ליתרונות הפירסום בטלוויזיה, מנסים גם גופים אחרים למצוא את הדרך להיכנס. לדוגמה, התשדיר של פרס קפלן, שבו הוזכרו שמות של מפעלים. "מועצת החלב, למשל", אומר רוני אקרמן מחברת "ירקון", "ממומנת על־ידי יצרני החלב. כל העניין הזה פיקטיבי. כמה גופים שיש להם אינטרס משותף פונים למשרד פירסום, וזה מגלגל את העניין עד לתשדיר. הרי מישהו מרוויח מכך".

לפרס קפלן, אגב, מצאה וועדת התשדירים גיבוי. אמנם זו פירסומת, אבל כדי להרגיע את המצפון – הוחלט שהמפעלים הגדולים המופיעים בתשדיר יממנו גם את הופעת הגופים הקטנים המופיעים לצידם. סטייל רובין הוד. "הרי כולם יודעים שחלק מהמימון של תשדירי השירות בא מגופים פרטיים ומסחריים", אומר נתן ברון, "ולעתים זו יוזמה של חברת הפקה שבאה עם רעיון לגוף ציבורי ומעודדת אותו לעשות תשדיר שירות. אלא שאנחנו לא משרד חקירות ולא בלשים. אני טוען שאנחנו לא עושים פירסומת. אני מאוד רוצה אותה, אבל במצב הנוכחי אנחנו נאלצים ללכת על חבל דק, ולהיזהר שלא ליפול". עם זאת, ועדת התשדירים עוזרת לפעמים למפרסמים. חברות הדלק, למשל, רצו לעשות תשדיר וכו יטופר איזה שירות נפלא הן נותנות. הוועדה סירבה. "אבל אם הן יעשו תשדיר הקורא לאזרח להתבונן כמד הדלק – נאשר ואת", אומר ברון. טריק כל־כך פשוט שהופך פירסומת לתשדיר שירות.

מיכל קפרא

פוסלים חצי

בכל ערב מקרינה הטלוויזיה כעשרה תשדירים, ומסך חבל – שש עד שמונה דקות (פחות מן הזמן המוקצב לפירסומת בשעת שידור אחת של הטלוויזיה באירופה ובארה"ב). אורך כל תשדיר נע בין שלושים שניות לדקה.

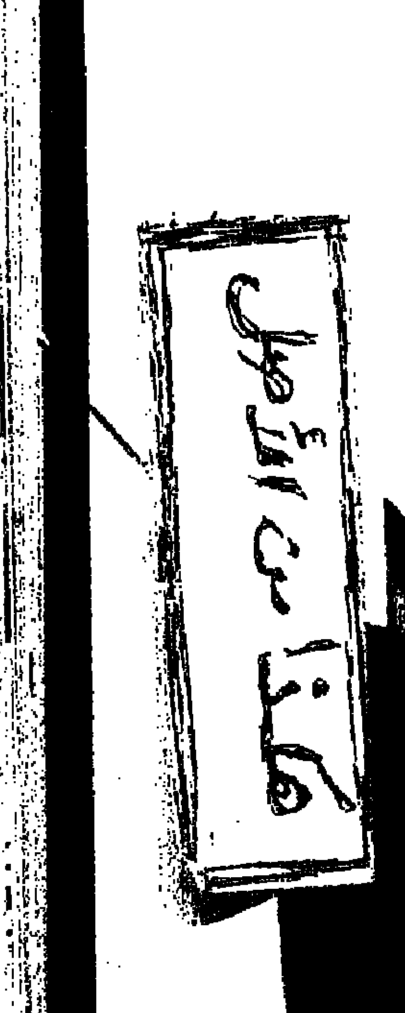
לפי תמדיניות של רשות השידור אין לשדר לפני "מבט" יותר משני תשדירים, לאחר "מבט" אין לעלות על חמש דקות שידור של תשדירי שירות. במידה שנותרו תשדירים לאחר תום מיכסת חמש הדקות, הם משודרים לאחר התוכנית הבאה באותו ערב.

רשות השידור לא מגבילה את משך זמן חייו של תשדיר על המסך. כל עוד המפרסם משלם, נמשיך לראות את תשדיר השירות שלו. הטלוויזיה עובדת כיום עם עשרות מפרסמים.

המושים אחוזים מתשדירי השירות המוגשים לאישור הרשות, נפסלים לשידור. לדוגמה: תשדיר של אגוד יצרני המטבחים, לדעת רשות השידור אין בעידוד קניית מטבחים תרומה לציבור.

הטלוויזיה אינה מאושרת מרמת התשדירים. לכן, חושבים לערוך בשנה הבאה תחרות על התשדיר המוצלח עם פרס כספי מכובד. לא בדיוק קאן־אורגוויין, אבל בכל זאת משהו.

נעשה אדם

(המשך מעמוד 21)
ג'ינס ופיג'קן פנים מיוסרים, חולצת ג'ינס שמוטה על הכתפיים וגופיה לבנה קרועה ליד החזה. הוא לא השאיר הרבה מקום לדימיון. בסרטון הווידיאו של "סור" השיער מרוח בברלנטין, בגדים אופנתיים, ותנוחות והתפאורות מתחלפות לעתים קרובות. הצלמים לוקחים הרבה קלוז־אפים של העיניים היפות והאתיים והחושניות שאמורות להרטיב את החלומות של נערות ישראל.

"בשיא הצניעות, אני יודע שהטבע ברך אותי בעניין הזה. כשאני מצטלם, אני לא צריך לשבור את הראש באיזו פוזה אני נראה טוב יותר. זה נראה טוב בכל הכיוונים", הוא אומר כבדרך אגב. התנועות שלו מוקפדות. ההשקעה הארוכה בשנים של ריקוד מתגלמת. הוא מניז את הידיים לאורך הגוף בתנועות שעונן מתחלף מאלגנטי לסקסי. השידורים המיניים קנויים לא רק על בחורות. הוא מזכיר בנשימה אחת השפעות מדייוויד בואי ("המלך", כהגדרתו) ופרדי מרקורי. הוא מתכוון לבואי של שנות ה־70, זה שלבש תחפושות ביסקסואליות. זיגי סטארדאסט, אלדין השפוי. שיער ג'ינג'י, נעלי עקב, אודם, איפור כבד. הצהרה מינית בוטה. גם מרקורי, הומו מוצהר, העביר את המופע הבימתי שלו לפסים של פרובוקציות מיניות מנופחות.

סרטוני הווידיאו הביאו לארם לא רק מעריצות. גם מעריצים. בעיתונות כבר הספיקו להגדיר אותו בקשת של הגדרות שנעה בין "יפיוף" ל"דמות מצ'ואיסטית". הגבולות המיניים מיטשטשים. "אין לי שליטה על המוחות של האנשים. אני לא הומו. לא מטריד ולא מפחיד אותי מה אנשים חושבים. אני לא רואה עצמי כנושא דגל של העניין ההומוסקסואלי. בסרטון אחד אני יכול להיראות קשוח, ובשני – אוהב. הכל תלוי במלות השיר שאני שר באותו רגע, ואיתן אני מזדהה. גם את מדונה אפשר לראות בסרטון אחד כזונת רחוב עם שריים בחוץ, ובסרטון אחר היא נראית כמו בתולה. בחיים היא לא זה ולא זה. זמר הוא כמו שחקן. שניהם צריכים לשחק את השירים, לא רק לעמוד ולהוציא אותם החוצה דרך הגרון".

ארם לא יתנגד אם פוסטרים ובהם צילומיו יתחילו לצוץ על קירות בחורי צעירים בין "דוראן דוראן" ל"א־הה", נשואי הערצתם של בני־נוער בעולם, להקות שאינן זוכות לליטופים עדינים ממבקרי המוסיקה אבל מוכרות במיליונים. תספורת אופנתית ועיניים יפות עוזרות למכור את סימון לה בון, סולן "דוראן דוראן", הרבה יותר מאשר המוסיקה שלו. גם אצל ארם השקיעו הרבה בעניין הזה.

מן הצד המוסיקלי, יוזהר אשדות הפיק צליל אלקטרוני־חשמלי ברמה אירופית, מוסיקה שמאלצית־מנופחת, קליטה וקצבית. עובדת הרבה על הרגש. עכשיו ומהר. שילוב בין גיטרות חשמליות, צליל מסונטז והשירה של ארם. קול מחוספס, נייר־זכוכית רומנטי. מזכיר לך זמרים איטלקיים. בשמיעה ראשונה נראה שיש כאן מתכון בטוח להצלחה. בנוסף, כאמור, יש לו כל הסיכויים להיהפך לסמל־מין.

"כל אמן רוצה להיות סמל־מין", הוא אומר, "זה חלק מהמטרה. זה מחניף שאנשים חשים כלפיך הערצה טבולה בסקס. זה שאומרים עלי שאני יפה כבר עושה לי משהו".

את הריקוד והמשחק נטש כמעט סופית. הוא מקפיד להדגיש שאין לו שטיקים ומנייארות של כוכב. הרגליים ממוסמרות חזק לקרקע, וזה מה שמחזיק אותו שפוי בתוך ההיסטריה שנחתה עליו. אמא שלו, זו שבזמנו ביקשה ממנו שלא יעז לשיר, נהפכה למעריצה מספר אחת שלו, ויש עוד מעריצים רבים שהקפיצו את הלהיט העכשווי שלו - "סור" - לראש מצעדי הפזמונים. הדרישה לתקליט בחנויות הולכת וגוברת. זו גם הסיבה שהדפסתו הושלמה מהר מהצפוי, שהטיימינג לא יתפספס.

הוא מקווה שהקיץ, כשיצא להופעות, זה יהיה "היסטרי", אבל לא שוכח לציין שהפנים - ליצוא. עם פנים כמו שלו, יש לו צ'אנס. לקיץ מתוכננת גם הקלטת חמישה שירים באנגלית, ואחרי־כן הוא יטוס לאירופה ויחד עם אמרגנו ינסה למצוא את הפירצה בדרך לתהילה עולמית. ארם מאמין שהוא יכול לגעת ברקיע. החלום שלו מתומצת במלה אחת. הצלחה.

אבי מורגנשטרן

ראש אינדיאני

(המשך מעמוד 47)
ישראלית, אול כבר מזמן. לא זו בדיוק השמחה אליה התכוונו הישראלים שבאו לקרנוואל.

טיפול במקרה זה ובאחרים כמוהו הוא חלק משגרות יומו של סגן הקונסול ראובן לביא, אך בלילה, או נכון יותר הלילות של טרם הקרנוואל, מקדישים לסמבה, ולו כדי להוכיח שבני ישראל יודעים לא רק צרות אלא גם שמחות.

טוטי פרוטי

המיפגשים המוקדמים בבית־הספר לסמבה, "אסטסיו דה סה", הם חלק חשוב בהכנות להשתתפות בקרנוואל. כאן נמדדות התלבושות ונלמדים צעדי הריקוד, כמו גם מילות השיר המיוחד שילווה את הצעידה ויבטא בתוכנו את הנושא אותו בחר בית־הספר להציג בקרנוואל. שיר זה, כמו האחרים שנכתבים בכל שנה במיוחד לצורך האירוע, מנוגן ומושר ברדיו ובטלוויזיה ובמהרה נהפך לנחלת הכלל. הצלחת השיר מהווה תוספת נקודות זכות לקבוצת בית־הספר.

סגן הקונסול, ראובן לביא, יודע כבר בעל־פה את מלות השיר "טוטי פרוטי" המדבר בשבח פרי הספוקאי שממנו עושים את הממתקים הטובים בעולם. מה הקשר בין פרי הספוקאי לתלבושת האינדיאנית – לאלוהי הקרנוואל פיתרונים, אך למי זה בעצם חשוב? חשוב לשמור על הקצב, להניף את הידיים ימינה ושמאלה, להניע עכוזים ולצעוק מה שיותר חזק את המנגינה המלים.

המשתתפים בקבוצת בית־הספר לסמבה הם תושבי הפאבלות (משכנות העוני) המקיפות את העיר ריו. הם מחכים לרגע זה מיום שנסתיים הקרנוואל האחרון לפני שנה. בשירה ובריקודים הם מטביעים את עונים ומנסים לשכוח ולו לרגע את העוני הנורא שהם חיים בו כל השנה. כל אחד המשלם סכום סמלי של 80 דולר עבור התלבושות, יכול להצטרף לקבוצת השיקים.

כמובן שכל בית־ספר כזה לסמבה רואה כבוד לעצמו לצרף לשורותיו שמות מפורסמים מעולם הבידור, התקשורת והפוליטיקה של ברזיל. מיוחסים אלה זוכים בתלבושת ססגונית ומפוארת במיוחד כדי למשוך את עיני הצופים בטריבונות ואת עדשות מצלמות הטלוויזיה. לפי הקצב, האנרגיה והרעש שמשקיע סגן הקונסול ראובן לביא בחזרות, אפשר לחשוב כי הוא מנהל בית־הספר. לא לחינם הוא זוכה לעמוד בראש הקבוצה המובילה.

לאחר החזרה מצטרפים לאחר מנשפי ריקודי־הסמבה הנערכים בעיר. נשף כזה, בנוסף למוסיקה השוטפת, לרעש כלי־ההקשה ולזומרים המתחלפים על הבמה, הוא תצוגה מרהיבה של תלבושות ושל נערות המציגות לראווה את הגלוי והחסוי בגופן. חוט דק המקיף את איזור החלציים ושתי פיסות בד צבעוניות קטנות על החזה – זו התלבושת המקובלת. אתה בא לנשף כזה, בלתי מוכן, ולאחר כמה דקות אתה מוצא עצמך אוחז או אחוז בזרועות מולטית מקומית הנושאת אותך – ברצונך או שלא ברצונך – אל תוך מעגל הרוקדים. גם אם אינך נמנה על הרקדנים המצטיינים, אינך יכול שלא לפזז. זו היא השמחה הספונטנית בעיצומה. אלה שמרגישים עצמם חשובים מכדי להתערב במעגלי הרוקדים, עומדים מן הצד וצופים במחזה. ביניהם יכולתי לגלות את אופירה נבון, רעיית סגן ראש הממשלה ושר החינוך, שהיתה אורחתם של הקונסול הכללי שלנו בריו, אלי תבורי, ורעייתו ויוויאן. הזוג תבורי שייכים מאד לצד הרציני והמכופתר של משרד החוץ. אפילו בקרנוואל הם לא בראש האינדיאני של סגן הקונסול לביא.

למות בקרנוואל

כשעתיים לפני תחילת הצעדה, מתכנסת קבוצת המשתתפים הישראלים בביתו של סגן הקונסול. כאן הם לובשים את בגדי האינדיאנים, לוגמים ממשקה הגאורנה המשכר ויוצאים למקום ההערכות, משוחררים מכל מעצור. ממרומי הטריבונה מתקבלת צעידתם במחיאות כפיים ושירה אדירה. איש מהיושבים סביבי אינו מזהה אותם כישראלים, אלא כחלק מאותו שבט אינדיאני מסתורי הרוקד ושר בשבחי פרי הספוקאי. לשבת ביציע של הברזילים ולא בזה המיועד לתיירים, זו חוויה בפני עצמה. כאן כבר מכירים את מלות השירים בעל־פה, כאן כבר אמונים על הקצב והתנועות שהן בנשמת אפם של בני ריו מרגע היוולדם.

שני לילות רצופים, משעה שמונה בערב ועד עשר בבוקר, נמשכת הצעידה. כל בית־ספר לסמבה, שבו כחמשת אלפים משתתפים, מפגין את עושר הרעיונות ויופי הביצוע בתלבושות המפליאות של הרוקדים ומעל גבי פלטפורמות אדירות הנושאות תפאורות־ענק ומייצגות את הנושא שנבחר על ידי המארגנים.

והנושאים רבים ומגוונים: תיאטרון, פוליטיקה, חלל, פולקלור, בידור ועוד ועוד. מהיכן הם מצליחים להמציא בכל שנה נושאים חדשים, מנגינות חדשות, אלפי תלבושות חדשות? אבל עובדה, אין קרנוואל אחד דומה למישנהו ואין תלבושת הדומה לשניה. בכל לילה צועדות שש קבוצות המתחרות ביניהן על המקום הראשון. העיניים עוקבות אחר הניקוד הבלתי רשמי שמעניקות לצועדים תחנות הטלוויזיה. קבוצתו של סגן הקונסול, ראובן לביא, היא בינתיים במקום השלישי המכובד. הקבוצה שתזכה במקום הראשון, תשוב לצעידת נצחון חוזרת בשבוע שלאחר הקרנוואל.

נאמר היכן שנאמר "מי שלא ראה שמחת בית השואבה, לא ראה שמחה מימיו". ואני שראיתי רק את שמחת הקרנוואל של ריו, כבר מדמה לעצמי איזו שמחה מתוכננת לי בזו של בית השואבה, שאינני יודע בדיוק היכן היא נערכת.

בימי הקרנוואל מציפים את ריו גם – כמובן – מאות עיתונאים מכל קצווי העולם. גם אם אלה לא נשלחו לכאן על חשבון עיתונם, הם מצפים לתעודה המיוחדת שתקנה להם כניסה לקרנוואל עצמו. עד הרגע האחרון שלפני הצעדה התעודות אינן מגיעות. מישהו טוען כי הן חולקו למקורבי המארגנים. התפרצויות זעם בחדר העיתונות. כאשר־אחר הממונים מגלה שאני ישראלי, הוא אומר לי: "אתם בוודאי מעצמה גדולה יותר מארה"ב, שהרי ה'ניו־יורק טיימס' שלח לכאן רק כתב אחד, והנה אני רואה שעיתון ישראלי אחד הגיע לכאן עם נציגות של לא פחות משישה עיתונאים". לך ספר לו כי ה"נציגות" היתה מורכבת מעיתונאי אחד שצרף אליו את רעייתו, בנותיו ושכניו, כעובדי מערכת עיתונו.

בבוקר שלאחר הקרנוואל אתה רואה גיבורים עייפים. הם יושבים סביב מסלול הצעדה, מסרבים להיפרד מתלבושתם ומזילים דמעה על הרגע היפה בחייהם שחלף וישוב רק בעוד שנה. בעלי הממון מזמינים מונית ושבים הביתה. בני משכנות העוני יעשו את דרכם ברגל. ראובן לביא ישוב למשרדו בקונסוליה לחלץ ישראלים במצוקה ואנו – אנו נמשיך במסענו אל תוך היבשת – אל קו־המשווה, אל איי גאלאפאגוס ואל הקוטב הדרומי, כשהדי השירה והריקודים של השמחה הגדולה בעולם עדיין ממלאים את ראשנו, לבנו וגופנו.

כאשר שאלתי את אחד מידידי הברזילים "האם אין פגם בשמחה זו, שבה, לפי הדיווח העיתונאי, נהרגו כ־150 בני אדם?", השיב לי בקריצה: "וכי ראית מקום יותר מוצלח למות בו מאשר הקרנוואל שלנו...".

עמוס אטינגר

מעריב

השבוע לפני 35 שנה

בעמוד זה מבחר מהידיעות והמודעות שפורסמו ב"מעריב" בשבוע שבין 27.3.52 – 3.4.52. הנוסח המקורי נשמר. ליקט: גבריאל שטרסמן.

115 עולי הודו – יורדים הלילה

15 צברים, תינוקות שנולדו בארץ, נמצאים בין 115 עולי הודו – מעדת בני ישראל – העוזבים הלילה את הארץ. הם ימריאו מלוד לבומביי במטוס של חברת „ניר איסט" על חשבון הסוכנות היהודית. אותו מטוס יביא עולים מבומביי הנוחבים בקוצר רוח לעלייתם.

השעות האחרונות בישראל

115 מעולי הודו עזבו הלילה את הארץ. בחצות המריאו בדרכם לבומביי. המטוס של חברת „ניר איסט" שהטיס את היורדים, עומד לחזור לכלוד מחר לפנות ערב עם כ־100 עולי פרס, שיעלו לאירון בדרכו חזרה.
בתמונה: היורדים בשדה התעופה בלוד ערב הטיסה להודו.

חוקרים גרמנים יצאו להאג

במצודת וואסינר, שבה מתקיים מו"מ השילומים, הוגברו אמצעי הבטחון אחר משלוח מעטפת החבילה למשלחת הגרמנית. גם קצין בטחון ישראלי הצטרף לחברת הבלשים והקצינים ההולאנדיים השומרים במסדרון של בית המלון. חדר המדרגות המוליך לאולם הועידה הועמד מחוץ לתחום למי שאינו נמנה על המשלחות.

המשטרות של גרמניה איטליה, הולאנד וצרפת ואוסטריה משתפות פעולה בציור אחרי שולחי המעטפות. חוגי המשטרה הגרמנית טוענים שיש להניח שהארגון הוא רביזיוני ומשתרע על כמה ארצות.

מומחים של המשטרה הפלילית הגרמנית המריאו אמש להולאנד כדי להשתתף בחקירה.

ראיון שרת – האפיפיור ארך 15 דקה

שר החוץ הישראלי מר משה שרת נתקבל הבוקר לראיון ע"י האפיפיור פיוס הי"ב. זאת היתה הפעם הראשונה ששר ישראלי נתקבל על־ידי ראש הכנסיה הקתולית.

מר שרת היה לבוש בחליפת בוקר ואילו הגב' שרת לבשה שמלה שחורה וצעיף שחור כיסה את פניה.

הואתיקן הכין טכס רשמי למחצה לרגל הביקור. חדרן האפיפיור, שחבש כפת קטיפה לראשו, קיבל את פני משפחת שרת בחצר ארמון הואתיקן והוליך את שר החוץ ואשתו לחדרי האפיפיור. הראיון נמשך 15 דקות.

טרומאן מודיע על הסתלקותו

הנשיא טרומאן הודיע אמש כי לא יהיה מועמד לנשיאות השנה וכי לא יסכים בשום אופן שאחרים יעמידוהו לבחירה.

הודעתו של טרומאן באה בהפתעה מוחלטת לא רק לדעת הקהל האמריקנית אלא גם למנהיגים הדמוקרטים שהחלו עכשיו בהבעת ניחושים על המועמד העתיד של הדמוקרטים לנשיאות ארה"ב.

שנקר מוכר שליש מ„לודזיה"

שליש מבית החרושת „לודזיה" עומד להימכר. סוחר טכסטילים ידוע בתא"א מצטרף כשותף למפעל, מהגדולים בארץ.

מר אריה שנקר, שהוא בעל בית החרושת ונשיא התאחדות בעלי התעשיה, אישר הבוקר לסופר „מעריב" כי המו"מ עם השותף החדש עומד להסתיים ושנאלץ לעשות זאת כדי להשיג את המזומנים הדרושים לתשלומי היתר על מלאי הסחורות וחמרי הגלם הנמצא ברשות בית החרושת „לודזיה".

הקיבוצים ישלמו יותר להסתדרות

מסי הקיבוצים להסתדרות יועלו בשלושים אחוז, לפי החלטת הועה"פ של ההסתדרות.

בדיון בועד הפועל הושמעו טענות, כי המשקים, לרבות הותיקים, אינם משלמים מס אחיד בצורה ההולמת את הכנסותיהם ורווחיהם. יחידה במשק, המורכבת משני חברים, שילמה עד כה מס אחיד לפי הכנסה מכסימלית של 60 ל"י. עתה הועלה המס.

גויסו פקידים לחישוב הפרשים

עשרות פקידים ממשרד המסחר והתעשיה בתל אביב גויסו והועברו לירושלים לשם זירוז קצב הכנת החשבונות של תשלומי המלאי מאת היצרנים. לדברי התעשיינים יש במשרד המסחר כ־6000 תיקים והכנתם תימשך זמן ניכר.

יוקמו 2 בתי חרושת לקרח

בכספי ההענקה האמריקנית הוקצבו חצי מיליון דולאר לרכישת ציוד להקמת בתי חרושת חדשים לקרח ולרכישת חלקי חילוף לבתי החרושת הקיימים – גילה היום שר המסחר והתעשיה ד"ר יוסף בתשובה לשאילתא בכנסת.

תגלית של הגב' רוזבלט

בשום מדינה אין כנראה כשרון אדמיניסטרטיבי וארגוני רב כמו בישראל – אמרה הגב' אלינור רוזבלט בשובה אתמול לניו־יורק מביקור במזרח הקרוב והרחוק.

היא בטוחה שישראל תוכל לפתור את בעיותיה הכלכליות תודות לכשרון הארגוני הגלום בה.

בטלפון ולא במכתב

תעלומת החוזרעה של הסתדרות הרופאים לשר המסחר והתעשיה ד"ר יוסף בעניין מצב התזונה הלקוי, אשר השר ציטט אותה בכנסת בעת הויכוח על התקציב, הוברהה הבוקר. נודע כי אמנם לא נשלח מכתב בעל תוכן כזה לשר אולם מזכיר ההסתדרות הרפואית ד"ר דרויאן מסר הודעה זו בטלפון למזכירו של השר.

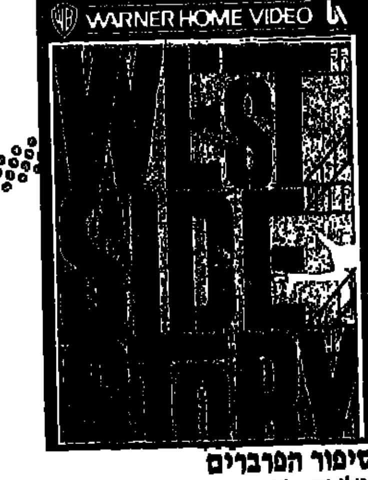
ד"ר יוסף פנה אל הסתדרות הרופאים מיד לאחר שנתפרסם בעתונים, כי ועידת הרופאים התריעה על ירידת מצב הבריאות של התושבים עקב מחסור במזון. מזכיר הסתדרות הרופאים הודיע בטלפון – והודעה זו נרשמה במלואה על ידי מזכיר השר – שועידת הרופאים לא הגיעה למסקנות משום שלא נערך מחקר בעניין זה.

בכנס עתונים פורסמה הכחשה נמרצת לידיעות כאילו הסתדרות הרופאים שלחה מכתב בתוכן כזה אל השר. אמש רמז לכך ד"ר סנה בנאומו שאל ד"ר יוסף: „מה אעשה אתה" חשבון בעניין מכתב הרופאים כאשר נדון בענייני הבריאות.

לקט ראשוני של 20 סרטים מהקלאסיקה של הוליווד - עכשיו ישירה לסלון ביתך - במחיר 39 ש"ח לקלטת בלבד!

מבצע וידאו לחג

קזבלנקה – המפרי בוגרט • אינגריד ברגמן

ציטי ציטי בנג בנג – דיק ון דייק

סיפור הפרברים – נטלי ווד • ג'ורג' צ'אקיריס

הגיבן מנוטרדם

ד"ר נו – שון קונרי • אורסולה אנדרס

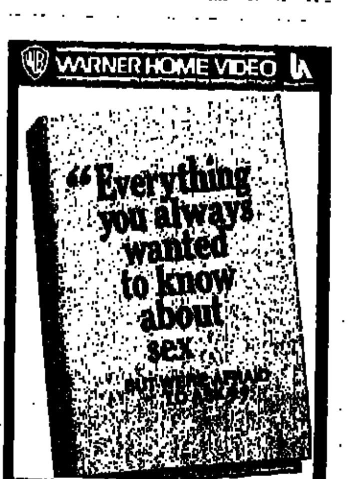
באגס באני בדרכים

בצהרי יום – גרי קופר • גרייס קלי

הכלבתולים

האיש השקט – ג'ון וויין • מורין אוהרה

הסיפור על וורנון ואירין קסל – פרד אסטר • ג'ינג'ר רוג'רס

בוני וקלייד – וורן ביטי • פיי דנוואי

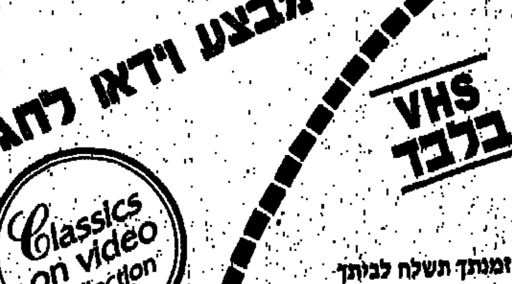
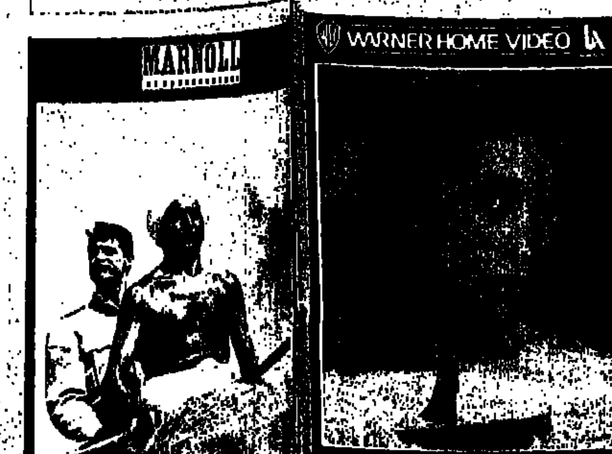
טוראית בנימין

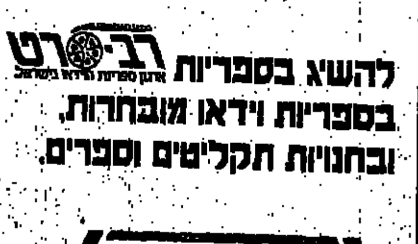
כובע צילינדר – פרד אסטר • ג'ינג'ר רוג'רס

מרכבת דואר – ג'ון וויין

כל מה שרצית לדעת על המין – וודי אלן

אהובת הקצין הצרפתי – מריל סטריפ

גונגה דין

ארתור – דאדלי מור • לייזה מינלי

קינג קונג

"תקליטיה, ספרייה ועכשיו הקולנוע הפרטי שלך"

VHS בלבד

Classics on video collection

גזור ושלח -

ציין ב-X את הקלטות הרצויות וצרף המחאה ע"ס - .39 ש"ח עבור כל קלטת שבחרת.

- ☐ קזבלנקה
- ☐ ציטי ציטי בנג בנג
- ☐ סיפור הפרברים
- ☐ הגיבן מנוטרדם
- ☐ הכלבתולים
- ☐ האיש השקט
- ☐ הספור על וורנון ואירין קסל
- ☐ בוני וקלייד
- ☐ גונגה דין
- ☐ אהובת הקצין הצרפתי
- ☐ האזרח קיין
- ☐ ד"ר נו
- ☐ באגס באני בדרכים
- ☐ בצהרי היום
- ☐ טוראית בנימין
- ☐ כובע צילינדר
- ☐ מרכבת דואר
- ☐ כל מה שרצית לדעת על המין...
- ☐ קינג קונג
- ☐ ארתור

את התלוש בצרוף המחאה שלח לחד-ארצי ת.ד. 1741 רמת-גן 52117 והזמנתך תשלח לביתך

שם ______ כתובת ______

עיר ______ מיקוד ______ טלפון ______

להשיג בספריות רב-סרט רשת ספריות הוידאו בישראל

בספריות וידאו מובחרות, ובחנויות תקליטים וספרים.

דחפון – שרות הזמנות טלפוני של דחף לבעלי כרטיסי אשראי 03-611001

סרט וידאו - המתנה הקלאסית